

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Hint Destanları

Rāmāyaṇa
Mahābhārata
Harivaṃṣa

Derleyen: M. Winternitz
Türkçesi: Korhan Kaya

2. BASKI

Moritz Winternitz, (23.12.1863 Avusturya - 9.1.1937 Çekoslovakya) Prag Alman Üniversitesi'nde Hindoloji ve Etnoloji Profesörü olarak görev yapan Winternitz, 1922-23 yılında Hindistan Vişvabharati Üniversitesi'nde misafir Profesör olarak çalışmıştır.

Korhan Kaya, 1959 yılında Ankara'da doğdu. 1981'de AÜ DTCF Hindoloji Bölümü'nü bitirdi. Aynı bölümde 1985'te yüksek lisans, 1990'da doktora öğrenimini tamamladı. 1985'te araştırma görevlisi, 1996'da doçent oldu. Halen AÜ DTCF Hindoloji Anabilim dalında öğretim üyesidir.

Kaya'nın Eserleri:

- *Hint Mitolojisi Sözlüğü* (İmge Kitabevi Yayınları, 1997, 2002)
- *Hintlilerde Tanrı* (Kaynak Yayınları, 1998)
- *Hint Masalları* (Derleme-Çeviri, İmge Kitabevi Yayınları, 1998)
- *Buddhistlerin Kutsal Kitapları* (İmge Kitabevi Yayınları, 1999)
- *Hortlağın Yirmi Beş Öyküsü* (İmge Kitabevi Yayınları, 2000)
- *Hinduizm* (Dost Kitabevi Yayınları, 2001)
- *Hint-Türk-Avrupa Masalları* (İmge Kitabevi Yayınları, 2001)
- *Bhagavādgītā* (Çeviri, Dost Kitabevi Yayınları, 2001)
- *Hint Destanları* (Moritz Winternitz'den çeviri, AÜ DTCF Yayınları, 1994, İmge Kitabevi Yayınları, 2002)

Moritz Winternitz
A History of Indian Literature, 1927
ISBN 975-533-236-7
© İmge Kitabevi Yayınları, 2002
Tüm hakları saklıdır.
Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa
fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik
yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: 1994 (AÜ DTCF Yayınları)
2. Baskı: Nisan 2002

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Hasan Tahsin Benli

Kapak
Nurafer Kars

Düzeltili
Olca Zengin

Baskı ve Cilt
Pelin Ofset (312) 418 70 93/94

İ m g e K i t a b e v i
Yayıncılık Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Konur Sok. No: 3 Kızılay 06650 Ankara
Tel: (312) 419 46 10 - 419 46 11 • Faks: (312) 425 29 87
İnternet: www.imge.com.tr • www.imgekitabevi.com
E-Posta: imge@imge.com.tr • imge@imgekitabevi.com

İ m g e D a ğ ı t ı m

A n k a r a
Konur Sokak No: 43/A Kızılay
Tel: (312) 417 50 95/96 - 418 28 65
Faks: (312) 425 65 32

İ s t a n b u l
Mühürdar Cad. No: 80 Kadıköy
Tel: (216) 348 60 58
Faks: (216) 418 26 10

Moritz Winternitz

Hint Destanları

Rāmāyaṇa, Mahābhārata, Harivaṃṣa

Türkçesi
Korhan Kaya

İçindekiler

Önsöz	7
İkinci Baskıya Önsöz	11
Çeviri ve Okunuşlar Üzerine	13
Destanlarla İlgili Kısa Bilgiler	15
Rāmāyaṇa Destanı	21
Mahābhārata Destanı	37
Harivaṃṣa Destanı	101
Kaynakça	111

Önsöz

Hindistan'da, destanların ve destancılığın çok büyük bir değeri vardır. Hintliler atalarına "Bhārata" derler. Mahābhārata "Büyük Bhārata" savaşını anlatır. Ne zaman olmuştur? Tarihi pek bilinmez; ancak savaşın gelişimi ve oluşumu çok güzel anlatılır. Kahramanlar önce söz, sonra da ok atışları bol bol... Yudhishthira bilgeliğin temsilcisidir. Tanrı Dharma'nın oğlu olarak kabul edilir. Bhīma'nın babası Vayu, Arcuna'nın Indra'dır. Nakula ve Sahadeva ise, ikiz oldukları için, ikiz tanrı Aşvin'den türemişlerdir. Tanrısal yanları böyle! Oysaki babaları Pāṇḍu adında soluk tenli bir insandır. Kardeşi Dhṛtarāshtra ise kördür. Her ikisi de Kuru soyundandır. Ama sadece Dhṛtarāshtra oğulları "Kurular" diye çağrılır. Diğerleri "Pāṇḍu Oğulları"dır. Kurular, kötü kalpli Duryodhana ile 99 kardeşinden oluşur. Anlaşmazlıklar ve bunu izleyen savaş, işte bu iki akraba kral çocukları arasında olur.

Ariler savaşçı bir ırktı. Hindistan'a kuzeyden geldikleri zaman tarih İsa'dan önce 1500 veya 1250 yıllarını gösteriyor-

du. Tarihler pek kaba ama bilim adamlarının tahminleri böyle! Rāma ise bir büyük race olarak, Ari kurum ve düşüncelerini Hindistan'ın güneydeki en uç noktasına kadar yayan kişi olarak düşünülür. Mitolojik ve dinsel yönden ise o, tanrı Vishṇu'nun ta kendisidir. Dünya, zalim cin (rākshasa) Rāvaṇa'nın kötülüğü altında inim inim inlemektedir. Vishṇu cennetten yere iner ve Rāma kılığına bürünerek bu dünyayı kurtarır. Ona, kardeşi Lakshmana ve maymun dostu Hanūmān yardım ederler. Karısı Sītā ise onun en büyük dayanağı, eşi, sevgilisi, her şeyidir.

Her iki destan da Hindistan'da çok sevilir ve kutsal olarak kabul edilir. Mahābhārata Hint televizyonlarında dizi film olarak oynatılmaktadır. Rāmāyaṇa ise, sadece Hindistan'da değil, komşu ülkelerde ve adalarda, müzikli ve danslı tiyatro olarak oynanır; akıllardan hiç çıkmayan o olaylar, defalarca yinelenir.

Bu çalışmada önce Rāmāyaṇa ve Mahābhārata destanlarıyla ilgili kısa bilgiler verilmiş, daha sonra her üç destanın özetleri sunulmuştur. Bu özetler Moritz Winternitz'in *Hint Edebiyat Tarihi* kitabından* çevrilerek hazırlanmıştır. Ayrıca aynı kitabın, destanlarla ilgili bilgiler veren kısımlarından yararlanılmıştır; ancak hedef okuyucu kitlesi göz önünde bulundurularak, sadece destan konuları vermekle yetinilmiştir. Çünkü amacımız, Hindoloji dalında öğrenim gören öğrencilerin ve meraklıların destanların konularını öncelikle doğru bir kaynaktan öğrenmelerine yardımcı olmaktır.

Winternitz, aslı Almanca olan, İngilizceye Bayan S. Ketkar tarafından çevrilmiş olan eserine önce Veda dönemi edebiyatı ile başlar; sonra Epik edebiyat, Purāṇalar ve Tantra edebiyatı anlatılır. Eserinin II. cildi ise, tamamen Buddhist ve Caynist edebiyata ayrılmıştır. III. cilt ise masal edebiyatı,

* Winternitz, M., *A History of Indian Literature*, c. I., University of Calcutta, 1927; Rāmāyaṇa için s. 480-95, Mahābhārata için s. 328-75, Hari-vaṃṣa için s. 446-52.

şiiir ve bilimsel edebiyat üzerinedir. Şu anda bize en gerekli olan konular, Hint Halk Destanları'dır. Onun için de öncelikle bunların, özet biçiminde de olsa, bilinmesinde yarar görülmüştür.

Çeviri kısımlardaki dipnot açıklamalarında, şayet açıklama Winternitz'e aitse, (W) işareti koymak gereği duyulmuştur.

Bu çalışmamız, öğrencilerimizin ve genel okuyucunun ihtiyaçlarını karşıladığı ölçüde bize mutluluk verecektir.

Doç. Dr. Korhan Kaya

İkinci Baskıya Önsöz

Hint Halk Destanları isimli çevirim *Hint Destanları* adıyla ikinci baskısının yapılmasından büyük mutluluk duymaktayım. Bunun nedeni, halkımızın Hint kültürüne gösterdiği büyük ilgidir. Hint kültürünün yapıtaşları olan bu dev eserler öğrenildikçe insanlar, yaşamlarında değişik ve ilgi çekici başka renklerin de var olduğunu görerek, kendilerini daha mutlu hissedeceklerdir.

Almanya'da ve Avrupa'nın birçok ülkesinde çok büyük Hindologlar yetişmiş ve bunlar yaptıkları görkemli çalışmalar ve klasik eserlerin özgün çevirileriyle Avrupa kültürüne çok şey katmışlardır. Bunu, sadece sömürü düzeninin semeresi olarak açıklamaya çalışan düşünceleri çok da haklı bulduğumu söyleyemem. Batılı kafada araştırma merakı vardır. Batı insanında var olan bu merak bizde de vardır, yeter ki bizim araştırmacılarımıza destek verilsin, olanak tanınsın. Görev yaptığım Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde birçok yetenekli araştırmacı, yeteneklerini yeşertip coşturacak siste-

min desteğini görmek isteğindedirler. Böyle bir desteği, DTCT'nin yöneticileri olan Dekan Prof. Dr. Necdet Adabağ, Dekan yardımcıları Prof. Dr. Rezzan Kızıltan ve Prof. Dr. Cahit Günbattı sağlamaktadırlar.

Tüm kültürlere ve bu arada Hint kültürüne çok önem veren ve aydınlanma yolunda çaba gösteren biz araştırmacı-lara her zaman destek veren  mge Kitabevi Yayınları'na ve değerli Refik Tabak ı'ya burada "kültür tanıtımına yaptığı katkıdan dolayı" teşekkür etmeyi bir görev saymaktayım.

Doç. Dr. Korhan Kaya

Çeviri ve Okunuşlar Üzerine

Sanskrit dilinin okuma yönünden Türkçe'ye zor gelen bir yapısı olduğunu söyleyemeyiz. Bu dilde, Latin harflerine çevrilmiş sözcükleri okurken, üstlerine ve altlarına konan imlerden yararlanmaya çalışmak gerekir. Özellikle üstlerine konan çizgiler çok önemlidir. Çünkü o sesin uzun (diğerinin iki katı) okumasını sağlar.

ÜNLÜLER:

Kısa

a aslan gibi
i çit "
u dut "
r rica "

Uzun

a hâlâ gibi
ı çığ (çî) "
u tuğ (tû) "

Bu durumda Pāṇḍu, Paandu/biçiminde, Satyavati,/Satyavatii/biçiminde, uluka,/uluuka/biçiminde >krshna< da/krîṣṇa/ biçiminde okunmalıdır.

Çift Ünlüler:

e ..yem.. gibi; ai..aidat.. gibi; o..torba gibi; au..maun.. gibi

ÜNSÜZLER:	Gırtlak Sesi	ka	kha	ga	gha	ña
	Damak "	ça	cha	ca	cha	ña
	Kafa "	ta	tha	da	dha	na
	Diş "	ta	tha	da	dha	na
	Dudak "	pa	pha	ba	bha	ma
	Yarı Sesli	ya	ra	la	va	
	Nefes Sesi	ha	Visarga: ḥ	Anusvara: ṁ		

İçinde nefes sesi bulunan (kha, dha, pha gibi) ünsüzleri okurken, o nefes sesini de okumaya çalışmak gerekir. Örneğin "Bhārata"yı, /Bihārata/ ya yakın olarak okumak gerekir. Bu sözcüğü /Barata/ diye okumak yanlıştır.

İngilizce'de <j> sesi /ce/ sesini karşıladığı için /Arcuna/ >Arjuna< olarak yazılır. Türkçe'de /ce/ sesi >c< harfi ile gösterildiğinden, biz bunu >Arcuna< diye yazmalı ve okumalıyız. Sanskrit dilinde iki tane /şe/ sesi vardır. Bunlardan >sh< ile yazılanı da /şe/ biçiminde okunur. Örneğin >Kṛshṇa< sözcüğünü /Kriṣṇa/ diye okumamız gerekir. Altında nokta olan harfler, noktasızlarına göre biraz daha farklı okunmakla birlikte, söyleyişi bozan çok büyük bir özellik yoktur. Örneğin /na/ seslerinden hangisini görürsek görelim, bunu /na/ diye okumamız durumunda büyük bir hata yapmış olmayız.

Destanlarla İlgili Kısa Bilgiler

Destanların çekirdek konularına bakıldığında, Mahābhārata Rāmāyaṇa'dan daha eski gözükmemektedir. Ancak Rāmāyaṇa'nın yazıya geçirilip, bitirilişi (yaklaşık MÖ 2. yüzyıl) Mahābhārata'dan daha önce olduğu için, daha eski bir destan olarak kabul edilir.

RĀMĀYAṆA, öncelikle Buddhist inançtan etkilenmiştir ve halk arasında yaşayan baladlar, destan bitirilmeden önceki zaman içinde, sık sık destan anlatımlarında kullanılmıştır. Destan, daha sonra Hinduizm'in Viṣṇu mezhebinin etkisi altına girerek, tamamen Hindulaştırılmıştır.

Rāmāyaṇa, 24.000 beyit (śloka) ve 7 bölümdür. (kāṇḍa) Mahābhārata ise 100.000 beyit ve 18 bölümden (parvan) oluşur. Destandan çok bir Purāṇa (Efsanevi Öykü Biçimi) karakteri gösteren Harivaṃṣa ise 35.000 beyit ve 3 bölümdür.

Destanlar çok geniş bir alanı etkileri altına almışlardır. Rāmāyaṇa'nın yayıldığı alanların başlıcaları şunlardır: Cava

adası, Endonezya, Malezya, Filipinler, Kamboçya, Tayland, Laos, Burma, Japonya, Nepal, Seylan, Moğolistan. Destan, bu bölgelerin kendine has yapısı içinde biraz değiştirilmiş olarak anlatılır. Bugün Hindistan'da en çok sevilen ve tutulan anlatımı ise, Tulsı Das'ın (1532-1623) *Rām Çarit Mānas* (Rāma'nın Yaptıklarının Biriktiği Göl) adlı eseridir.

Rāma, bir savaşçı (*kshatriya*) çocuğu olmakla birlikte, sürgüne gidişi sırasında bir Buddhist gibi uysal ve yumuşaktır. Sugrīva için Vālin'i öldürmesi, aslında kalleşçe bir davranıştır. Bunun dışında genelde iyi bir insan portresi çizer. Daşaratha sözünde duran kral; Kaikeyī ise oğlu için kötülüğü bile göze alan iyi bir anne, fakat kötü bir kişidir. Lakshmaṇa kardeş bağlılığına, Sītā ise eş bağlılığına iyi birer örnektir. Bhārata ise, ağabeyi Rāma'ya bağlılığını göstermeyi ihmal etmez. Rāvaṇa da, standadaki en kötü ve zalim karakterdir.

MAHĀBHĀRATA Destanı'nda ilk önce görülenler, Viṣṇu inancının egemen olmadığı zamanların baş tanrıları Vedic tanrılar, İndra, Agni, Soma vs. dir. Destan, daha sonra, Viṣṇu mezhebine bağlı din adamlarının egemenliği altında yeniden biçimlendirilmiştir. Ancak standada, erdem ve adalet tanrısı Dharma'nın ve "Dharma Anlayışı"nın da büyük bir önemi olduğu görülmektedir.

Mahābhārata'nın konusundan esinlenerek eser yaratmış birçok sanatçı vardır. Örneğin Harsha, Magha ve Bhasa. Bunların içinde en dikkat çeken şair, Kālidāsa'dır (MS 3-4. yüzyıl). Onun, destan içindeki bir öyküden (I, 68-75) yola çıkarak yarattığı Śakuntalā adlı eseri çok ünlüdür.

Mahābhārata'yı ilk okuyanlar Sūtalar'dı (Arabacılar). Sūta, kralın baş danışmanı ve en güvendiği kişiydi. Hukuksal sorunlara karışır, soykütüğü tutar ve saz şairliği yaparlardı. Kṛṣṇa da bir arabacıdır ve standada, aklı ve doğaüstü yetenekleriyle, Pāṇḍu kardeşlere büyük yardımlarda bulunur. Özellikle Bhishmaparvan (25-42) bölümünde Arcuna'ya

okuduğu "Tanrısal Şarkı" (*Bhagavadgītā*) çok önemlidir. İzleyen dönemlerde din adamları (brāhmanlar), *sūtalari*, bulundukları güçlü konumdan indirerek, yerlerine geçmişler ve destan anlatıcılığı işini de tekellerine almışlardır.

700 beyitten oluşan Bhagavadgītā'nın yazarı belli değildir ve büyük bir olasılıkla destana sonradan eklenmiştir. Kṛṣṇa, tıpkı Rāma gibi, tanrı Vishṇu'nun insan olarak bedenleşmiş halidir. Bu duruma Avatara denir. Savaş öncesi, cesaretini yitirmiş olan Arcuna'ya cesaret vermek için, ona felsefesini açıklar ve onu yüreklendirir. Buna göre "benlik" diye bir şey yoktur. Sen-ben hep aynı varlığın parçalarıyızdır. Bugün savaşta öldürülecek kişiler, yarın bir başka bedende yeniden doğacaklardır. Bilge kişi, Kṛṣṇa tarafından belirlenen Yoga yolunu izlemelidir.

Bhagavadgītā'da Vedalardan, Brahmanalardan, Āraṇyakalardan ve özellikle de Upanishadlardan izler bulmak olasıdır. Dolayısıyla bu kitap için "Hint düşüncesinin aynasıdır" diyebiliriz.

Mahābhārata destanında yer yer hayvanların konuşulduğu (fabl türü) masallara da rastlanır. Bunlar, daha sonra ortaya çıkan Pañçatantra masal serisine kaynaklık etmiş olabilir. Peri masallarına veya kahramanlarla ilgili masallara da rastlanır. Bunlara en iyi örnek, Nala ile Damayantī ve Sāvitrī ile Satyavan öyküleridir. Brahmanların gücünü öven ve egemenliklerini pekiştiren brahman efsanelerine en iyi örnekler ise Çyavana öyküsü ile Parīkshīt öyküsüdür.

HARIVAMŚA Destanı, Mahābhārata'nın eki olarak kabul edilir. Tanrı Vishṇu'nun bedenleşmiş hali olan Kṛṣṇa'nın aşkları, maceraları ve kahramanlıklarını anlatır. Genelde Vishṇu mezhebinin bir övgü aracıdır. Diğer iki destana kıyasla oldukça önemsiz bir yapıttır. İçeriği Vishṇu Purāṇa ve Bhagavata Purāṇa'ya benzer.

RĀMĀYAṆA DESTANI

Rāmāyaṇa Destanı*

"Valmiki ormanda, nehir kenarında dolaşırken, çimlerin üzerinde neşeyle şarkı söyleyen, hoplayıp zıplayan bir çulluk çifti görür. Aniden kötü kalpli bir avcı çıkagelir ve erkek kuşu okuyla öldürür. Kuş kanları içinde yerde çırpınırken, onun eşi feryat figan ederek ağlamaya başlar. Valmiki çok kederlenir ve avcıya beddua okur. Ancak okuduğu bu lanetin sözleri bir beyit halini alır. Sonra tanrı Brahma ortaya çıkarak şaire, aynı şiir ölçüsüyle Rāma'nın yaptıklarını anlattırır."

I. Kitap: Bāla-kāṇḍa (Rāma'nın Gençliği)

Koşala ülkesinde, Ayodhya şehrinde, güçlü ve bilge kral Daşaratha hüküm sürmektedir. O, uzun zamandır çocuk sahibi olamamaktadır. Bir at kurbanı töreni (*aşvamedha*) düzenlemeye karar verir. Ermiş Ṛshyaşṛṅga bu büyük töreni düzen-

* Winternitz, s. 480-95.

lemekle sorumludur. Onun kurban törenleri çocuk sağlama açısından çok etkilidir. Bu sıralarda, gökteki tanrılarda şeytan Rāvaṇa'dan şikâyetçidirler. Hepsi Vishṇu'ya dönerek, ondan, insan kılığına girip Rāvaṇa'yı öldürmesini rica ederler. Vishṇu kabul eder ve dünyaya Daśaratha'nın oğlu olarak doğar. Böylece at kurbanından sonra, kral Daśaratha'nın üç karısı ona dört çocuk doğurur. Kausalyā Vishṇu'nun bedenine girdiği Rāma'yı, Kaikeyī Bharata'yı, Sumitrā da Lakshmaṇa ve Śatrughna'yı doğurur. Bu dört prensten en büyüğü olan Rāma, babasının en gözde evladı olur. Lakshmaṇa da ağabeyine çok bağlıdır. Onun istediği her şeyi yerine getirir.

Çocuklar büyüyüp birer yetişkin olduklarında ermiş Viśvāmitra, Daśaratha'nın sarayına gelir, Rāma ve Lakshmaṇa onunla birlikte şeytanları öldürmeye giderler. Çünkü ermiş bunlara sihirli silahlar vermiştir. Viśvāmitra, öte yandan, Videha kralı Canaka'nın sarayındaki prenslere de yardımcı olmaktadır. Bu kralın Sītā adında bir kızı vardır. Bu kız sıradan bir ölümlü değildir. Çünkü, kral sabanla tarlayı sürerken, topraktan çıkmıştır ve bu yüzden ona "saban izi" anlamında Sītā denmiştir. Canaka onu kızı olarak kabul etmiş ve öyle büyüttüştür. Kral kendi kendine bir söz vermiştir. Bu söze göre kızını, yayı geren kişiye verecektir. Birçok prens yayı germeyi dener ama başaramaz. Rāma ise yayı hemen gerer, hatta yayı ikiye böler. Kral kızını ona verir. Büyük kutlamalarla Rāma ve Sītā evlenirler. Uzun yıllar birlikte mutlu yaşarlar.

II. Kitap: Ayodhya-kanda (Ayodhya'da)

Daśaratha yaşlanmaya başladığını fark ettiğinde en sevdiği oğlu olan Rāma'yı tahta geçirmeye karar verir. Bunun için ermiş Vasishṭha'ya taç giyme töreniyle ilgili gerekli hazırlıkları da yaptırtır. Bu gelişmeleri izleyen kraliçe Kaikeyī'nin

kambur hizmetçisi, hanımını, kendi oğlu Bharata'yı tahta aday göstermesi için kışkırtır. Kral daha önce karısına, iki isteğini yerine getireceğine dair söz vermiştir. Kaikeyi kocasının bu zaafından yararlanarak, ondan, Rāma'yı on dört yıl için sürgüne göndermesini ve oğlu Bharata'yı tahta geçirmesini ister. Kralın bu duruma çok canı sıkılır; ama Rāma, babasının verdiği sözün yerine gelebilmesi için sürgüne gitmekte bir an bile tereddüt etmez. Annesi Kausalya ve öteki kardeşi Lakshmaṇa, onu alıkoymak için çok çaba sarf ederler ama başaramazlar. O, babasının sözüne sadık kalması için uğraşmanın, kendisi için en büyük görev olduğunu söyleyerek, sürgüne gitmekte ısrar eder. Karısı Sītā'ya da hemen ormana sürgüne gitmeye karar verdiğini haber verir. Ona, Bharata'ya dostça davranmasını, Daśaratha'nın sarayında erdemli ve iffetli bir yaşam sürdürmesini, babasına ve annelerine¹ itaatle hizmet etmesini öğütler. Ancak Sītā, hiçbir gücün kendisini, kocasını izlemekten alıkoyamayacağını söyler ve bir kadının görevlerini çok çarpıcı sözlerle dile getirerek itiraz eder.

Rāma onu niyetinden caydırmak için, orman yaşamının tehlikelerini ve korkunçluğunu anlatır. Ancak o, kararında ısrar eder ve Sāvitrī'nin, kocası Satyavatı izlediği gibi, kendisinin de onu izleyeceğini söyler.

Bunun üzerine Rāma, Sītā'nın kendisiyle ormana gelmesine razı olur. Tabii sadık Lakshmaṇa da onlarla gelmektedir. Ağaç kabuklarından yapılmış elbiselerle herkesin hayran bakışları altında üç kahraman sürgün yolculuğuna çıkarlar.

Ancak kral Daśaratha, oğlunu kaybetmekten dolayı duyduğu kederi yenememiştir. Onun sürgüne gidişinden birkaç gün sonra, huzursuz uykusundan geceyarısı uyanır. Gençliğinde işlemiş olduğu bir günahı hatırlar. Onu Kau-

1 Rāma, babasının bütün karlarına "anne" diye hitap etmektedir (W).

salyā'ya anlatır. Bir keresinde kazayla genç bir çileciyi öldürmüştür ve onun babası da ona "dilerim sen de oğlunu kaybetmenin acısıyla yaşarsın" diye beddua etmiştir. İşte şimdi bu beddua yerine gelmektedir.

Daşaratha'nın ölümünden sonra, Rācagṛha'da oturmakta olan Bharata, Ayodhyā'ya gelir. Annesi ve danışmanları tarafından karşılanarak tahta çıkartılır. Ancak Bharata tahtın Rāma'ya ait olduğunu söyler ve gidip onu geri getirmek ister. Ordusuyla birlikte ona yetişmek üzere yola çıkar. O sırada Rāma, Çitrakuta tepelerinde Sītā'ya, kırlardaki manzaranın güzelliğini anlatmaktadır. Bu sırada yaklaşmakta olan ordunun havaya kaldırdığı toz bulutu görülür; sonra da sesi duyulur. Lakshmaṇa hemen ağaca tırmanır ve yaklaşmakta olan Bharata'nın ordusunu görür. Önce bunun bir düşman ordusu olduğunu zannederek heyecanlanır. Fakat daha sonra bunun Bharata'nın ordusu olduğunu anlar. Bharata, ordusunu geride bırakarak, tek başına yaklaşır. Rāma'ya doğru gelerek, kendisini ayaklarının dibine atar ve iki kardeş kucaklaşırlar. Bharata, kendini ve annesi Kaikeyi'yi ayıplayarak, Rāma'ya babalarının ölüm haberi veriri ve ondan geri dönüp tahta geçmesini ister. Rāma ise onu ve annesini ayıplamadığını söyler ve ölmüş bile olsa, babasının sözünden çıkmayarak, on dört yıl orman hayatı yaşayacağını bildirir. Bharata'nın çabaları boşunadır. Merhum babasının ardından cenaze gereklerini yerine getiren Rāma, bütün yakarışlara ve ağlaşmalara aldıriş etmeden, sözünü yerine getirmekte ısrar eder. Babası için gözyaşları dökmekte olan kardeşini, varlığın geçiciliği ve ölümün kaçınılmazlığı konularında doku-naklı konuşmalarıyla yatıştırır.

Rāma'yı tahta çıkmaya davet etmek için danışmanlar da gelmiştir. Bunlardan biri olan Cābali, büyük bir heretiktir ve nihilist düşünceleri savunmaktadır. Cābali de Rāma'yı ah-laksal çekincelerden kurtarmaya çalışır. Ona, herkesin kendisi için yaşadığını, kimsenin anne veya babası için üzölmeme-

si gerektiğini, ölümün her şeyin sonu olduğunu söyler. Bunun dışındaki konuşmalar, kurnaz din adamlarının hediye-ler elde etmek için söyledikleri sözlerdir. Cābālī bu nedenle Rāma'nın hiç çekinmeden tahta geçmesini söyler. Rāma ise bu nihilist düşünceleri şiddetle reddeder. Dürüst din adamı Vasishṭha da, Rāma'nın yerine bütün işleri yürütmek zorunda kalır. Rāma kardeşine, bir krallık sembolü olarak, ayakla-rındaki çarıkları verir. Bharata Ayodhyā'ya geri döner ve Rāma'nın çarıklarını tahtın üzerine koyar; kendisi ise ika-metgâhını Nandigrama'ya taşır ve Rāma adına devlet işleri-ni oradan yönetir.

III. Kitap: Araṇya-kāṇḍa (Orman Hayatı)

Sürgüne gidenler Daṇḍaka ormanında yaşamaya başladıkları-nda, orada yaşayan çileciler, kendilerini Rākshasalardan koruması için Rāma'ya yalvarırlar. Rāma da onlara söz ve-rir. Bu andan itibaren korkunç canavarlara karşı amansız mücadeleler verilir. Öldürülenlerin ilki Viradha adındaki insan yiyen devdir. Sürgün ekibinin Rāvaṇa'nın kızkardeşi Śūrpanakhā ile karşılaşması ise yaşamsal önem taşıyan bir andır. Bu dişi dev Rāma'ya aşık olur ve ona evlenme teklif eder. Rāma ise, ona, henüz evlenmemiş olan kardeşi Lakshmaṇa'yı önerir. Lakshmaṇa onu küçümseyerek reddeder. Öfkeye kapılan dişi dev tam Sītā'yı yutmak üzereyken, Lakshmaṇa onun kulaklarını ve burnunu keser. Śūrpanakhā in-leyerek oradan kaçır ve kardeşi Khara'ya gider. Khara önce 14, sonra ise 14.000 Rākshasa ile saldırır. Fakat Rāma hepsi-ni öldürür. Son olarak Khara'nın da ölmesinden sonra Śūrpanakhā, okyanusun ötesindeki efsanevi Lanka adasına kaçır. Öteki kardeşi on başlı dev Rāvaṇa bu adanın kralıdır. Onu Rāma'ya karşı kıskırtır ve öcünü almasını ister. Aynı zamanda ona Sītā'nın olağanüstü güzelliğinden söz ederek, onu kaçırmak suretiyle karısı yapabileceğini de söyler. Bu-

nun üzerine Rāvaṇa kalkar; altından yapılmış arabasına biner; havadan okyanusu geçerek karşı tarafta bir çileci gibi yaşamakta olan dostu iblis Mārīça ile buluşur. Mārīça'nın yardımıyla Sītā'yı koruyucularından ayırmayı ve sonra da alıp kaçırmayı başarır. Onu arabasına koyar ve havadan uçarak kaçar. Sītā yüksek sesle yardım ister. Daśaratha'nın eski bir dostu olan akbaba Catayus, havadan uçarak gelir ve Rāvaṇa'nın arabasına çarpar, fakat Rāvaṇa'yı engelleyemez. On başlı şeytan, Sītā'ya tırnaklarıyla yapışarak, yoluna devam eder. Havada sürüklendiği için, Sītā'nın saçlarındaki çiçekler ve bacaklarındaki halhallar yerlere düşer. Rüzgâr tarafından dalları hışırdatılan ağaçlar ona "korkma" der gibidir. Nilüfer çiçekleri sevgili dostları için yas tutarcasına boyunlarını bükmüşlerdir. Aslanlar, kaplanlar ve diğer vahşi hayvanlar Sītā'nın gölgesi ardından adeta öfkeyle koşarlar. Ağlar gibi akan şelaleler ve ellerini yukarı açmış yalvaran dağ tepeleri Sītā için inlemektedirler. Işınları kararmış ve bedeni solmuş olan yüce güneş bile Sītā'nın kaçırlmasına ağlamakta ve "eğer Rāvaṇa Rāma'nın karısı Sītā'yı kaçırıyorsa, artık bu dünyada adalete, gerçeğe, doğruluğa ve saflığa daha fazla yer verilmesin" demektedir (III, 52: 34-39). Rāvaṇa hiçbir şeye aldırış etmeden okyanusu geçerek Lanka'ya varır ve Sītā'yı haremine yerleştirir. Onu sarayında gezdirir ve sahip olduğu bütün görkemli mal varlığını ve ölçülmez zenginliğini göstererek, övünür. Tatlı sözlerle onu kandırmaya çalışır ve karısı olmasını ister. Ancak Sītā onu öfkeyle reddeder ve Rāma'ya olan bağlılığını asla kaybetmeyeceğini, kendisinin kılına dahi dokunmayacağını söyler. Bunun üzerine Rāvaṇa onu korkutma yolunu dener ve eğer kendisini on iki ay içinde teslim etmez ise, onu parçalara ayıracağını ve kahvaltılık olarak yiyeceğini söyler. Bu konuşmalardan sonra Sītā, yeraltındaki bir odaya konarak, dişi Rākshasalardan oluşan gardiyanların eline teslim edilir.

Bu sırada Rāma ve Lakshmaṇa geri dönmüş ve kulübe-

yi boş görünce büyük bir korkuya kapılmışlardır. Boş yere ormanda Sītā'yı ararlar. Rāma ağlayarak ağaçlara, nehirlerle, dağlara ve hayvanlara eşinin nerede olduğunu sorar; fakat hiçbir yanıt alamaz. Sonunda Sītā'nın saçlarından düşen çiçekleri ve vücudundan düşen mücevherleri bulurlar. Daha sonra Rāvaṇa'nın arabasından düşen parçaları; etrafa dağılmış silahları ve bir dövüş olduğunu gösteren izleri bulurlar. Rāma, Sītā'nın Rākshasalar tarafından öldürüldüğünü düşünerek, çılgına döner ve bütün dünyayı yok edeceğini söyler. Göğü oklarıyla dolduracak, rüzgârın esişini durduracak, güneşin ışınlarını yok edecek ve dünyayı karanlığa boğacaktır. Dağların tepelerini savurarak, gölgeleri kurutacak, okyanusları yok edecek, ağaçları kökünden sökecek hatta ve hatta, şayet Sītā'yı geri vermezlerse, tanrıları bile yok edecektir. Çok üzülmüş olmasına rağmen Lakshmaṇa, Rāma'yı yatıştırmayı başarır ve yeniden araştırmaya devam ederler. Sonunda, kanlar içinde, yerde kıvranan akbaba Catayus'u bulurlar. Ölmek üzere olan kuş, onlara olup biteni anlatmaya çalışır; fakat sözlerini bitiremeden ölür. Güneye doğru yolculuklarına devam eden iki kardeş, müthiş bir lanetin etkisinden kurtulan, Kabandha adındaki başsız canavara rastlarlar. Kabandha, lanetten kurtuluşunun minnettarlığı içinde Rāma'ya, maymun kral Sugrīva ile dostluk kurmasını tavsiye eder.

IV. Kitap: Kishkindhā-kāṇḍa (Kishkindhā'da)

İki kardeş Pampa gölüne varır. Buradaki manzara Rāma'yı derin bir melankoliye iter. Çünkü mevsimlerden ilkbahardır ve tabiat uyanmaktadır; o ise sevgilisinden ayrı yaşamaktadır. Burada maymunlar kralı Sugrīva ile karşılaşır. Sugrīva onlara kardeşi Valin'in kendisini tahttan uzaklaştırdığını ve karısını da kaçırdığını anlatır. Rāma ile Sugrīva dost olurlar. Birbirlerine yardım edeceklerine dair söz verir-

ler. Kishkindha'da, Valin'in yaşadığı yerde iki maymun kardeş arasında bir savaş cereyan eder. Sugrīva'nın yardımına Rāma koşar ve Valin'i öldürür. Sugrīva yeniden kral seçilir. Valin'in oğlu Angada ise tahtın mirasçısı olur.

Sugrīva'nın danışmanları arasında en akıllı olanı, rüzgâr tanrısının oğlu olan Hanūmān'dır. Sugrīva ona çok güvenmektedir ve onu, Sītā'yı bulmakla görevlendirir. Angada'nın komutasında büyük bir maymun ordusuyla, akıllı Hanūmān güneye doğru yolculuğa çıkar. Birçok maceradan sonra, akbaba Catayus'un kardeşi Sampāti ile karşılaşır. Sampāti onlara bir keresinde kardeşiyle birlikte, güneşe doğru yarış yaparken kanatlarının nasıl yandığını anlatır. İşte o gün bugündür Vindhya tepelerinde çaresiz oturmaktadır. Bununla beraber Sītā'nın Rāvaṇa tarafından nasıl kaçırılıp Lanka'ya götürüldüğünü görmüştür. Onlara Lanka'nın bulunduğu yeri tarif eder. Maymunlar okyanus kıyısına inerler. Önlerindeki dalgalarla dolu uçsuz bucaksız denizi görünce, bu mesafeyi aşamayacaklarını düşünerek üzüntüye kapılırlar. Ancak Angada onlara umutsuzluğa kapılmamalarını söyler; çünkü umutsuzluk "tıpkı öfkeli bir yılanın bir çocuğu öldürmesi gibi insanı öldürür" (IV, 64, 9). Bir toplantı yapıp, kimin en uzun sıçrayacağını tartışır. Görünen odur ki en uzun sıçrayan Hanūmān'dır. Hanūmān, Mahendra tepesinin üstüne çıkar ve sıçramaya hazırlanır.

V. Kitap: Sundara-kāṇḍa (Güzel Bölüm)

Hanūmān öylesine güçlü bir sıçrayış yapar ki, Mahendra tepesini kökünden sallar ve üzerinde yaşayanların korkuya kapılmasına neden olur. Göğe yükselerek okyanusu havadan geçer. Çeşitli maceralar ve mucizelerle dolu dört günlük bir uçuştan sonra Lanka'ya varır. Bir tepenin üzerinden şehre bakar; bu şehri ele geçirmek ona olanaksız gibi görünür. Kendini bir kedi kadar küçültür ve günbatımından sonra

şehre girer. İblislerin şehrini, en kuytu yerlerine kadar gözlemler; özellikle havada uçmayı alışkanlık haline getirmiş olan Rāvaṇa'nın muhteşem arabası Pushpaka dikkatini çeker. Daha sonra Rāvaṇa'nın haremine girer ve orada ünlü Rākshasa'yı güzeller arasında yatarken görür. Uzun ve yorucu bir arayıştan sonra, nihayet derin keder içinde bulunan Sītā'yı Aşoka koruluğunda bulur. Kendisini tanıtır; Rāma'nın dostu ve elçisi olduğunu söyler. Sītā da ona, Rāvaṇa'nın kendisini yemeye yemin ettiğini ve şayet Rāma hemen kurtarmaya gelmezse iki aylık ömrü kaldığını söyler. Hanūmān ise Sītā'ya, Rāma'nın kesinlikle onu kurtarmaya geleceğini söyleyerek, onu yatıştırır.

Daha sonra Hanūmān, tekrar okyanusun üzerinde uçarak, kendisini beklemekte olan maymunlara ulaşır ve onlara Lanka'daki maceralarını anlatır. Sonra Rāma'ya gider; Sītā'yı nasıl bulduğunu anlatarak, onun mesajını iletir.

VI. Kitap: Yuddha-kāṇḍa (Savaş Bölümü)

Rāma, başarılı keşif ve elçilik hareketinden dolayı Hanūmān'ı kutlar ve ona sevgiyle sarılır. Ancak, okyanusu aşmanın zorluğunu düşünerek, kedere kapılır. Sugrīva, Lanka'ya bir köprü kurmayı teklif eder. Hanūmān, Rāvaṇa'nın şehrini ve bu şehrin en sıkı korunan yerlerini ayrıntılı olarak anlatarak, maymun ordusunun ileri gelen kahramanlarının bu şehri zapt edebileceğini söyler. Bunun üzerine Rāma, ordusuna yürüyüş hazırlığı emri verir ve çok geçmeden heybetli maymun ordusu güneye, deniz kenarına doğru yola çıkar.

Maymun ordusunun Lanka'ya doğru yürüdükleri haberi ulaşır ulaşmaz Rāvaṇa, güçlü Rākshasa danışmanlarından oluşan meclisini toplar. Bütün danışmanlar övücü sözlerle Rāvaṇa'yı savaşa kışkırtırken, Rāvaṇa'nın kardeşi Vibhīshana bu savaşın yararsız olduğuna işaret ederek, ona

Sītā'yı geri vermesini öğütler. Rāvaṇa buna çok kızar ve kardeşini kıskanç ve kötü niyetli olmakla suçlar. Bir kralın veya bir kahramanın en büyük düşmanının akrabaları olduğunu söyler. Bu sözlerden gururu kırılan Vibhīshana, yanında dört Rākshasa ile birlikte, okyanusu havadan aşarak Rāma'nın yanına gelir ve ona katılır. Vibhīshana'nın önerisiyle Rāma, kendisine okyanusu geçmekte yardım etmesi için Okyanus Tanrısı'na yalvarır. Okyanus Tanrısı da, baş inşaatçı tanrı olan Viṣvakarman'ın oğlu maymun Nala'yı çağırır ve ona, okyanusun üstüne bir köprü yapmasını söyler. Rāma'nın emriyle maymunlar, ağaçları ve kayaları sürükleyerek getirirler ve birkaç gün içinde okyanusun üzerine bir köprü kurulur. Bütün ordu bu köprüden geçerek Lanka'ya ulaşır.

Rāvaṇa'nın şehri maymun ordusu tarafından kuşatılır. Rāvaṇa, genel bir harekât için emrini verir. Savaş başlar; her iki ordudan da bazı kahramanlar ölür. Rāma'nın tarafında göze çarpan baş kahramanlar Lakshmaṇa, Hanūmān, Angada ve ayı kral Cambavat'tır. Rāvaṇa'nın en gözde savaşçısı ise, istediği an görünmez olabilen ve her türlü sihir gücüne sahip olan öz oğlu Īndracit'tir.

Savaşın bir anında Rāma ve Lakshmaṇa çok tehlikeli yaralar alırlar. Ancak gece bastırıldığında, ayı kral Cambavat'ın tavsiyesiyle Hanūmān, Kailāsa dağına uçar ve oradan, insanları iyileştirmeye yarayan, şifalı dört bitkiyi getirmeye çalışır. Bu bitkiler saklı olduğundan, Hanūmān dağı olduğu gibi kaldırır ve onu savaş alanına getirir. Şifalı bitkilerin kokuları etrafa yayılır yayılmaz Rāma, Lakshmaṇa ve diğer yaralıların hepsi hemen iyileşirler. Daha sonra Hanūmān, dağı götü-rüp tekrar yerine koyar.

Bir başka sefer, sihir gücüne sahip olan Īndracit, savaş arabasıyla şehirden dışarı çıkar ve sihirle yarattığı bir sahte Sītā'nın, Hanūmān ve Lakshmaṇa'nın gözü önünde, başını keser. Dehşete kapılan Hanūmān, Rāma'ya koşar ve Sītā'nın

öldüğünü söyler. Bu haberi duyan Rāma yıkılır. Lakshmaṇa ağlamayı bir yana bırakır, acı sözlerle Talih'ini eleştirir. Fakat çok geçmeden Vibhīshana, bunun İndracit'in bir hilesi olduğunu söyler ve herkesi yatıştırır. Daha sonra şiddetli bir düelloda, Lakshmaṇa İndracit'i öldürür.

Oğlunun ölümü üzerine çılgına dönen Rāvaṇa, öfkeyle savaş alanına fırlar. Rāma ile Rāvaṇa arasında günler geceler süren korkunç bir düello olur. Rāma'nın yardımına tanrılar yetişir; özellikle arabası ve silahlarıyla tanrı Indra yardım eder. Rāma, Rāvaṇa'nın başlarını defalarca uçurmasına rağmen, her seferinde yeni bir başın ortaya çıktığını hayretle görür. Sonunda Rāma, tanrı Brahma'nın yarattığı bir silahla onun kalbini delmeyi başarır. Maymun ordusunda büyük bir coşku hasıl olur ve bütün Rākshasalar kaçarlar.

Rāvaṇa'nın cenazesi güzel bir törenden sonra kaldırılır. Rāma onun yerine Vibhīshana'yı Lanka'ya kral olarak atar.

Rāma Sītā'yı aratır ve ona büyük zafer haberini gönderir. Fakat daha sonra onu bütün maymunların ve Rākshasaların gözü önünde reddeder. Çünkü o ana kadar düştüğü alçakça durumdan yeterince rezillik çekmiştir ve artık buna daha fazla dayanamayacaktır. Zira, başka bir erkeğin kucağına oturmuş ve kendisine şehvetli gözlerle bakılmış bir kadının Rāma tarafından eş olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Bunun üzerine Sītā, Rāma'nın haksız şüphelerine karşı, acı bir feryatla yerinden kalkar ve Lakshmaṇa'dan ölü yakmaya yarayan bir odun yığını hazırlamasını ister. Artık onun için kendini ateşe atmaktan başka çare kalmamıştır. Rāma buna izin verir ve odun yığını hazırlanarak ateşe verilir. Sītā ateşe, masumluğunu ispatlaması için yalvarır ve sonra kendini alevlerin içine bırakır. O sırada alevlerin içinden Tanrı Agni ortaya çıkar ve Sītā'yı yarasız beresiz geri vererek, Rāma'yı onun saflığı konusunda ikna eder. Bunun üzerine Rāma, kendisinin Sītā'nın saflığına inandığını, fakat halkın gözü önünde bunun kanıtlanması gerektiği için böyle

bir deneye izin verdiğini açıklar.

Rāma, halkı ve maymun ordusuyla birlikte Ayodhyā'ya geri döner. Orada kendisini Bharata, Şatrughna ve anneleri sevgiyle karşılarlar. Halk büyük sevgi gösterisinde bulunur. Rāma kral olarak tacını takar ve halkını adalet ve mutlulukla yönetir.

VII. Kitap: Uttara-kāṇḍa (Bitiriş Bölümü)

Halk Rāma'nın, Rāvaṇa'nın kucığına oturmuş olan karısı Sītā'yı geri alıp gelmesini hoş karşılamamaktadır. Bu durum Rāma'nın kulağına gider. Bunun, ülkedeki kadınların ahlakı üzerinde kötü etki yaratacağından korkulmaktadır. Örnek bir kral olan Rāma buna çok üzülür. Halkına karşı sorumluluk duymaktadır. Kardeşi Lakshmaṇa'dan Sītā'yı alıp ormana götürmesini ister. Çok üzgün olan Lakshmaṇa, Sītā'yı arabasına bindirerek, onu Ganj nehri kıyısına götürür ve orada ona, halkın şüpheleri yüzünden Rāma'nın kendisini istemediğini bildirir. Büyük keder içinde olan Sītā, kaderine razı olur ve Rāma'ya sadece dostça selamlarını gönderir. Çok geçmeden bazı çileci çocukları, ağlamakta olan Sītā'yı ormanda bularak, onu ermiş Valmiki'nin çile yerine götürürler. Valmiki onu, çile yerindeki kadınlara teslim eder. Bir süre sonra Sītā, bu çile yerinde, ikiz kardeşler olan Kuşa ve Lava'yı doğurur.²

Aradan yıllar geçer. Çocuklar büyür ve Valmiki'nin müritleri ve ozanları olurlar. Bu sırada Rāma, büyük bir at kurbanı töreni düzenler. Bu törene Valmiki ve müritleri de katılır. Ermiş bu törende iki gence, kendisi tarafından yazılan Rāmāyaṇa'yı ezberden okutturur. Herkes bu mükemmel eseri kendinden geçerek dinler. Çok geçmeden Rāma, bir lavta eşliğinde eseri ezberden okuyan Kuşa ve Lava'nın, Sītā'nın

2 Bunların ikisine birden Kuşilava veya Kuşulava denir (Lava öne gelirse, o zaman Lavakuşau'dur).

oğulları olduğunu anlar. Hemen Valmīki'ye elçiler gönderir ve Sītā'yı törene getirip, saflık yemini ettirmesini ister. Ertesi sabah Valmīki Sītā'yı getirir ve ikna edici sözlerle Rāma'ya, karısının saf ve masum olduğunu ve Kuşa ile Lava'nın da gerçekte Rāma'nın kendi çocukları olduğunu söyler. Bunun üzerine Rāma, Valmīki'nin sözlerinden ikna olursa da, gene de Sītā'nın gelip yemin ederek, kendisini temize çıkarmasını ister. Derken bütün tanrılar cennetten çıkıp gelirler. Ancak Sītā, kederli bakışlarla, ellerini birbirine kavuşturarak der ki: "Toprak Ana beni bağrına bassın ki Rāma'dan başkasını hiç düşünmedim. Toprak Ana beni bağrına bassın ki işimde ve sözümde Rāma'yı bir kez eksik etmedim... Toprak Ana beni bağrına bassın ki Rāma'dan başkasını tanımadım; doğru söylüyorum!" Sītā'nın yemini bittiğinde toprağın üstüne, etrafına yılan demon figürleriyle bezenmiş göksel bir taht çıkar. Toprak Tanrıçası üzerinde oturur durumda ona kollarını açar ve onu kucaklayarak, yerin derinliklerine doğru gider. Rāma, Toprak Ana'ya, Sītā'yı geri vermesi için çok yalvarır ancak boşunadır... Tanrı Brahma ortaya çıkarak, ancak cennette birbirlerine kavuşabileceklerini söyler. Bunun üzerine Rāma, tacını ve tahtını çocukları Kuşa ve Lava'ya bırakarak, cennete gider. Orada yeniden Vishṇu haline gelir...

MAHĀBHĀRATA DESTANI

Mahābhārata Destanı*

ĀDĪ PARVAN

Kurular ve Pāṇḍavaların Ataları

Bir zamanlar Bharatalar ülkesinde, Kuruların sarayında, Şāntanu adında bir kral yaşamıştı. Bu kralın, ölümlü bir kadın olarak bedenlenmiş olan Ganj nehri tanrıçası Ganga'dan, sonradan saltanatını teslim edeceği Bhīshma adında bir oğlu olur. Bir gün o, bütün savaş tekniklerini bilen müthiş bir kahraman olduğu zaman, Şāntanu güzel balıkçı kızı Satyavati'ye âşık olur ve onunla evlenmek ister. Ancak kızın, balıkçı milletin kralı olan babası, kızını ona kızından doğan erkek çocuğun tahta çıkması şartıyla vereceğini söyler. Fakat Şāntanu, sevgilisinden vazgeçmek çok zor olduğu halde bunu kabul etmez. Derken Bhīshma babasının içinde bulunduğu zorluğu fark eder; bunalımın nedenini öğrenir öğren-

* Winternitz, s. 328-375.

mez babasının adına Satyavatī'yi istemek için balıkçıların kralına gider. Ona sadece tahta çıkmaktan vazgeçtiğini bildirmez, bundan başka doğacak herhangi bir çocuğunun da tahta çıkmasının olanaksız olduğunu söyler ve namus sözü verir. Bunun üzerine balıkçı, kızını memnuniyetle verir. Böylece Śāntanu Satyavatī ile evlenir ve ondan Çitrāṅgada ve Viçitravīrya adlarında iki oğlu olur. Daha sonra Śāntanu ölür, genç Çitrāṅgada savaşta bir Gandharva tarafından öldürülür. Bundan sonra ailenin büyüğü olarak Bhīṣma Viçitravīrya'yı kral ilan eder. Ancak Viçitravīryada geride hiç çocuk bırakmadan genç yaşta ölür ve iki karısı dul kalır. Neslin çok olmaması için Satyavatī, Bhīṣma'dan, eski bir geleneğe uyarak, Viçitravīrya'nın dul karılarından soyu devam ettirmesini rica eder. Fakat verdiği sözü hatırlayan Bhīṣma, güneş ışıklarını söndürmedikçe, ateş ısını, ay ılık parlaklığını, tanrı Indra cesaretini, tanrı Dharma adaletini kaybetmedikçe, sözünden dönmeyeceğini bildirir. Derken Satyavatī gayri meşru çocuğu Vyāsa'yı hatırlar ve Bhīṣma'nın da onayıyla onu ırkın devamını sağlaması için çağırır ve Vyāsa, Dhṛtarāshtra, Pāṇḍu ve Vidura'yı meydana getirtir. Dhṛtarāshtra kör olarak doğduğundan genç kardeşi Pāṇḍu kral olur. Dhṛtarāshtra, Gandhara kralının kızı Gandharī ile evlenir. Bu kadın, en büyüklerinin adı Duryodhana olan yüz çocuk doğurur. Pāṇḍu'nun biri Yādavaların kralının kızı olan Pṛthā (=Kuntī), diğeri Madra kralı Śalya'nın kızkardeşi Madrī olmak üzere iki karısı vardır. Kuntī ona üç çocuk doğurur: En büyükleri olan Yudhishtira, Duryodhana ile aynı günde doğan Bhīma ve Arcuna. Madrī ise ikiz kardeşler olan Nakula ve Sahadeva'yı doğurur.

Burada destan, aşağıdaki çok fantastik olan öyküyü anlatır; buna göre destanın bu beş temel kahramanının Pāṇḍu tarafından değil de, Pāṇḍu'nun tarafına meydana getirildikleri farz olunur. Pāṇḍu, cinsel birleşmede bulunan iki ceylanı

öldürür. Gerçekte erkek ceylan, canı aşk yapmak istemiş olan ve bu maksatla kılık değiştirmiş olan bir *ṛshi*'dir. (ermiş) Bu *ṛshi* ona beddua eder ve kendisi gibi aşk esnasında öleceğini söyler. Bu nedenle Pāṇḍu bir çileci yaşamını benimser ve cinsel zevklerden vazgeçer. Bunun üzerine Kuntī, soyun devamı için tanrılara yalvarır. Adalet ve Erdem tanrısı Dharma sayesinde Yudhishthira, rüzgâr tanrısı Vāyu sayesinde güçlü Bhīma, tanrılar kralı Indra sayesinde Arcuna Kuntī tarafından doğurulurlar. Kuntī'nin yalvarmasıyla İki Aşvin tanrısı da Madrī ile birlikte bulunur ve Madrī ondan ikiz çocukları Nakula ve Sahadeva'yı doğurur.

Pāṇḍular ve Kurular Dhṛtarāshtra'nın Sarayında

Pāṇḍu öldükten sonra gözleri görmeyen Dhṛtarāshtra ülke yönetimini ele alır. Pāṇḍu'nun beş oğlu anneleri Kuntī ile beraber (Madrī kendini kocası Pāṇḍu'nun cenaze ateşine atmıştır) kral Dhṛtarāshtra'nın Hastināpura'daki sarayına giderler ve orada kuzenleri olan prenslerle birlikte eğitim görmeye başlarlar.

Pāṇḍu oğulları, henüz gençlik oyunlarında bile, Dhṛtarāshtra oğullarını kiskandıracak kadar onlardan üstadırlar. Özellikle Bhīma pek çok konuda ustalık gösterir, zapt edilmez bir kuvvet sergiler; bu durum Dhṛtarāshtra oğullarının hiç de hoşuna gitmez. Örneğin, Dhṛtarāshtra çocukları ağaca çıktığında Bhīma ağacı öyle bir sallar ki meyvelerle birlikte aşağı düşerler. Bu nedenle Duryodhana Bhīma'dan nefret eder ve onu öldürmek için çok çaba sarf eder; her nasılsa ona bir zarar veremez. Çocuklar büyürler, silah kullanmada hünerli iki ünlü Brāhman Kṛpa ve Droṇa onlara özel hocalık yaparlar. Onların öğrencileri arasında Dhṛtarāshtra ve Pāṇḍu oğullarından başka Droṇa'nın oğullarından biri olan Aśvatthāman ve bir Sūta (arabacı) oğlu olan Karṇa da

vardır. Çok geçmeden Duryodhana ve Bhīma sopa dövüşünde, Aśvatthāman büyü sanatlarında, Nakula ve Sahadeva kılıç kullanmada ve Yudhishtira da araba savaşında en usta öğrenciler olurlar. Fakat Arcuna sadece usta bir okçu değil, bütün yönlerden mükemmel bir savaşçıdır. Bu yüzden Dhṛtarāshtra oğulları özellikle onu kıskanırlar.

Prensler eğitimlerini tamamladıktan sonra, Droṇa, öğrencilerinin becerilerini göstermek için bir yarışma düzenler. Görkemli bir şekilde toplanılır, kral, kraliçeler ve çok sayıda yiğit orada bulunurlar. Bhīma ve Duryodhana sopa savaşında birbirlerine öyle kıyasıya girerler ki onları ayırmak zorunda kalırlar. Arcuna'nın ok kullanışı herkes tarafından övülür; ancak arenaya Karṇa da girer ve Arcuna'ya duyduğu öfke ile aynı hünerleri gösterir; o anda Duryodhana mutlulukla Karṇa'yı kucaklar ve ona sonsuza dek sürecektir dostluk yemini eder. Karṇa Arcuna'yı düelloya davet eder, ancak bir arabacının neslinden geldiği için Pāṇḍavalar onu hakir görerek, ona gülerler.

Yudhishtira'nın Tahta Çıkması, Ona ve Kardeşlerine Karşı Yapılan Düzen

Bir yıl geçtikten sonra Dhṛtarāshtra, cesaret ve diğer pek çok yetenekle donatılmış olan, Kuru ailesinin ilk ferdi Yudhishtira'yı tahta çıkartır. Kendilerini iyice geliştirmiş olan diğer Pāṇḍavalar zafer dolu seferler yaparlar. Giderek daha da güçlü olmaya başlayan Pāṇḍavaların kahramanlıklarını duyan Dhṛtarāshtra, kendi neslinin geleceğinden endişe duymaya başlar. Bu yüzden Duryodhana genç kardeşi Duṣṣāsa, arkadaşı Karṇa ve dayısı Śakuni, Pāṇḍavalar için bir suikast yapmayı planladıklarında, yaşlı kral onların istekli bir taraftarı olarak görünür. Onlar, Dhṛtarāshtra'yı Pāṇḍavaları herhangi bir bahane ile Vāraṇāvata'ya gönder-

mek konusunda ikna ederler. Vāraṇāvata'da Duryodhana usta bir inşaatçıya, reçineden ve diğer kolay yanıcı maddelerden Pāṇḍavaların oturması için bir ev yaptırtır. Geceleyin onlar uykudayken ev ateşe verilecek ve Pāṇḍavalar kötü kaderleriyle karşı karşıya kalacaklardır. Ancak Vidura, bu haince planı Yudhishthira'ya gizlice anlatır ve bu konuşmada bir Mleçcha (=Hintli olmayan bir kabile dili) dili kullanıldığı için kimse ne konuştuklarını anlayamaz. Şüphe çekip de Duryodhana'nın başka bir kötülüğü ile ölmek istemedikleri için, tuzağa düşmüş gibi görünerek, Vāraṇāvata'ya gidip reçineli eve girerler. Ancak, içinde sarhoş bir aşağı kast mensubu kadınla beş oğlunun ve evi yapan adamın uyur durumda bulunduğu evi ateşe verdikten sonra, daha önce kazdıkları gizli bir geçitten ormana kaçarlar. Herkes Pāṇḍavaların anneleri Kuntī ile birlikte yandıklarına inanır. Cenaze merasimlerinin Dhṛtarāshtra'nın sarayında yapıldığı sırada, beş kardeş anneleriyle birlikte Ganj'ın karşı kıyısındaki ormanlarda dolaşmaktadırlar. Gece karanlığında sık ağaçlı ormanın ortasında aç, susuz ve yorgundurlar. Kuntī susuzluktan şikâyet ederken, Bhīma annesine ve dört kardeşine yol gösterir. Kendisi bir yandan su arar, diğer yandan dinlenmeleri için bir banyan ağacını gösterir. Su kuşlarını izleyerek bir göle varır. Orada banyo yapar, su içer ve diğerlerine de su götürebilmek için elbiselerinin üstünü suya batırır. Hızla geri döner; anne ve kardeşleri ağacın altında uyumaktadırlar. Uyuyan annesinin ve kardeşlerinin önünde, kötü talihine küfrederek inler.

Dev Hidimbā ve Kızkardeşi

Bu banyan ağacının yakınında gizli gizli dolaşan, insan yiyen, iğrenç bir dev olan Rākshasa Hidimbā vardır. İnsan kokusunu alır almaz, yüksek bir ağaçtan uyuyanları görür.

Uzun süredir mahrum kaldığı lezzet karşısında ağzı sulanır ve kızkardeşi Hidimbā'ya, oraya gidip nasıl insanlar olduklarına bakmasını söyler. Orada taze insan eti ve kanıyla kendilerine güzel bir ziyafet çekip, neşeyle dans ederek şarkı söyleyebileceklerini düşünür. Kadın dev onlara yaklaşır, ancak gözlerini Bhīma'dan alamaz ve güçlü kahramana âşık olur. Sonra kendisini güzel bir kadın insan şekline sokup, gülümseyerek Bhīma'ya yaklaşır. Ona, bu ormandaki ağabeyi insan yiyen Rākshasa'dan bahseder. Kendisini onun buraya gönderdiğini, ancak şimdi Bhīma'ya âşık olduğunu ve ondan başka kimseyi koca olarak istemediğini, şayet kendisini severse onu kurtaracağını söyler. Bhīma, tutkuya boyun eğmeyeceğini, anne ve kardeşlerini bu güçlük karşısında yalnız bırakmayacağını bildirir. Hidimbā ailesini de uyandırıp, hepsini birden kurtaracağını söyler. Fakat Bhīma sert bir şekilde annesini ve kardeşlerini tatlı uykularından uyandırmanın düşünülmemeyeceğini bile söyler. Rākshasalar, Yakshalar, Gandharvalar gibi ayaktakımı onu hiç uyarmazlar ve o, insan yiyici ile ilgilenmenin bir yolunu bulacak duruma gelir. Kız kardeşinin uzun zamandır gelmediğini düşünen dev Hidimbā, insan şekline girerek, öfkeyle aşk hastası kız kardeşi Hidimbā'yı öldürmeye gider. Ancak Bhīma karşısına dikilir ve onu dövüşmeye davet eder. Korkunç bir çatışmadan sonra, tam kardeşlerin uyandığı esnada Bhīma devi öldürür. Tam dişi dev Hidimbā'yı da öldürecekken Yudhishthira onu, bir kadını öldürmesinin doğru olmayacağını söyleyerek engeller. Kadının içten yakarışları karşısında Bhīma, ondan bir oğlu oluncaya kadar onunla birleşmeyi kabul eder. Yudhishthira Bhīma'nın bütün gün dişi devle kalmasını sağlar; ancak her defasında güneş batmadan geri dönmesini şart koşar. Böylece Hidimbā, Bhīma ile, gebe kalıp güçlü bir Rākshasa olan oğlunu doğuruncaya kadar, fevkalade güzellikteki dağların doruklarına uçar; aşkın da doruklarına varır-

lar. Çocuğun ismi Ghaṭotkaça olur. Bu çocuk sonradan, büyük savaş sırasında Pāṇḍavaların hizmetinde büyük yararlılıklar gösterecektir.

Dev Baka ve Brāhman Ailesi

Pāṇḍavalar münzevî kılığında bir ormandan diğerine dolaştıktan ve pek çok macera yaşadktan sonra Ekaçakra şehrine gelirler ve orada kimliklerini gizleyerek bir Brāhman'ın evinde kalırlar. Bütün gün yiyecek dilenir, akşama onları eve getirirler ve anneleri Kuntî bütün yiyecekleri, yarısı Bhīma'ya yarısı diğerlerine olmak üzere ikiye böler. Bir gün Kuntî evde Bhīma ile yalnızdır. Konukseverliğinden çok memnun kaldıkları Brāhman'ın oturduğu daireden bağrıışma ve ağlaşmalar işitilir. Önce Brāhman'ın acı feryadını işitirler. O, ailesiyle birlikte toptan yok olmalarının en iyisi olacağını söylemektedir, çünkü asla vefakâr karısını, birtanecik kızını ve sevgili küçük oğlunu kurban edemez. Eğer birtanecik ailesinin emniyette olacağını bilse kendi canını seve seve verecektir. Sonra Brāhman'ın karısı sözü alır ve kocasının yaşaması gerektiğini çünkü neslinin devamı için çocukları beslemesi ve koruması gerektiğini söyler. Kendisi ise iki çocuk doğurmakla görevini tamamlamıştır ve şimdi huzur içinde ölebilir. Eğer o ölecek olursa, asla iki çocuğunu tek başına besleyip koruyamaz; ayrıca ne kızını aşağılık erkeklerden koruma gücüne sahiptir, ne de oğluna erdemli bir brahmandan ders aldırarak gücü vardır. O ikinci defa evlenebilir ama kendisi acınacak bir dul olur. "Tıpkı kuşların kenara atılmış bir parça et için açgözlülükle aşağı doğru dalışlar yaptıkları gibi, kocasız kalmış bir kadına da erkekler saldırır." Bu yüzden o kendi hayatını feda etmelidir. Anne ve babasının söylediklerini dinlemiş olan kızları sözü alır ve aileden ölmesi gerekenin kendisi olduğunu söyler: "Bir oğul insanın kendisi

gibidir, bir kadın ise bir dosttur; fakat bir kız çocuğu bir felakettir dendiğini duymadınız mı? Başımızdaki felaketten kurtulun ve bırakın vazifemi yapayım." Üçü böyle konuşup ağlaşırlarken, gözlerini iri iri açmış küçük oğulları her birine ayrı ayrı yaklaşarak gülümser ve o tatlı çocuk sesiyle der ki: "Ağlama babacığım, ağlama anneciğim, ağlama ablacığım!" Sonra yerden neşeyle uzun ince bir çöpü havaya kaldırarak devam eder: "O insan yiyen Rākshasa'yı bununla öldüreceğim." Derin keder içinde oldukları halde çocuğun tatlı sesini duyunca hepsinin içini bir neşe kaplar. İşte o anda Pāṇḍavaların annesi Kuntī içeri girerek ne olduğunu sorar. Şehrin mahallelerinde gizli gizli dolaşan Baka adında insan yiyen bir Rākshasa vardır. O, zaman zaman şehir sakinlerini bir araba dolusu pirinç, iki öküz ve bir insanı haraç olarak vermeye zorlamaktadır. Aileler sırayla kurbanlarını seçmektedirler ve şimdi de sıra bu ailededir. Bunun üzerine Kuntī, oğullarından birini Rākshasa'ya haraç olarak göndermeyi önerir. Brāhman kabul etmez. Bunun üzerine Kuntī, oğlunun aslında büyük bir kahraman olduğunu, bunun kimse tarafından bilinmediğini ve onun mutlaka Rākshasa'yı öldüreceğini açıklar. Bhīma, annesinin amaçladığı gibi, derhal hazırlıkları tamamlar ve ertesi sabah, içi Rākshasa için yiyeceklerle doldurulmuş araba ile canavarın yaşadığı ormana doğru yola çıkar. Ormana varır varmaz bütün yiyecekleri kendisi yemeye başlar ve devin fırtına gibi yaklaşmasına aldırmaz bile etmez. Çılgına dönmüş Rākshasa iki eliyle darbe üstüne darbe yaptığı halde o sakin bir şekilde yemek yemeye devam eder. Her şeyi yemeden önce dövüş için hazırlanmaya başlar. Ormanın en büyük ağaçlarını kökünden çıkartıp birbirlerine atmaya başlarlar. Muhteşem bir dövüş olur; sonunda Bhīma devin bacaklarını dizlerinden çaprazlama olarak ikiye kırar. Bhīma diğer Rākshasalardan ve Baka'nın akrabalarıyla halkından bir daha insan yemeyeceklerine dair

söz aldıktan sonra kardeşleriyle birlikte geri döner. Şehirde büyük bir bayram olur, fakat Pāṇḍavalar asla kimliklerini açığa vurmazlar.

Eş Seçimi ve Draupadī'nin Evliliği

Bir süre sonra Pāṇḍavalar Ekaçakra'dan ayrılıp Pañçala'ya göç etmeye karar verirler. Yol üzerinde Pañçala kralı Drupada'nın kızı için bir *svayamvara* (=eş seçimi töreni) düzenlediği haberini alırlar. Kardeşler bu düğüne katılmaya karar verirler. Brāhman kılığında Drupada'nın yaşadığı kasabaya giderler ve orada bir çömlekçinin evinde gizli bir şekilde kalırlar ve Brāhmanlar gibi dilenerek yaşarlar. Derken Drupada çok sert bir yay ve havada mekanik tertibatla asılı duran bir hedef hazırlar ve bu yayı gererek hedefi vuran kişinin kızı Draupadī ile evlenmeyi hak ettiğini ilan eder. Bütün ülkelerden krallar gelir. O arada svayamvara'yı duyan Kauravalar, Duryodhana ve kardeşleri ile Karṇa da Draupada'nın davetini duymuşlar ve eş seçimi törenindeki yerlerini almışlardır. Seyirci olarak toplanmış çok sayıda Brāhman'ın arasında da beş Pāṇḍava kardeş yerlerini almış durumdadırlar. Günlerce süren çok güzel eğlenceler olur; yabancı krallar ve Brāhmanlar fevkalade bir misafirsevenlikle ağırlanırlar. Nihayet on altıncı gün, her zamanki törenlerden sonra, Draupadī, muhteşem giysiler içinde süslenmiş ve olağanüstü güzel olarak salona iner ve elinde de çiçeklerden yapılmış bir çelenk vardır. Kardeşi Dhṛṣṭadyumna şöyle bağırır:

"Bu yaya bakın, ey krallar, ve şu yüksekteki hedefe Oraya beş tane parıldayan ok atarak, dönen diske Siz soylulardan her kim uzaktaki hedefe erişirse Drupada'nın güzel kızını almaya hak kazanır."

Bundan sonra kızkardeşine, Duryodhana'dan başlayarak orada bulunan kralların adlarını okumaya başlar. Kralların hepsi de Draupadî'ye âşıkırlar ve hepsi de onu çok istediği için birbirlerini kıskanmaktadırlar. Birbiri ardınca yayı bükmeye çalışırlar fakat hiçbiri başaramaz. Derken Karṇa öne çıkar, yayı bükmeyi başarır ve tam hedefe nişanladığı anda Draupadî bağıırır: "Seçimim bir arabacı olmayacaktır." Acı bir gülüş ve güneşe doğru bir göz atıştan sonra Karṇa yayını yere atar. Güçlü krallar olan Śiṣupalā, Carāsandha ve Śalya da boş yere yayı germeye çalışırlar. Derken Brāhmanların arasından Arcuna doğrulur. Heybetli gence hayran olanların alkışları ve bir Brāhman olarak savaşıların arasına giren bu küstaha karşı yapılan mırıldanışların arasında ağır adımlarla yaya doğru ilerler ve onu göz açıp kapayıncaya kadar gerer ve hedefi vurup yere düşürür. Draupadî bu tanrı gibi genci görünce neşeyle elindeki çelengi boynuna takar ve onunla birlikte salondan dışarı çıkar.

Ancak, orada toplanmış olan krallar Drupada'nın kızını bir Brāhman'a verdiğini görünce, bunu bir hakaret olarak kabul ederler; çünkü onların düşüncesine göre eş seçimi savaşı sınıf için yapılır, Brāhman sınıfı için yapılamaz. Onlar Drupada'yı öldürmeye kalkışırlar, ancak Bhīma ve Arcuna engel olurlar. Ölüm tanrısı gibi korkunç Bhīma, büyük bir ağacı kökünden söker ve ortaya koyar. Arcuna da gerilmiş yayıyla onun yanında yer alır. Karṇa Arcuna ile, Śalya da Bhīma ile dövüşe başlarlar. Zorlu bir kavgadan sonra Karṇa ile Śalya pes ederler. Krallar dövüşten vazgeçip evlerine dönerler. Pāṇḍavalara ise Draupadî ile birlikte yollarına devam ederler ve Kuntî'nin kendilerini endişeyle beklediği çömlekçinin evine doğru yola koyulurlar. Arcuna orada annesinin ve kardeşlerinin önünde Drupada kızı Draupadî ile yatağa gitmeyeceğini, onun eski aile geleneklerine göre beş kardeşin ortak karısı olduğunu ilan eder.

Draupadī'nin eş seçimine gelenler arasında Pāṇḍavaların kuzeni olan Yādava kabilesinin reisi de vardır (çünkü Kṛshṇa'nın babası Vasudeva, Kuntī'nin erkek kardeşidir). Kılık değiştirmiş olmalarına rağmen Pāṇḍavaları tanıyan tek kişi odur. Bu nedenle kardeşi Baladeva ile birlikte Pāṇḍavaları izler ve onları çömlekçinin evinde ziyaret ederek, onların akrabası olduğunu açıklar. Onlar da çok memnun olurlar. Fakat tanınmamaları gerektiği için Kṛshṇa ve Baladeva oradan hemen ayrılırlar.

O arada kral Dhṛṣṭadyumna da kızkardeşini eş olarak kazanan kahramanın kimliğini merak ettiği için Pāṇḍavaları gizlice izlemiştir. Çömlekçinin evinde bir yere gizlenerek olup bitenlere bakmaya başlar. Pāṇḍavalar annelerini saygıyla selamlamakta, Kuntī Draupadī'ye, yemek hazırlamakta ve dağıtmada yol göstermektedir. Yemekten sonra hepsi dinlenmeye çekilirler. En genç kardeş kuşa otlarından bir yatak yapmıştır ve her biri sıra ile orada yatmaktadır. Anneleri ve Draupadī de sıra ile birbirlerinin ayaklarına başlarını koyarak yatarlar. Dhṛṣṭadyumna kardeşlerin uyumadan önce silahlar ve savaş hazırlıklarından bahsettiklerini duyar. Sonra süratle babasının yanına koşar ve gördüklerini, yani Brāhmanların aslında savaşçı olduklarını anlatır. Kral Drupada çok sevinir ve ertesi sabah kızının evliliğini kutlama bahanesiyle onları saraya davet eder. İşte bu anda Yudhishtira krala, öldü zannedilen Pāṇḍu oğulları olduklarını söyler. Drupada buna çok sevinir; çünkü ne zamandır cesur Arcuna'yı damadı yapmak istemiştir. Tam Arcuna ile kızının evlilik töreni için hazırlanılırken, şaşırarak ve hayal kırıklığına uğrayarak Yudhishtira'dan Draupadī'nin beş kardeşin ortak karısı olması gerektiğini öğrenir. Kararsız olduğunu söylediyse de Pāṇḍavaların eski aile geleneğini öğrenince vazgeçer ve Draupadī, kutsal ateşin önünde yaş sırasına göre Yudhishtira'dan başlayarak beş kardeşle sırasıyla

evlenir. Kuntî gelinini tebrik eder ve Draupadî henüz evlenmediği bu insanlara çok değerli hediyeler verir.

Pāṇḍavalar Krallıklarını Geri Alıyorlar

Pāṇḍavaların hâlâ sağ oldukları ve Draupadî ile evlenen kişinin Arcuna olduğu haberi kısa zamanda her yere yayılır. Duryodhana ve dostları üzgün bir şekilde Hastināpura'ya dönerler ve Pāṇḍavaların evlenmekle iki güçlü müttefik olan Drupada ve Paṇçalalar ile Kṛshṇa ve Yādavaları kazandıklarını düşünerek canlarını sıkırlar. Duryodhana, Pāṇḍavalara karşı tetikte olmayı, onlardan hile ile kurtulmayı düşünmektedir. Öte yandan Karṇa açıkça savaştan yanadır. Ancak Vidura ve Droṇa tarafından desteklenen Bhīshma, Dhṛtarāshtra'ya krallığın yarısını Pāṇḍavalara vermesini ve barış içinde yaşamalarını önerir. Dhṛtarāshtra bu teklifi kabul eder ve krallığın yarısını vererek, Pāṇḍavaların Khāṇḍavaprastha denilen bozkırda yaşamalarını sağlar. Yudhishṭhira bu durumu memnurlukla karşılar ve Pāṇḍavalar Kṛshṇa ile birlikte Khāṇḍavaprastha'ya hareket ederler. Orada Īndraprastha (=Bugünkü Delhi) adındaki şehir ve kalede otururlar.

Arcuna'nın Sürgünü ve Maceraları

Pāṇḍavalar ortak karılarıyla birlikte Īndraprastha'da mutlu bir şekilde yaşarlar. Aralarında ayrılık ve kıskançlık oluşmasın diye (ermiş Narada'nın tavsiyesi üzerine) kardeşlerden biri Draupadî ile birlikteyken bir diğeri bulundukları yere gelmeyecek, şayet gelecek olursa sürgüne gidecek ve sürgünde on iki yıl temiz bir hayat yaşayacaktır. Bu kurala uyarak birbirleriyle barış içinde yaşarlar.

Bir gün birtakım hırsızlar bir Brāhman'ın sürüsünü ça-

larlar. Brāhman saraya koşar ve krala halkını gerektiği gibi korumadığını söyler. Arcuna ona hemen yardım etmek ister. Fakat şans bu ya, silahları Yudhishthira ile Draupadî'nin beraber oldukları odada bulunmaktadır. Arcuna bir ikileme düşer. Kendisine koşup gelmiş Brāhmana karşı askeri görevini yerine mi getirsin, yoksa aralarında daha önce yaptıkları anlaşmaya mı uysun? Sonunda odaya girmeye karar verir ve girip silahlarını alır; hırsızları yakalar ve sürüsünü Brāhmana geri verir. Sonra eve döner ve Yudhishthira'ya, verdikleri söze bağlı olarak on iki yıl sürgüne gideceğini bildirir. Yudhishthira ona güvenmediğini söyleyip zapt etmek isterse de, Arcuna şartlar ne olursa olsun doğru olanın yapılması gerektiğini söyleyerek ormana çekilir.

Burada başından pek çok macera geçer. Bir keresinde atalarına kurbanlar sunduktan sonra Ganj nehrinde banyo yapmış tam dışarı çıkıyorken bir Nāga kralının kızı olan Ulūpī onu aşağıya, Nāgaların (yılan tanrılar) ülkesine doğru çeker. Kız ona âşık olduğunu söylemekte ve kendisiyle aşk yapmasını istemektedir. Arcuna bunu yapamayacağını, saflık sözü verdiğini söyler. Ancak yılan kız bu sözün sadece Draupadî için geçerli olduğunu, aslında kötü kadere karşı savaşmanın bir savaşçının görevi olduğunu ve eğer ricasını yerine getirmezse kendisini öldüreceğini söyler ve ondan, hayatını kurtarması için bu işi yapmasını ister. Arcuna bu tartışma karşısında güçsüzdür ve kendisini görev duygusu içinde hissederek güzel Ulūpī'nin yalvarışını kabul eder ve geceyi onunla geçirir.

Bir başka seferinde ise, gezinirken Manipūra kralı Çitravāhana'nın yanına gelir ve onun kızı Çitrāngada'ya âşık olur. Ancak bu kız, kocası yerine babası tarafından yapılmış bir oğula sahiptir. Bu nedenle neslin devam etmesi için kral, kızının Arcuna'dan bir oğlu olmasını ister. Arcuna bunu kabul ederek kızla birlikte Manipūra'da üç yıl geçirir (Saflık sö-

zünü unutmuş gibidir). Bir oğul doğurttukten sonra ondan ayrılır ve yolculuğuna devam eder.

Pek çok kutsal yeri ziyaret ettikten ve maceralar yaşadıktan sonra, büyük bir kutlama yapmakta olan Kṛshṇa'yı Dvārakā şehrinde ziyaret eder. Birkaç gün önce Vṛshṇiler ve Andhakalar (Yādava kabileleri) arasında Raivataka tepesinde bir ziyafet verilmiştir. Soylular, yurttaşlar bu şölene katılmış, müzikli, danslı ve şarkılı büyük bir eğlence olmuştur. Kṛshṇa'nın kardeşi sarhoş Baladeva karısı Revatī ile; Vṛshṇilerin kralı Ugrasena bin karısı ile birlikte ve diğer pek çok prens de karılarıyla birlikte gelmişlerdir. İşte bu ortamda Arcuna, Kṛshṇa'nın güzel kızkardeşi Subhadṛā'yı görür ve ona âşık olur. Kṛshṇa'ya onu nasıl elde edebileceğini sorduğunda Kṛshṇa ona, onu savaşçıların âdeti gereğince kaçırmasını önerir; çünkü eş seçiminin ne sonuç getireceği bilinmez (Burada açıkça görülüyor ki kaba çoban aşireti olan Yādavalılar'da kaçırma evliliği hâlâ geçerlidir). Sonra Arcuna Yudhishṭhira'ya Subhadṛā'yı kaçırmak için izin istemek üzere bir elçi gönderir. Yudhishṭhira izin verir ve Arcuna, sanki ava gidiyormuş gibi, bütün ordusu yanında olarak, arabasıyla öne atılır. Subhadṛā, Raivataka'da gezinmektedir. Tam Dvārakā'ya dönmek üzeredir ki Arcuna onu yakalar, arabasına atar ve İndraprastha yönüne doğru arabasını sürer. Dvārakā'da büyük bir heyecan oluşur; sarhoş Baladeva misafirlik kurallarına uymayan davranışından ötürü Arcuna'ya kızmaktadır. Kṛshṇa, Arcuna'nın bir suç işlemediğini söyleyerek yakınlarını sakinleştirir. Tersine, Arcuna Yādavalıları sığır başı gibi bir kız verecek kadar haris düşünmemiştir ve sonu belirsiz bir eş seçimine güvenmediği için Subhadṛā'yı kaçırmıştır. Evliliğe kimse karşı çıkmaz, ancak Arcuna'yı geri çağırıp barışmak isterler. Bu, sonuçta gerçekleşir ve Arcuna ile Subhadṛā evlenirler. Arcuna, Dvārakā'da Subhadṛā'nın yakınları arasında bir yıl daha geçirir. On iki yılın geri kalan

zamanlarını da kutsal Pushkara'da geçirdikten sonra, İndraprastha'ya döner. Draupadī yaptığı evlilikten dolayı Arcuna'ya sitem ederse de, Subhadrā'nın kendisini ona hizmetçisi olarak sunmasından sonra yatıştır. O günden sonra Draupadī, Subhadrā ve Kuntī hep beraber mutlulukla yaşarlar. Subhadrā ona, Abhimanyu isminde bir oğul doğurur. Draupadī ise her bir Pāṇḍava için bir oğul doğurur.

Yudhishṭhira Dünyanın Kralı Oluyor

Kral Yudhishṭhira ülkesini adalet ve erdemle yönetir ve kendisine sıkıca bağlı halkı da mutluluk ve barış içinde yaşar. Kralın kardeşleri de mutlu bir yaşam sürerler. Arcuna ise Kṛshṇa ile olan derin dostluğundan dolayı çok mutludur. Pek çok güzel kadınla gönül eğlendirdikleri ve hatta Draupadī ile Subhadrā'nın da katıldıkları sefahatlarının yeri olan Cumnā kıyısındaki koruluklarda iki arkadaş bir gün konuşurlarken, tanrı Agni, Brāhman kılığında onlara yaklaşır ve onlardan Khāṇḍava ormanını yakmakta kendisine yardımcı olmalarını rica eder. Tanrı aslında büyük bir kurban töreni sonrasında pek çok sunağı yediği için hazımsızlık çekmektedir ve eğer iyileşmek istiyorsa Khāṇḍava ormanını yakması gerekmektedir; ancak her ormanı ateşe verişinde orman hayvanları onu söndürmektedirler. Arcuna ve Kṛshṇa bunu önleyecek kişilerdir, o yüzden Agni onlara amaca uygun göksel silahlar temin eder; Arcuna'ya çok güçlü bir yay olan Gāndīva'yı, iki adet ölümsüz oku, gümüşü beyaz atların çektiği görkemli savaş arabasını ve uzaktan bile tanınan üzeri maymun resimli bir bayrağı verir. Kṛshṇa için ise meşhur diski ve karşı konulamaz bir sopayı verir. Bu silahlarla Agni'ye yardım ederek, yanan ormandan kaçan yaratıkları öldürürler. Sadece, göksel canlılar içinde büyük bir sanatçı olan, Maya'nın canını bağışlarlar.

SABHA PARVAN

Canının bağışlanmasından dolayı şükran borcu duyan Ma-ya, Yudhishthira için ustaca yapılmış, mükemmel bir saray inşaa eder. Bir süre sonra Yudhishthira, Kṛṣṇa'nın da onayıyla, bir büyük *rācasūya* (=kendini kral olarak kutsama ve atama) merasimi yaptırmaya karar verir. Yalnızca bir dünya hâkiminin, büyük bir fatih kralın kurban töreni yapmaya hakkı vardır. O yüzden zamanın güçlü Magadha kralı Carāsandha'nın ortadan kaldırılması gerekir. Bhīma bir düelloda onu öldürür. Daha sonra Arcuna, Bhīma, Sahadeva ve Nakula zafer dolu seferler için kuzey, doğu, güney ve batıya giderler. Yudhishthira'nın dünya-kralı olması için zaferler kazanırlar. Kralın kurban töreni büyük bir görkemle yapılır. Kauravalılar dahil, pek çok kral bu törene çağırılırlar. Törenin sonunda onura sunulan hediyeler dağıtılır. Bhīshma'nın düşüncesine göre ilk onur hediyesini Kṛṣṇa almalıdır. Çedi kralı Śiṣupalā buna itiraz ederek, kendisi niyetlenir. Bir tartışma olur ve bunun sonunda Śiṣupalā Kṛṣṇa'nın ellerinde hayata veda eder.

Kurban töreni bittiğinde, yabancı krallar ayrılırlar. Kṛṣṇa da evine döner. Sadece Duryodhana ve amcası Śakuni Pāṇḍavaların sarayında bir süre kalırlar. Muhteşem binayı seyrederken Duryodhana birçok aksilikle karşılaşır. Camdan yüzeyi olan bir havuza girmek için elbiselerini çıkartır ama giremez, çünkü yüzeyinde cam vardır. Öte yandan topraktan yapılmış yapay bir göle bilinçsizce bir dalış yapar, ki bu da boş bir harekettir. Bhīma ve Arcuna onun bu durumuna gözleri yaşarana kadar gülerler.¹

Bu küçümseme ve alay Duryodhana'yı derinden yaralar. Kıskançlıktan içi içini yer. Çok derin nefret ve kıskançlık duygularıyla kuzenlerinden ayrılır ve Hastināpura'ya geri döner.

1 Camdan havuz için Bkz. *Kur'anı*, Neml, 38-44. (W)

Zar Oyunu

Duryodhana başından geçen talihsiz olayları acıklı sözlerle amcası Şakuni'ye anlatır. Ona, düşmanlarının zafer kutlamalarını gördükten sonra, daha fazla bu utancı taşıyamayacağını söyler. Pāṇḍavalara bir şeyler yapılamazsa, ateşle, suyla veya zehir içerek yaşamına son verecektir. Derken Şakuni bir zar oyunu düzenlenmesini önerir; zira böylece bu oyuna Yudhishthira davet edilecek, Şakuni usta bir oyuncu olduğu için onu rahatlıkla yenip, bütün krallığına el koyacaktır. Yaşlı kral Dhṛtarāshtra'nın onayını almak için derhal ona giderler. Önce kral herhangi bir karar almadan, kardeşi bilge Vidura'ya danışmak ister; fakat Duryodhana Vidura'nın her zaman Pāṇḍavaların tarafını tuttuğunu hatırlatır. Bunun üzerine zayıf yaşlı kral onunla konuşmaları ve bir zar oyunu düzenlenmesi için izin verir. Oyuna davet etmesi için Vidura'yı Yudhishthira'ya gönderir.

Vidura, kralı uyarır ve bu zar oyunundan çok büyük felaketler doğabileceğine dair korkusunu açığa vurur. Dhṛtarāshtra da bu korkuyu göz önünde bulundurur, ancak bunu "Talihinin" bir akışı olarak görür. Böylece Vidura zar oyununa davet etmek üzere kral Yudhishthira'nın sarayına gider. Yudhishthira da "Talihin" karşı konulamaz gücüne kapılarak en ufak bir isteksizlik duymaksızın bu teklifi kabul eder. Kardeşleri, Draupadī ve evin diğer kadınlarıyla birlikte Hastināpura'ya doğru yola çıkarlar. Dhṛtarāshtra'nın sarayında misafirler akrabaları tarafından nezaketle karşılanır ve büyük bir şekilde onurlandırılırlar.

Ertesi sabah Yudhishthira ve kardeşleri Kauravaların beklemekte oldukları oyun salonuna giderler. Şakuni Yudhishthira'yı oyuna davet eder; o da ortaya bir şey koyarak oyuna başlar ve hemen kaybeder. Bütün servetini ortaya koyar: bütün altınlarını, değerli taşlarını, arabasını, erkek ve

kadın kölelerini, fillerini, savaş arabalarını ve atlarını; her seferinde de kaybeder. Vidura Dhṛtarāshtra'ya döner ve ona ailenin parçalanmasına yol açacak olan oğlu Duryodhana'yı engellemesini ve oyunu durdurmasını öğütler. Duryodhana o anda Vidura'ya bir hain olduğunu ve koyunlarında yılan beslediklerini söyleyerek sert bir şekilde çatmaya başlar. Vidura boş yere Dhṛtarāshtra'dan medet umar. Śakuni, Yudhishtira'ya tepeden bakarak, ortaya koyacak başka bir şeyi olup olmadığını sorar. Yudhishtira o anda artık kumarın kontrol edilemez ihtirası içindedir; öküzlerini, ineklerini, şehrini, ülkesini ve krallığının tamamını ortaya koyar ve hepsini kaybeder. Prensleri bile ortaya sürer ve ilk olarak kardeşleri Nakula ile Sahadeva'yı kaybeder. Śakuni tarafından tahrik edildikçe coşar; Arcuna ile Bhīma'yı da ortaya sürmekten çekinmez ve onları da kaybeder. Nihayet kendini ortaya koyar ve Śakuni gene kazanır. Śakuni Yudhishtira'nın kendini ortaya koymakla fazla akıllıca davranmadığını, zira hâlâ ortaya koyabileceği çok kıymetli bir hazinesinin, yani Pañçala kralının kızı Draupadī'nin bulunduğunu hatırlatır. Orada bulunan yaşlıların, yani Bhīshma, Droṇa, Kṛpa ve Vidura'nın korku ve nefret dolu bakışları arasında Yudhishtira güzel Draupadī'yi ortaya koyduğunu ilân eder.² Binlerce kişinin nefesini tuttuğu anda zarlar atılır, sonuç Śakuni için yeni bir zaferdir.

Duryodhana gülerak Vidura'ya, gelip hizmetçilerin arasında yerini almak ve odaları süpürmek üzere, Draupadī'yi getirmesini söyler. Vidura davranışının sadece Kauravaların yok oluşunu sağlayacağını söyleyerek onu uyarır. Ona, Yudhishtira'nın aslında Draupadī'yi daha fazla başına buyruk olmamak için ortaya sürdüğünü, kızın bir hizmetçi olamayacağını söyler. Bunun üzerine Duryodhana, alıp getirmesi için

2 Kendini ve kardeşlerini ortaya koymasına ses çıkarmayan yaşlılar, Draupadī'nin ortaya sürülmesini nefretle karşıyorlar (W).

bir sūta'yı elçi olarak Draupadī'ye yollar. Draupadī de elçiyi geri göndererek "Yudhishṭhira önce kendini mi yoksa beni mi ortaya koydu" diye sordurtur. Duryodhana "oyun salonuna gelip kendin bizzat bu soruyu sormalısın" şeklinde bir cevap yollar. Her seferinde Draupadī'nin elçiyi geri göndermesi ve çağırışıya uymaması üzerine Duryodhana Duṣṣāsana'dan gidip onu zorla getirmesini ister. Duṣṣāsana gider ve kadın dairesine girerek Draupadī'yi saçlarından tutup sürükleyerek toplantı salonuna getirir. Draupadī iyi durumda değildir. Üzerinde bir parça elbisesi kalmıştır. Kimse kendisini savunmadığı için yüksek sesle ağlar. Droṇa ve Bhīṣma bile seslerini çıkartmamıştır. Draupadī Pāṇḍavalara keder dolu bir bakış atar. Ne krallıklarının kaybedilmesi, ne de mal mülk kaybı, Draupadī'nin utanç ve öfke dolu bu bakışı kadar onları derinden etkilememiştir. Derken Bhīma kendisini daha fazla tutamaz, Draupadī'yi ortaya sürdüğü için vahşice Yudhishṭhira'ya yaklaşır. Tam onu yakalayacakken³ Arcuna onu, Yudhishṭhira'nın her zaman bir büyük olarak tanınması ve saygı görmesi gerektiğini söyleyerek, yatıştırır. Şimdi Duryodhana'nın en genç kardeşlerinden biri olan Vikarna, orada toplanmış olanlara Draupadī'nin doğru bir şekilde kumarda ortaya sürülüp sürülmediğini sorar. Herkes suskunluk içindedir. Sadece Draupadī itiraz etmektedir. Bu itiraza cevap olarak Karṇa, Kauravaların HER ŞEYİ kazandıklarını, bu nedenle de Pāṇḍavaların karılarının da kendilerinin olduğunu söyler, Ayrıca Kauravalar Pāṇḍavaların elbiselerini de kazandıkları için, Draupadī'nin onlarla birlikte soyunması gerektiğini ekler. Pāṇḍavalar elbiselerinin üst kısmını çıkarırken Duṣṣāsana, Karṇa'dan gelen bir işaretle Draupadī'nin elbiselerini yırtmak için ona doğru yaklaşır. Kadın, tanrı Vishnu'nun bedenlenmiş hali olan Kṛṣṇa'ya

3 Bhīma, Yudhishṭhira'nın iki elini yakacağını söyler ve bu iş için Saha-deva'dan ateş getirmesini ister. *Mhb.* II, 68, 6; 10 (W).

dua eder ve Kṛṣṇa'nın yardımıyla, pek çok kez Duṣṣāsa elbiselerini yırttığı halde, hep giyinik durumda kalır.⁴ Bhīma o anda korkunç yeminini eder: "Ey dünya savaşıları, yeminime dikkat edin; bu öyle bir yemin ki daha önce hiçbir insan tarafından edilmemiştir ve bundan sonra da hiçbir insan tarafından edilmeyecektir. Eğer bu sözümü tutmazsam, eğer savaşta Bharataların bu budala ve serseri kişisinin, bu pisliğin göğsünü yarıp kanını içmezsem, atalarımın mezarına asla erişemeyim!"

Bu korkunç sözlerden sonra bütün savaşçıları ve kahramanları bir korku kaplar. Vidura boş yere oradakilere Draupadī'nin Kauravalardan tarafından adalete uygun bir şekilde elde edilip edilmediğini sorar durur. Draupadī boş yere ağlar, sızlar ve akrabalarına bu sorunun cevabını söylemeleri için yalvarır. Törelere bilen dindar Bhīshma bile adaletin hassas bir konu olduğunu ve dünyanın bunun üzerine kurulması gerektiğini söylemekten öteye gidemez. Duryodhana küçümseyerek baktığı Yudhishtira'ya Draupadī'nin kazanılıp kazanılmadığı hakkındaki görüşünü sorar. Yudhishtira boş boş bakarak hiç cevap vermeden oturmaktadır. Duryodhana, Pāṇḍavalara yaklaşılarak eşi görülmemiş hakaretlerle Draupadī'nin de gözü önünde onlara çıplak hale getirdiği sol kalçasını gösterir. Bunun üzerine Bhīma korkunç sözünü haykırır: "Eğer savaşta senin bu bacağına kırmazsam Bhīma atalarına kavuşasın!"

Bu konuşmalar geçtiği sırada Dhṛtarāshtra'nın evinden, bir çakal uluması ve kötü şeyler olacağını haber veren başka birtakım sesler duyulur. Nihayet bunlardan korkuya kapılan yaşlı kral Dhṛtarāshtra araya girmek gerektiğini düşünür. Duryodhana'yı sert sözlerle azarlar. Sonra Draupadī'yi yatıştırır ve ondan bir dilekte bulunmasını ister. O da kocası Yud-

4 Sadece Güney Hint elyazmaları değil, aynı zamanda Bhasa'ya atfedilen "Dutavakya" adlı oyun da bu elbise mucizesinin metne sonradan eklenmiş olması olasılığını gösteriyor (W).

hishthira'nın özgürlüğünü ister. İkinci bir dilekte bulunmasını ister, o da geri kalan Pāṇḍavaların özgürlüğünü ister. Üçüncü bir dilekte bulunmasını istediğinde ise artık başka isteyecek bir şey bulunmadığını, çünkü özgür kalır kalmaz Pāṇḍavaların gereken her şeyi kazanacaklarını söyler. O anda Karṇa, Draupadī'nin Pāṇḍavaları tehlikeden kurtaran bir gemi olduğunu söyleyerek alay etmeye başlar. Bhīma öfkeden kendi kendini yer bitirir ve o anda Kauravaları nasıl olup da öldürmediği bilinmez. Ancak Arcuna onu yatıştırır ve Yudhishtira da herhangi bir savaş halini yasaklar. Kral Dhṛtarāshtra da Yudhishtira'ya krallığını geri verir ve "olan oldu, geçmiş unutulm" şeklinde sözler söyler. Böylece daha sakın bir kafayla Indraprastha'ya dönerler.

İkinci Zar Oyunu ve Pāṇḍavaların Sürgünü

Pāṇḍavaların ayrılışının üzerinden çok geçmeden Duryodhana, Duṣṣāsana ve Śakuni, onuru kırılmış Pāṇḍavaların tehlikeli olacağını iddia ederek, yaşlı krala baskı yaparlar ve ikinci bir zar oyunu oynanması için onu kandırarak, rızasını alırlar. Bu defa kaybeden taraf on iki yıl için ormana sürgüne gidecektir; on üçüncü yılda kılık değiştirip, kimliğini gizleyerek bir ulusun arasında yaşayacak ve ancak on dördüncü yılda geri dönmelerine izin verilecektir. Eğer on üçüncü yılda onu tanıyan biri çıkacak olursa, ikinci bir on iki yıl daha sürgüne gidecektir. Kralın karısı Gandharī kralı kötü oğlu Duryodhana'ya uymaması için boş yere ikna etmeye çabalar. Gandharī Kaurava sülalesinin yok olmasında onun sorumluluğu olsun istememektedir. Fakat kral aldatılmış durumdadır ve buna izin verir. Bir elçi gönderilir; o elçi eve gitmekte olan Pāṇḍavaları yakalar ve zar oyunu davetini bildirir. Kader bu ya, aklı karışmış durumdaki Yudhishtira ikinci zar oyunu için yapılan daveti kabul eder. Hep birlikte geri dönerler, oyun yeniden başlar ve o yeniden kaybeder.

Artık on üç yıl için sürgüne gitmekten başka çareleri yoktur.

Geyik derisinden elbiseler giyinmiş olan Pāṇḍavalar ormana gitmeye hazırlanırlar. Duryodhana ve Duṣṣāsana başarılarından dolayı sevinmekte ve onlarla alay etmektedir. Bhīma onlara korkunç tehditler savurur. Şimdi Duryodhana onların kalbini keskin sözlerle bıçaklıyor ama savaşta Bhīma onun kalbini delecektir. Bir kere daha Duṣṣāsana'nın kanını içeceğine dair yemin eder. Arcuna, Karṇa'yı; Sahadeva Şakuni'yi; Nakula da Dhṛtarāshtra'nın diğer oğullarını öldüreceğine dair yemin eder. Ancak Yudhishtira Dhṛtarāshtra'dan, Bhīshma'dan ve diğer Kauravalardan ayrılır ve özellikle de bilge ve iyi kalpli Vidura'ya veda eder. Pāṇḍavaların annesi Kuntī, Vidura'nın evinde kalır. Draupadī ise kocalarıyla birlikte sürgüne gider ve kayınvalidesinden çok dokunaklı bir şekilde ayrılır. Kuntī yaşlı gözlerle çocuklarının sürgüne gidişini seyretmektedir. İçlerinden nazik bir insan olan Yudhishtira hariç, hepsi de on dördüncü yılda Kauravalardan alacakları kanlı öcün yeminini etmektedirler. Göksel elçi Narada, kâhin gibi sözlerle uğursuzluğun belirtilerini ve soyun yok olacağını kral Dhṛtarāshtra'ya bildirir. Kral zar oyununa ve sürgüne gitmelerine izin verdiği için derin bir pişmanlık duyar.

VANA PARVAN

Pāṇḍavaların Oniki Yıllık Orman Yaşamı

Hastināpura'nın pek çok sayıdaki yurttaşı ormana kadar Pāṇḍavalara katılırlar ve Yudhishthira onları evlerine dönmeye güçlükle ikna eder. Pek çok Brāhman hatırı sayılır bir zaman onunla beraber kalır. Onları besleyebilmek için çilecilik hayatı yaşar ve güneş tanrısına yakararak ondan, içi istediği gibi dolu bakır bir yemek kabı kazanır. Bununla Brāhmanların karnını doyurur ve sonra kuzey yönünde Kāmyaka ormanına doğru yola çıkar. Bhīma, bu ormanda avlanan, Hidimbā'nın dostu, Baka'nın kardeşi insan yiyen Rākshasa Kirmīra'yı hemen öldürür.

Aynı zamanda Dhṛtarāshtra Vidura ile bir fikir alışverişi yapmaktadır. Vidura ona, Pāṇḍavaları sürgünden geri çağırmasını ve onlarla bir uzlaşma yapmasını önerir. Dhṛtarāshtra, her zaman Pāṇḍavaların tarafını tuttuğu için Vidura'ya kızgındır; onu istediği yere gidebileceğini ima eden kaba sözlerle yanından uzaklaştırır. Vidura, Kāmyaka ormanında bulunan Pāṇḍavaların yanına giderek olup biteni anlatır. Ancak yaşlı kral çok geçmeden yaptığı zorbalıktan pişmanlık duyar ve kardeşi Vidura'yı geri getirmesi için arabacısı Sañcaya'yı gönderir. Vidura'da hemen bu isteğe uygun olarak geri döner; iki kardeş arasında tam bir uyum vardır.

Pāṇḍavaların dostları ve akrabaları onların sürgüne gittiklerini duyunca, ormana, onları ziyarete giderler. Bunların en başta geleni, şüphesiz, Kṛshṇa'dır. Zar oyunu sırasında onun bir savaşla başı dertteydi, bu yüzden dostlarına arkaya çıkacak gücü bulunmamaktaydı. Eğer orada olsaydı mutlaka oyunu engellerdi. Bununla birlikte Kṛshṇa, Duryodhana ile savaşıp krallığı yeniden ele geçirmeyi teklif ettiğinde,

Draupadî'nin de Kauravaların kendisini düşürdükleri utanç verici durumu acı sözlerle hatırlatmasına rağmen, Yudhishtîra bu görüşlere katılmaz. Draupadî ve Bhîma Yudhishtîra'yı kendini toparlaması ve zor kullanarak krallığını geri alması konusunda çok sıkıştırırlar. Her seferinde Yudhishtîra sözüne bağlı kalacağını ve ormanda on iki yıl geçireceğini söyler. Bhîma onu erkekçe davranmamakla suçlar, ona bir savaşçının ilk işinin savaşmak olduğunu hatırlatır. Aradan on üç ay geçmiştir, "bunu on üç yıl gibi kabul edebilirsin" der; ya da kefarete kabilinden bir kurban töreni düzenleyerek sözünden dönebileceğini söyler. Bunun üzerine Yudhishtîra Duryodhana'nın Bhîshma, Droṇa, Kṛpa ve Karṇa gibi güçlü müttetiklerinin bulunduğu işaret eder. Bu anda yaşlı ṛshi Vyāsa bir kez daha ortaya çıkar ve Arcuna'nın tanrılardan aldığı ve zafer kazanmaya yarayacak göksel silahın yardımıyla kazanılacak bir yenginin haberini verir. Bunun üzerine çok geçmeden Yudhishtîra Arcuna'yı göksel silahları alması için İndra'ya gönderir. Arcuna Himālayalarda dolaşırken, bir çileci şekline bürünmüş olan tanrı İndra ile karşılaşır. O, onu önce silah verilmesine gerekli iznin alınması için tanrı Şiva'ya gönderir. Bunun üzerine Arcuna sıkı bir çilecilik yapar ve bundan dolayı Şiva ona, vahşi bir dağ adamı (Kirāta) biçiminde görünür. Arcuna sözde Kirāta ile anlamsız bir kavgaya tutuşur,⁵ ta ki adam aslında kendisinin tanrı Şiva olduğunu ve ona, karşı konulamaz silahları gösterene kadar. Dünya koruyucuları Yama, Varuna ve Kubera da çok geçmeden ortaya çıkarlar ve kendi silahlarını verirler, ancak İndra'nın arabacısı Mātali onu İndra'nın göksel şehrine götürür. Çünkü orada daha çok silah vardır. İndra'nın cennetinde çok mutlu olur ve tam beş yıl kalır. İndra'nın emriyle bir Gandharva kendisine şarkı söyleme ve dans etme dersleri verir.

5 Bkz. Tevkin, 32; 24. Yakub'un Tanrı ile güreşmesi.

Bu sırada diğer Pāṇḍavalar ormanda avlanarak, vahşi hayvanlardan kalan küçük kalıntılarla, bitki kökleri ve meyvelerle yaşamlarını sürdürmektedirler. Arcuna uzun süredir aralarında olmadığından onun için endişe duymaktadırlar. O sırada İndra'nın cennetine henüz bir ziyaret yapıp gelmiş olan *ṛshi* Lomaşa Arcuna'nın İndra'nın yanında güvende olduğunu söyler, ancak onlar bu açıklamayı doyurucu bulmazlar ve Arcuna'yı gidip görmek için hazırlanırlar. Gandhamādana tepelerine geldiklerinde çok güçlü bir fırtınaya tutulurlar ve dehşet verici şimşekler çaktıkça çok büyük korkuya kapılırlar. Draupadī korkudan ve yorgunluktan bayılır. Bhīma'nın aklına kadın dev Hidimbā'dan olan oğlu Ghatotkaca gelir; bu Rākshasa hemen orada beliriverir ve Draupadī'yi sırtına alır. O, diğer Rākshasaları da çağırır ve hepsi bütün Pāṇḍavaları sırtlarına alarak, onları kutsal Kailāsa dağının yamacındaki Ganj nehri kenarında bulunan bir inziva yerine götürirler. Pāṇḍavalar orada ulu bir Badari ağacının altında dinlenirler.

Draupadī tanrısal güzellikteki nilüfer çiçeklerine olan özlemini dile getirince Bhīma, vahşi hayvanların yaşadığı dağlara dalarak, aramaya başlar. Tabii asıl korkması gereken hayvanlardır, çünkü Bhīma vahşi bir fili diğer vahşi bir fille, bir aslanı başka bir aslanla öldürmekte, bazen de basit bir yumruk darbesiyle işlerini bitirmektedir. Orada maymun kral Hanūmān ile karşılaşır; maymun kral onun yolunu keser ve daha öteye gitmemesi için onu uyarır. Çünkü daha ileri sadece ölümsüzler gidebilmektedir. Ancak Bhīma ona kim olduğunu sorar ve yolundan çekilmesini emreder. Maymun yerinden hiç kımıldamaz, yalandan hasta olduğunu, eğer yanından geçip gitmek istiyorsa kuyruğunu kenara itmesi gerektiğini söyler. Bhīma boş yere maymunun kuyruğunu kaldırmaya çalışır. Bunun üzerine maymun gülümseyerek kendisinin "Rāmāyana destanından da çok iyi biline-

ceği gibi" Hanūmān olduğunu açıklar.⁶ Bhīma kardeşini gördüğü için sevinir, çünkü ikisi de rüzgâr tanrısının oğullarıdır. Onunla uzun uzun sohbet eder. Hanūmān ona Kubera'nın bahçesine giden yolu gösterir, ancak oradaki çiçekleri kopartmaması için onu uyarır. Bhīma sonunda Kubera'nın bahçesine ve nilüfer çiçeği gölüne vararak, oradaki tanrısallıkta güzellikteki lotüsleri görür. Çiçekleri koparmasını yasaklayan Rākshasalar onu engellerler ve ona, önce Kubera'dan izin alması gerektiğini bildirirler. Bhīma, bir savaşçının asla izin almayacağını, ne isterse onu alabileceğini söyler. Rākshasalarla dövüşür, onları kaçıır ve sonra çiçekleri kopartır.

Rākshasalarla yapılan pek çok dövüş ve maceradan sonra, Arcuna'nın cennetten döneceği beşinci yıl yaklaşır. Kardeşler onu karşılamak için beyaz dağa (göksel Kailāsa dağı) doğru gelirler. Bhīma gene Kubera'nın bahçesini koruyan çok sayıda Yaksha ve Rākshasa ile dövüşür ve onların çoğunu öldürür. Ötekilerin arasında, bir keresinde kutsal *ṛṣhi* Agastya'nın başına vuran Manimat da vardır ve ermiş bu yüzden Kubera'yı lanetlemiştir. Bhīma'nın yaptığı iş Kubera'yı bu lanetten kurtardığı için Kubera kötü ruhların kanının dökülmesine asla kızmamaktadır. Aksine Bhīma ve kardeşlerine çok içten dāvranır.

Sonunda kutsal dağda Arcuna'yı tekrar karşılamak üzere dirler ve çok geçmeden Arcuna Mātali'nin sürdüğü İndra'nın arabasıyla hızla gelir. Sıcak bir karşılamadan sonra Arcuna onlara bütün başından geçenleri ve serüvenlerini anlatır. Özellikle denizde yaşayan Nivatakavaca şeytanlarıyla ve gökte yüzen Hiranyapura şehri halkı ile nasıl dövüştüğünü anlatır.

Pāṇḍavalar, Kubera'nın zevk bahçelerinde dört yıl mut-

6 Bhīma onunla *Mhb.* III, 147; 11'de konuşur ve Hanūmān burada ona Rāmāyana'nın kısa bir özetini verir (W).

lu bir hayat sürerler ve bu süre onlara adeta tek bir gün gibi gelir. Ancak dünyadaki görevlerini ve kavgalarını unutmamak, amaçlarından sapmamak için cennetsi bölgelerde yaşamaktan vazgeçerler. Kailāsa dağından inerek, tekrar Cumnā nehrinin kıyılarındaki ormanlara ve tepelere dönerler.

Burada Bhīma'nın başından hiç de hoş olmayan bir macera geçer ve hayatı Yudhishthira tarafından kurtarılır. Bir gün ormanda dolaşırken çok büyük bir yılan görür; yılan öfkeyle Bhīma'nın üzerine atılır ve onu öyle sıkıca sarar ki Bhīma kendini kurtaramaz. Ağabeyi Yudhishthira onu bu durumda bulur. Yılan, aslında Agastya'nın bir laneti sonucu cennetten atılmış olan ve bir yılan şekline dönüştürülmüş olan ünlü yaşlı kral Nahusha'dan başkası değildir. O, sordduğu bütün soruları bilen bir kimse bulamadıkça bu lanetten kurtulamayacaktır. Yudhishthira Nahusha'nın bütün filozofik sorularına doyurucu cevaplar verir, böylece Bhīma kurtulur. Nahusha da yılan durumundan kurtularak cennete geri döner.

Bu olaydan sonra kardeşler Kāmyaka ormanına dönerler. Burada Kṛṣṇa onları tekrar ziyaret eder. Draupadī'ye çocuklarından beklediği haberleri getirir ve Yudhishthira'ya Kauravalara karşı yapılacak savaş için dostlarına güvenmesini ve savaş için gerekli diğer hazırlıkları tamamlamasını öğütler. Ancak Yudhishthira her zamanki gibi, sözüne sadık kalacağını ve on üçüncü yıl dolmadan savaşı düşünmediğini söyler.

Pāṇḍavaları ormanda sık sık ziyaret edenler arasında dindar Brāhmanlar da vardır. Bu Brāhmanlardan biri bir gün Pāṇḍavaları ziyaretten sonra Dhṛtarāṣṭra'nın sarayına gider ve orada ona Pāṇḍavaların durumlarını, özellikle de Draupadī'nin vahşi hayatla savaşıarak yaşadığı acı dolu hayatı anlatır. Yaşlı kral vicdan azabı ile bu duruma ağlarken, oğlu Duryodhana çok sevinir ve Karṇa ile Śakuni'nin de kış-

kırtmalarıyla, onların sefil hallerini yakından görüp sevinmek için Pāṇḍavaları ziyaret etmeye karar verir. Bahane olarak da Dhṛtarāshtra'ya ormanın yakınında kurulmuş olan hayvan barınağındaki çobanları teftiş edeceklerini, sürü başlarını sayacaklarını ve genç sığırları damgalayacaklarını söylerler. Büyük bir süvari alayıyla yola çıkarlar, sürüyü kontrol ederler ve sonra av peşinde koşarlar. Ancak tam Pāṇḍavaların bulunduğu yere doğru gitmek istediklerinde Gandharvalar yollarını keserler. Bir dövüş olur ve Duryodhana Gandharvaların reisi tarafından alçakça esir edilir. Kauravalar yardım için Pāṇḍavalara koşarlar. Soylu Yudhishtira onları geri çevirmez. Sıkı bir dövüşten sonra Duryodhana Pāṇḍavalar tarafından Gandharvaların elinden kurtarılır. Bu küçük düşürücü durumdan sonra acı ve utanç içinde kıvranan Duryodhana canına kıymak ister, fakat dostları onu güçlkle de olsa bu düşüncesinden caydırırlar.

Karṇa'nın Pāṇḍavaları kızdıracak başka bir planı vardır. Dünyanın dört bir yanına, Duryodhana adına bütün dünyayı kazanmak için seferberlik başlatıldığı haberini yayar; öyle ki bu fethin sonunda Duryodhana büyük kralların yaptırdığı kurban törenini yaptırabilsin. Başarılı bir fetih hareketinden sonra büyük kurban töreni gerçekten yapılır; ancak büyük kralların yaptırdığı Rācasūya kurban töreni bir defaya mahsus ve aynı aile tarafından yapıldığı için bu tür töreni de Yudhishtira daha önce yaptırttığı için, Vaishṇava adı verilen ve sadece tanrı Vishnu'ya sunulduğu sanılan bir başka kurban töreni düzenlenir. Duryodhana Pāṇḍavaları kızdırmak için onları büyük törene davet eder. Yudhishtira nazikçe reddeder; Bhīma ise onlara bir mesaj gönderir ve o mesajda Pāṇḍavaların on üçüncü yıl sonunda, savaş töreninde, öfkelerinden oluşan kurban yağını Kauravaların üzerine boşaltacaklarını bildirir.

Ormandaki geçici hayatlarının son yılında Pāṇḍavalar,

büyük bir kayıp yüzünden korkuya kapılırlar. Bir gün bütün kardeşler avda iken geride yalnız kalan eşleri Draupadī, oradan geçmekte olan Sindhu kralı Cayadratha tarafından kaçırlır. Pāṇḍavalar hemen onun peşine düşerler; Arcuna ve Bhīma Cayadratha'yı yakalarlar; onu döverler ve rezil ederler. Bhīma onu öldürmeyi çok ister ama Dhṛtarāshtra'nın damadı olduğu için Yudhishṭhira onun hayatını bağışlar.

Pāṇḍavalar, Draupadī'ye yapılan bu tecavüzden dolayı büyük üzüntü içindedir. Cayadratha'ya cezası verildiği halde kendilerini aşağılanmış olarak hissederler. Özellikle, çoğu zaman üzgün bir yapıda olan Yudhishṭhira, bu talihsiz olaya kendisinin neden olduğunu düşünerek kendini suçlamakta ve Draupadī'nin bu kötü kaderine hepsinden fazla ağlamaktadır. Artık Yudhishṭhira hiçbir Kaurava'dan korkmamaktadır; ancak vücudu doğuştan zincirden yapılma zırhla ve küpelerle kaplı, yaralanması olanaksız Karṇa hariç. Yudhishṭhira'yı Karṇa korkusundan kurtarmak için tanrı Indra, Karṇa'nın önünde beliriverir ve bir Brāhman kılığında ondan zırhını ve küpelerini diler. Bir Brāhmanı asla geri çevirmeyen Karṇa, gözünü bile kırpmadan zırhı ve küpeleri keserek vücudundan çıkartır ve sözde dilenci olan Indra'ya verir. Karşılığında Indra ona asla hedefini şaşırmayan fakat çok acil olduğu zaman tek bir kere kullanılabilen mızrağı hediye eder.

Draupadī'nin uğradığı tecavüzün kederiyle dolu olan Pāṇḍavalar Kāmyaka ormanını terk ederek Dvaitavana'ya giderler. Orada son orman maceralarıyla karşılaşır. Ormanda dolaşmakta olan bir geyik bir Brāhman'ın kurban töreninde kullandığı ateş çubuklarını boynuzuyla alarak kaçar. Kurban töreni yaparken o çubuklara ihtiyacı olan Brāhman, Pāṇḍavalardan onları geri getirmelerini rica eder. Onlar da geyiğin peşine düşerler, fakat sopaları almayı başaramazlar ve geyik gözden kaybolur. Kötü şanslarına lanet

okurlar. Yararsız av yüzünden yorgun ve susuzluktan perişan bir halde su aramaya koyulurlar. Nakula bir ağaca tırmanır ve uzakta bir göl görür. Yudhishthira'nın ricasıyla, ok kılıflarına su doldurup getirmek üzere oraya gider. Etrafı yengeçlerle çevrili çok berrak suyu olan hoş bir göldür bu. Tam gölden su içecekken görünmeyen bir ruhun (yaksha'nın) sesi gelir: "Zorbalık yapma dostum, burası benimdir; önce soru- ma yanıt ver, sonra suyunu iç ve al götür!" Ancak Nakula bu sözleri ciddiye almaz, suyu içer ve cansız olarak yere yığılır. Uzun süre geri gelmeyince Sahadeva onu aramaya çıkar ve aynı akibete o da uğrar. Yudhishthira Arcuna'yı gönderir. Onun da başına aynı şey gelir. Nihayet Bhīma gider, fakat boşuna, görünmeyen Yaksha ile dövüşmeye çalışır; o da göl- deki sudan içer ve cansız yere yıkılır. İyiye alamet olmadığını gören Yudhishthira sonunda kendisi gider ve kardeşleri- nin başlarına geleni görür. Ağlamaya ve feryat etmeye baş- lar. Sonra tam göle yaklaştığı sırada, gölün suyunu sorduğu sorulara yanıt vermeden içmemesi gerektiğini söyleyen sesle irkilir. Yudhishthira yanıt vermeye hazır olduğunu söyler ve soru-cevap şeklinde çok ilginç bir oyun başlar. Bu sorular, birkaç eski Vedik bilmece türünün dışında, hemen hemen tüm Hint ahlak bilimi ile ilgilidir.⁷

Burada sadece birkaç örnek aktarılmıştır:

Yaksha- "Yerden daha ağır, gökten daha yüksek, rüzgârdan daha hızlı, otlardan daha çok sayıda olan nedir?"

Yudhishthira- "Ana yerden daha ağırdır, Baba gökten daha yüksektir. Ruh rüzgârdan daha hızlı, düşler ise otlardan daha çok sayıdadır."

Yaksha- "Gezginin dostu kimdir? Evde kalanın dostu kim- dir? Hastanın dostu kimdir? Ölmek üzere olanın dostu kimdir?"

7 Burada Vacasaneyi Samhita 23'den bir alıntı aktarılır ki bu Mahabhara- ta III, 313; 65'tedir (W).

Yudhishthira- "Gezginin dostu kervandır. Evde kalanın dostu karısıdır. Hastanın dostu doktor, ölmek üzere olanın dostu hayır işleridir."

Yaksha- "Yenilmesi zor olan düşman kimdir ve hiç bitmeyen hastalık hangisidir? Hangi insan iyi ve hangisi kötü olarak düşünülür?"

Yudhishthira- "Yenilmezi zor olan düşman öfkedir. Hiç bitmeyen hastalık açgözlülüktür. Bütün canlılara dostça davranan kişi iyi; merhameti olmayan kişi ise kötü olarak düşünülür."

Yaksha- "Ey kral, yanılğı ve gurur nedir? Tembellik diye neye deriz ve keder nedir?"

Yudhishthira- "Dharma konusunda aldatılmış olmak yanılğıdır; bir kimsenin onurlu olması gururdur. Dharma konusunda yavaş davranmak tembelliktir; cehalet ise kederdir."

Yaksha- "Rşhiler süreklilikten neyi kastederler? Cesaret nedir? En iyi banyo hangisidir? Merhamet nedir?"

Yudhishthira- "Bir kimsenin görevini sebatla tamamlaması sürekliliktir; cesaret, duyuları kontrol altında tutmaktır. En iyi banyo temiz olmayan düşüncelerden kurtulmaktır; merhamet ise bütün canlılara karşı koruyucu olmaktır."

Yaksha- "Ey kral, söyle bana, gerçek Brāhmanlık neye bağlıdır: soya mı, yaşam tarzına mı, Vedaları okumaya mı yoksa bilgi edinmeye mi?"

Yudhishthira- "Dinle sevgili Yaksha! Brāhmanlık ne soya, ne Veda okumaya, ne de bilgi edinmeye bağlıdır; bu sadece iyi bir hayat sürmeye bağlıdır, bundan hiç şüphelenmesin. Brāhman, diğer insanlara göre hayatını düzenlemeye kendine çok daha fazla dikkat etmelidir. İyi olan hayatı zarar görmezse kendi de görmemiş demektir. İyi olan hayatı yok olursa, kendi de yok olur. Eğer tutkula-

ra boyun eğiyorlarsa, bilgi edinen, öğreten, düşünen kişiler aptal insanlardır. Bilge kişi görevini yapan kişidir. Alçak kişi, dört Veda'yı bilse de, bir Şüdra'dan daha köttür. Ancak ateş kurbanı töreni yaptırdığı halde duyularına hâkim olmasını bilen kişi bir Brâhman sayılabilir.⁸

Yudhishthira'nın cevaplarından çok hoşlanan Yaksha kardeşlerinden birini hayata döndürmek ister. Dört kardeşten hangisinin diriltileceğini Yudhishthira seçecektir. Yudhishthira Nakula'yı seçer, çünkü o, babasının ikinci karısı Madri'nin oğludur ve bu nedenle doğru ve iyi bir seçimdir. Bu cevaptan da çok hoşlanan Yaksha bütün kardeşleri hayata döndürür. Aslında bu Yaksha, Yudhishthira'nın babası erdem ve adalet tanrısı Dharma'dan başkası değildir. Ayrılmadan önce Pāṇḍavalara son bir iyilikte bulunur ki bu iyilikle On üçüncü yılda kılık değiştirerek yaşayacaklardır. Bilindiği gibi sürgün kuralına göre on iki yıl orman hayatı yaşadıkten sonra on üçüncü yılı insanların arasında kılık değiştirerek geçirmeleri gerekmektedir.

VİRĀTA PARVAN

Pāṇḍavalar Kral Virāṭa'nın Sarayında

Pāṇḍavalar Matsyalar kralı Virāṭa'nın sarayına gitmeye ve orada kılık değiştirip sahte isimler altında yaşamaya karar verirler. Silahlarını şehrin dışında bulunan mezarlığın yakınındaki bir ağaca saklarlar. Ağacın dalına da, kimse yakla-

8 *Mhb.* III, 313. Benzeri Brâhman tanımlamaları Buddhist metinlerde geçer. Örnek: Vinayapiṭaka, Mahavagga I, 2: 2, Suttanipāta Vāsetthasutta ve Milindapanha IV, 5: 26. Yudhishthira ile Yaksha arasındaki bu konuşma Caina Hemavicaya'nın Katharatnakara No: 21'de de bulunur (W).

maya cesaret etmesin diye bir ceset asarlar. Kendilerini seyretmekte olan çobanlara da, bu cesedin yüz seksen yaşındaki anneleri olduğunu ve atalarının geleneğine göre ölülerinin böyle "gömüldüğünü" söylerler. İlk önce Yudhishtira kral Virāṭa'nın huzuruna çıkar ve kendisini müthiş bir zar oyuncusu olarak tanıtır, onunla dost olur ve ona danışman olarak atanır. Bunun ardından diğerleri de bir bir gelirler. Bhīma aşçı olarak işe alınır. Arcuna kendini bir hadım gibi tanıtır, bir bayan ismi olan Bṛhannalā adıyla kralın kızı Uttarā'nın dans hocalığına atanır. Nakula at terbiyecisi olarak, Sahadeva da sığır çobanı olarak işe alınırlar. Draupadī de kraliçenin oda hizmetçisi olmuştur.

Çok geçmeden Pāṇḍavalar Virāṭa'nın sarayında herkes tarafından tanınan ve sevilen kişiler olurlar. Özellikle de tanrı Brahma onuruna düzenlenen bir karşılaşmada dünyaca ünlü bir güreşçi olan Cīmūta'yı öldürmesi, Bhīma'nın ününü bir hayli artırır.

Öte yandan Draupadī'nin başına hoş olmayan bir olay gelir. Kralın damadı ve ordu komutanı Kīçaka, güzel oda hizmetçisi Draupadī'ye âşık olur ve ona sarkıntılık eder. Kraliçe'nin bir işini görmeye gittiği sırada Draupadī, kendisinin, gerektiğinde kendisini koruyan beş Gandharvanın karısı olduğunu açıklar. Draupadī, peşinde koşan Kīçaka'ya gece yarısı dans salonuna gelmesini söyler. Adam kendilerini Bhīma'nın gözetlediğinden habersiz olarak oraya gelir ve Bhīma uzun bir mücadeleden sonra Kīçaka'yı boğazlayarak öldürür. Draupadī nöbetçileri çağırır ve kendini aşk yapmaya zorlamasından ötürü koruyucu Gandharvaların onu öldürdüğünü söyler. Kīçaka'nın akrabaları oda hizmetçisini cesedin ateşine atmak isterler; fakat Gandharva görünüşü altında oraya gelen Bhīma yüz beş tane Sūta öldürür (çünkü Kīçaka da bir Sūta'dır) ve Draupadī'yi kurtarır. Bunun üzerine halk, bu Gandharvalı oda hizmetçisinin tehlikeli olduğu-

nu ve bu nedenle kovulması gerektiğini söyler ve kral da o yönde emir verir. Ancak Draupadī kraliçeye bir on üç gün daha kalmak için yalvarır.

Duryodhana dört bir yana Pāṇḍavaların nerede olduklarını bulmak için casuslar gönderir ancak hiçbir sonuç alamaz. Casuslar sadece Kīçaka'nın Gandharvalar tarafından öldürüldüğü haberini getirirler ki bu da Duryodhana'ya çok normal gelir, çünkü Matsyalar saldırgan bir toplumdur. Üstelik Kīçaka sık sık Trigartalar kralı Suşarman'a baskı yapmıştır. Trigartalar Kauravalarla birlikte Matsyalar ülkesine ortak bir baskın yapmayı kararlaştırırlar. Tam on üç yıllık sürgünün bitiminde Trigartaların ülkeyi istila ettikleri ve kral Virāṭa'nın sürülerine el koydukları haberi gelir. Virāṭa savaş için hazırlanır. Yudishṭhira, Bhīma, Nakula ve Sahadeva'yı silahlarıyla birlikte Trigartalara karşı savaş alanına sürer. Sıkı bir savaş olur. Virāṭa esir edilirse de hemen Bhīma tarafından kurtarılır. Sonuçta Trigartalar def edilir; Pāṇḍavalara teşekkür ederler. Onlar ise her şeye rağmen kimliklerini açıklamazlar.

Virāṭa Trigartalarla savaşırken Kauravalar Matsyalar ülkesini bir başka yönden istila etmişler ve çok sayıda sürüye el koymuşlardır. Çobanlar genç prens Uttarā'dan yardım dilerler ve Kauravalara karşı koymasını isterler. Onunsa arabacısı yoktur. Derken, Draupadī prensesin aracılığıyla söze karışır ve onu Arcuna'yı arabacı olarak almaya ikna eder. Prens üzerine bir zırh geçirir ve savaş alanına gider. Ancak Uttarā, güçlü Kuru ordusunu görünce korkuya kapılır, tam arabadan atlayıp kaçacakken Arcuna onu yakalar ve saçlarından çekerek arabaya oturtur. Ona cesaret verici sözler söyler. Sonra silahlarını sakladıkları ağacın yanına gelirler ve Arcuna oradan silahlarını alır. Uttarā'ya kendisinin Arcuna olduğunu söyleyince prensin cesareti iyice artar. Artık Uttarā Arcuna'nın arabacısı olmuştur. Gene sıkı bir savaş olur. Arcuna

Duryodhana, Karṇa, Bhīṣma ve diğer Kuru savaşçılarıyla dövüşür ve onları yenerek zafer kazanır. Kurular kendilerine karşı savaşanın Arcuna olduğundan şüphelenmekle birlikte, onu tanımazlar.

Bu zaferi kazandıktan sonra Arcuna silahlarını ağaca geri koyar ve dans hocası Bṛhannalā ve Uttarā'nın arabacısı olarak şehre geri dönerler. Uttarā'ya da kendisini ele vermesi için baskı yapar. Aynı anda Virāṭa ve diğer Pāṇḍavalara da Trigartalarla yaptıkları savaştan dönmektedirler. Kral önce oğlunun Kauravalarla savaşmaya gittiğini duyunca çok endişelenir; fakat zafer haberi çok geçmeden ulaşır. Uttarā zafer sevinci ile karşılanır. O da zaferi kendisinin kazanmadığını, çok güzel bir genç biçiminde gözüken bir tanrının kendisine yardım ettiğini anlatır. Üç gün sonra on üçüncü yıl sona erer. Kralın şaşkın bakışları altında beş Pāṇḍava gerçek kişilikleriyle sarayın salonunda gözüdür ve kendi kimliklerini açıklarlar. Virāṭa buna çok sevinir ve hemen Arcuna'ya kızını vermek ister. Arcuna ise kızı kendisi için değil de oğlu Abhimanyu için kabul eder ve onu kendisine gelin yapar. Böylece kızla bütün bir yıl çok yakın durumda olduğu halde onun saf kalmasını da kanıtlamış olacaktır. Çok geçmeden Abhimanyu ile Uttarā'nın evlilikleri gerçekleşir.⁹ Görkemli düğün törenine çok sayıda kral katılır. Drupada ve Kṛṣṇa da değerli hediyeler vererek onları kutlarlar.

UDYOGA PARVAN

Barış Görüşmeleri ve Savaş Hazırlıkları

Bu düğün töreninde Pāṇḍavalara ve onların yandaşları Kauravalara karşı tutulacak yol üzerinde fikir alışverişinde bulunurlar. Kṛṣṇa Duryodhana'ya bir elçi gönderip krallığın ya-

9 Uttarā erkek, Uttarā ise onun kızkardeşidir.

rısını istemeyi önerir. Uzun bir görüşmeden sonra Kauravalara, kral Drupada'nın eski aile dostu olan bir din adamını elçi olarak göndermeyi kararlaştırırlar.

Ancak barış görüşmeleri başlamadan önce bile taraflar, Pāṇḍavalar olsun Kauravalar olsun, mümkün olduğu kadar müttefiki kendi taraflarına çekmek isterler. Her iki taraf da aynı anda birçok güçlü kralı kazanmak için çaba gösterir. Duryodhana da, Pāṇḍavaların yakın arkadaşı olarak bildiğimiz Kṛṣṇa'yı kendi tarafına çekmenin yollarını arar. Kṛṣṇa'nın uykuda olduğu bir sırada Duryodhana yanına gelir ve, tesadüf bu ya, Arcuna da hemen onun ardından oraya gelir. Kṛṣṇa uyandığı zaman önce gözleri Arcuna'yı seçer. Duryodhana daha önce geldiği halde Kṛṣṇa önce Arcuna'yı görmüştür. Kṛṣṇa ikisine de reddedici bir cevap vermemesi gerektiğini düşünür. Bu yüzden birine bütün çobanlardan kurulu ordusunu, diğerine de kendisini teklif eder. Duryodhana orduyu, Arcuna ise Kṛṣṇa'yı seçer. Bu nedenle Kṛṣṇa savaşa bireysel olarak katılmayacağını, ancak sadece Pāṇḍavalara danışman olarak ve Arcuna'nın arabacısı olarak onların tarafında kalacağını bildirir. Madra kralı Şalya da Yudhishṭhira'ya doğru gitmekte iken Duryodhana tarafından kendisine katılması ve Kauravalar tarafında savaşması için davet edilir. Şalya bunu kabul etmekle birlikte gene de Yudhishṭhira'ya gider. Erdem sembolü Yudhishṭhira onun bu utanç verici ihanetini kabul eder. Şalya Kauravalar tarafında savaşacaktır. Karṇa'nın arabacısı olacaktır ve daha sonra savaş sırasında arabayı kötü sürdüğü için Karṇa'nın düşmesine neden olacak ve Karṇa ile Arcuna arasında teketek bir dövüş cereyan edecektir.

İki tarafın da savaşı düşündüğü sırada Drupada'nın soylu din adamı, bir elçi olarak, kral Dhṛtarāṣṭra'ya gelir ve Pāṇḍavaların barış yapma isteklerini bildirir. Kral onu çok iyi karşılar fakat net bir yanıt vermez. Sadece kendi arabacısı

Saṅcaya'yı Yudhishṭhira'ya elçi olarak göndereceğini söyler. Birkaç gün sonra da öyle olur; fakat Saṅcaya'nın mesajı sadece barış yapılmasını kabul etmekte, Pāṇḍavalara krallık paylaşımıyla ilgili herhangi bir öneri getirmemektedir. Bunun üzerine Yudhishṭhira Indraprastha'yı ve krallığın yarısını geri istediklerini, aksi halde savaş yapacaklarını bildiren yanıtını gönderir. Akrabalar arasında kan dökülmesini önlemek için Duryodhana'nın yönetimine verilecek beş köyü de istemediklerini bildirir. Kauravalar Saṅcaya'nın getirdiği cevap üzerinde düşünürler. Bhīshma, Droṇa ve Vidura savaştan vazgeçirmek ve barış yaptırmak için Duryodhana'yı ikna etmeye çalışırlar ama başaramazlar. Dhṛtarāshtra'nın büsbütün zayıf ve güçsüz görüldüğü sırada görüşmeler herhangi bir sonuç alınmadan kesilir.

Pāṇḍavalalar tekrar barış yapma üzerinde düşünürler ve Kṛshṇa onlara başka bir girişim önerisinde bulunur. Buna göre kendisi bizzat Kauravalara barış elçisi olarak gidecektir. Pāṇḍavalalar bu öneriyi sevinerek kabul ederler. Her zaman muhalif durumda kalan Bhīma bile barış yanlısı sözler edince onun bu ılımlılığı Kṛshṇa'yı çok şaşırtır, çünkü bu durum "dağların yeşermesi ve ateşin soğuması" gibi hayret vericidir. Öte yandan kahramanlardan bazıları, özellikle Draupadī barış için görüşme yapılmasına razı değildir ve bir an önce savaş yapılmasından yanadır. Ancak gene de Yudhishṭhira barış mesajı üzerinde ısrar eder. Sevgi dolu sözlerle annesi Kuntī'yi hatırlar, Kauravaların sarayında Vidura'nın yanında yaşayan annesini ziyaret etmesi ve onun halini hatırlamasını sorması için Kṛshṇa'ya ricada bulunur.

Kṛshṇa Kauravalara gider. Ona konukseverlik gösteren sadece Vidura değildir, Dhṛtarāshtra da çok büyük bir saygıyla karşılar. Kṛshṇa hemen Kuntī'yi ziyaret eder ve oğlu Yudhishṭhira'nın selam ve sevgilerini iletir. Kahramanların annesi ayrılığın verdiği acı yüzünden ağlayarak konuşur.

Hâlâ Draupadî'ye yapılan hakaretlerin acısını taşımaktadır ve bu yüzden de Yudhishtîra'yı zayıf kalmakla suçlamaktadır. Kuntî Kṛshṇa'dan oğullarına, savaşçı olarak görevlerini unutmamalarını ve hayatlarını ortaya koymaktan çekinmemelerini söylemesini ister. Bir savaşçı karısı çocuklarını böyle günler için doğurur ve işte o gün de gelmiştir. Ertesi gün Kṛshṇa Kaurava prenslerinin toplantısına gider ve orada barış öneren bir konuşma yapar. Dhṛtarāshtra orada, kendi adına barıştan başka hiçbir şey düşünmediğini ama oğlu Duryodhana'ya karşı güçsüz kaldığını açıklar. Bundan sonra Kṛshṇa barış sözlerini Duryodhana'ya tekrarlar. Bhīshma, Droṇa ve Vidura onun barışı kabul etmesi için ellerinden gelen her şeyi yaparlar. Bununla beraber o, Pāṇḍavalara verilecek toplu iğnenin başı kadar bile toprak bulunmadığını söyler. Toplantıdan öfkeyle ayrıldıktan sonra Kṛshṇa Kauravalar arasında barıştan yana olanların Duryodhana ve yandaşlarını tutup Pāṇḍavaların eline esir olarak vermeyi önerir. Dhṛtarāshtra bunu kabul etmez, ama karısı Gandharî'yi inatçı oğlunu ikna etmesi için gönderir. Ancak onun öğütleri de diğerlerinininki kadar faydasızdır. Duryodhana söz dinlememektedir. Aksine o ve yandaşları Kṛshṇa'yı esir etmek ve bu yolda güçlü düşmanlarını saf dışı bırakmak için bir plan yaparlar. Bununla beraber plan bir sır olmaktan çıkar ve Dhṛtarāshtra ile Vidura, elçiye zeval getiren böyle çirkin bir planı düşündüğü için Duryodhana'ya çok sert çıkarlar. Kṛshṇa'nın bu barış elçiliği başarısız olarak nitelendiği halde, Bhīshma ve Droṇa da barışın daha yararlı olacağına dair konuşmalar yaparlar ancak hiçbir sonuç alamazlar.

Kṛshṇa ayrılmadan önce Karṇa ile gizli bir görüşme yapar. Bu cesur kahraman genellikle bir arabacının (sūta) oğlu olarak bilinir. Ancak onun gerçekte güneş tanrısı Sūrya'nın oğlu olduğu, annesi Kuntî henüz bir bakire iken, bir mucize eseri, hem onu doğurduğu hem de bekâretinin bozulmadığı

söylenir. Onu doğurduktan sonra utancından oğlunu küçük bir sepet içinde¹⁰ nehre bırakmıştır. Sonra onu bir arabacı bulmuş ve büyüttmüştür. Yani Karṇa aslında Pāṇḍavaların ağabeyidir. Kṛṣṇa bu nedenle Karṇa'ya tahtı ele geçirmesini ve kardeşi Yudhisṭhira'yı hükümdar olarak atamasını söyler. Böyle bir şeyi Pāṇḍavalar da kabul edecektir. Karṇa bunu dostu Duryodhana'ya karşı ihanet sayar ve reddeder. Annesi Kuntī de onu Pāṇḍavalara katılmak yönünde ikna etmeye çalışır. Karṇa ise ona sert sözlerle karşılık verir. Kendisine karşı asla iyi bir anne olmadığını, şimdi de kendisinin onun oğlu olmak istemediğini söyler.

Kṛṣṇa görevi tamamlanmamış olarak Pāṇḍavaların yanına döner ve barış için gösterdiği boş çabaları onlara anlatır. Kṛṣṇa kendisini esir etmeye bile kalkıştıklarını söyleyince acı bir savaş çılgılığı yükselir. Artık her iki taraf da savaşa hazırdır. Pāṇḍavalar kral Drupada'nın oğlu Dhṛṣṭadyumna'yı, Kauravalar ise Bhīṣma'yı ordu komutanı olarak seçerler. Savaş hatları seçilir ve düzenlenir. Bhīṣma sıralarına göre araba savaşçılarını Duryodhana'ya bir bir sayar. Karṇa bütün kahramanların en altındadır ve bu onun gururunu çok feci şekilde kırar. Karṇa, Bhīṣma ölmedikçe savaşa katılmayacağına dair yemin eder. Bhīṣma Pāṇḍavaların belli başlı kahramanlarını da sıraya koyar ve hepsiyle savaşabileceğini, sadece Śikhaṇḍin'den çekindiğini açıklar. Śikhaṇḍin, Drupada'nın kızı olarak dünyaya gelmiş, sonradan bir Yaksha onun cinsiyetini değiştirerek, onu erkek yapmıştır. Bu nedenle Bhīṣma onu hâlâ bir kadın gibi görmekte ve bir kadınla asla savaşmayacağını söylemektedir.

Savaş hazırlıkları bittiğinde, bir kumarbazın oğlu olan Ulūka, Kauravalar tarafından Pāṇḍavaların kampına gönderilir ve aşağılayıcı sözler sarf edilerek savaşa davet edilirler.

10 Bu, hem Meryem'in İsa'yı doğurmasına hem de Musa'nın sepete bırakılması olayına benzer.

Pāṇḍavalar da aynı elçiyi daha aşağı olmayan hakaret ve küçültücü sözlerle geri gönderirler. Artık iki ordu Kurukshetra meydanına doğru yürüyüşe geçmiştir.

BHĪSHMA PARVAN

On Sekiz Günlük Büyük Savaş

İki ordu büyük Kuru savaş alanında, kendilerine yardım eden ordularla birlikte sıralanarak yerlerini alırlar. Dostu düşmandan ayırmak için parolalar ve işaretler belirlenir. Savaşçılar arasında belirli anlaşmalar yapılır. Buna göre aynı yaşta olanlar ve aynı tür silahlar taşıyanlar birbiriyle savaşacaktır. Araba savaşçıları araba savaşçılarıyla, filli savaşçılar filli savaşçılarla, süvariler süvarilerle, piyadeler piyadelerle eşleştirilir. Kimse, rakip kendisini dövüşe davet etmedikçe dövüşmeyecektir. Teslim olmak isteyenler, savaşamaz duruma gelmiş olanlar ve kaçaklar asla öldürülmeyecektir. Sürücüler, yük hayvanları, silah taşıyıcılar ve müzisyenlerin de canlarına kast edilmeyecektir.

Savaş başlamadan önce ermiş Vyāsa, kral Dhṛtarāshtra'nın arabacısı Sañcaya'nın önünde belirerek, ona savaş alanında olup biten her şeyi görebilme yetisini bahşeder. Ayrıca onu, her şeyi günü gününe yaşlı kör krala anlatabilmesi için yaralanmaz hale getirir. Bu andan itibaren savaş Sañcaya'nın ağzından, onun tanıklığına uyarak anlatılır ki bu oldukça gerçekçi bir anlatımdır.

Hem Kauravaların hem de Pāṇḍavaların büyük amcası olan soylu Bhīshma, Kaurava ordusuna savaşın ilk on gününde kumandanlık yapar. Ateşli sözlerle askerleri savaş için coşturur: "Ey savaşçılar! Bugün cennetin kapıları size ardına kadar açık! Gelin bu kapıdan İndra ve Brahma'nın dünyasına girin!.. Bir savaşçı evinde hastalıktan ölmemeli, bir sa-

vaşçının asıl görevi savaşta ölmenin yollarını aramaktır" (VI, 17; 8). Böylece pırıl pırıl silahlarla donanmış olan askerler cesaretle öne çıkarlar ve iki ordu yüz yüze gelir.

Yükselen savaş naraları ve savaş müzikleri savaşın başlamasına dair bir işaretler.¹¹

Akrabalık bağlarını unutan Kauravalar ve Pāṇḍavalar korkunç çatışmaya hazırdır. Bu öyle bir savaştır ki ne baba oğlunu, ne kardeş kardeşini, ne amca yeğenini, ne de arkadaş arkadaşını tanımaktadır. Filler korkunç katliamlara neden olmakta, ortalıkta su gibi kan akmaktadır. Kahramanlar bir orada bir burada dövüşler yapmakta, zafer bazen Pāṇḍavalardan, bazen de Kauravalardan yana olmaktadır. Gece olduğunda ise savaşçılar çekilmekte, gün doğana kadar beklemekte ve gün doğarken de yeni bir savaş için hazırlanmaktadırlar. Bhīṣma ve Arcuna defalarca karşı karşıya gelirler ve her ikisi de öyle cesurca dövüşür ki tanrılar ve şeytanlar onların kavgasını şaşkınlıkla izlerler. Ancak her seferinde işlerin Kauravalar aleyhine gitmesi yüzünden Duryodhana Bhīṣma'yı Pāṇḍavalara karşı fazla hoşgörü göstermekle suçlar. Pāṇḍavalar kayıp verip zor duruma düştüklerinde ise Kṛṣṇa, Bhīṣma'ya doğru nişan almadığı için Arcuna'yı suçlar. Savaşta Duryodhana'nın kardeşlerinden pek çoğu öldürülür. Duryodhana gene Pāṇḍavalara çok fazla merhamet gösterdiği için Bhīṣma'ya köpürür. Ona "ya düşmanı yok et, ya da bırak komutayı Karṇa alsın" der. Acı ve öfke ile dolan Bhīṣma ertesi gün, daha önceden kadın olan Śikhaṇḍin hariç, hepsiyle acımasızca dövüşeceğine söz verir. "Ey Gandharī oğlu, huzur içinde uyu; yarın büyük bir zafer kazanacağım. Öyle bir zafer ki dünya döndüğü sürece konuşulacak" der (VI, 99: 23). Pāṇḍavalar savaşın dokuzuncu gününde oldukça ağır kayıplara uğramıştır. Bhīṣma onların savaş hatlarında âdeta ölüm tanrısı gibi korku yaratmıştır.

11 Bhīṣmarparvan 25-42 arasında Bhagavadgītā (Kutlu Ezgi) yer alır.

Ancak bunda Arcuna'nın, büyükbabası¹² Bhīshma'ya çok hoşgörölü davranması da büyük rol oynamıştır. Bu durumu başından beri fark eden Kṛṣṇa, Bhīshma'yı kendisi bizzat öldürmek üzere ileri atılırsa da Arcuna onu engeller ve ona savaşmamak üzere verdiği sözü hatırlatır. Bhīshma'nın verdiği acı sözden sonra Pāṇḍava savaşçıları gece olurken kamplarına geri dönerler.

Pāṇḍavalar geceleri toplantı yapıp, savaş hakkında görüşmelerde bulunmaktadırlar. Bhīshma'nın Śikhaṇḍin'e karşı dövüşemeyeceğini bildikleri için, Śikhaṇḍin'i ertesi gün ordunun ön safına koymayı kararlaştırırlar.¹³ Arcuna da onun arkasına saklanacak ve oklarını Bhīshma'ya nişanlayacaktır. Arcuna bu ihanet dolu planı güçlölkle kabul eder, çünkü acı ve utançla, çocukken Bhīshma'nın kucağında oyun oynadığı ve ona "babacığım" diye hitap ettiğı günleri hatırlar. Bununla beraber Kṛṣṇa onu, Bhīshma'yı mağlup edebilecek tek kişinin kendisi olduğuna ikna etmeyi başarır.

Savaşın onuncu gününün şafağı sökmeye başladığında Bhīshma'nın komutasındaki Kuru orduları ilerlerken, Śikhaṇḍin de Pāṇḍu ordusunun en önünde yerini almaktadır. Gün boyunca Pāṇḍava ve Kauravalar arasındaki çarpışmalar Bhīshma'nın çevresinde cereyan eder. Her iki taraftan da binlerce kişi ölür. Nihayet, arkasında Arcuna'nın saklandığı Śikhaṇḍin, Bhīshma ile karşı karşıya gelmeyi başarır. Bhīshma kendisini korumaya gerek duymadan, gülümseye-

12 Pāṇḍu oğulları büyükamcaları Bhīshma'ya böyle hitap ederlerdi (W).

13 Eski metinde bu tavsiyeyi veren Kṛṣṇa'dır. Yeni metinler ise biraz saçmadır. Çünkü Pāṇḍu oğullarının geceleyin düşman kampına gidip, Bhīshma'ya saf saf "seni eniyi nasıl öldürebiliriz" diye sordukları söylenir. Bhīshma da onlara öne Śikhaṇḍin'i onun arkasına da Arcuna'yı koymalarını tavsiye eder (VI, 107). Aynı bölümün ortalarında Arcuna Bhīshma'ya büyük bir sevgi ve saygı ile hitap eder ve tatlı büyükbabasının küçükken kendisini ayağında salladığını hatırlatır. Aynı bölümün sonunda ise aynı Arcuna Bhīshma'yı öldürme planı yapmak için ileri atılır. Bu mantıksız bir kurgudur (W).

rek Śikhaṇḍin'in oklarını beklemeye başlar. Bütün gücüyle nişan alıp fırlatmasına rağmen oklar Bhīshma'yı yaralayamaz. Ancak çok geçmeden Śikhaṇḍin'in arkasında duran Arcuna soylu kahramanı ok yağmuruna tutar. Bhīshma, gencin arkasında duranın kim olduğunu merak eder ve Duṣṣāsana'ya dönerek: "Bu oklar, tıpkı ölüm tanrısı Yama'nın elçileri gibi, beni can evimden vurdu. Bunlar Śikhaṇḍin'in okları olamaz. Zehirli birer yılan gibi vücudumu delip geçen bu oklar Śikhaṇḍin'in olamaz, bunlar Arcuna'nın okları" der (VI, 119; 63). Son bir gayretle toparlanır ve Arcuna'ya bir ok fırlatır, ancak Arcuna bu oku yakalar ve üç parçaya böler. Bhīshma kendini korumak için kalkanını ve kılıcını çıkartır, ama Arcuna onun kalkanını yüz parçaya böler. Derken Yudhishtira askerlerine Bhīshma'nın üstüne çullanmalarını emreder. Dört bir yandan savaşçılar yalnız kalan kahramanın üzerine hücum ederler. Çok geçmeden sayısız yara alan ve vücudu kan revan içinde kalan Bhīshma başı önüne düşmüş olarak arabasından paldır kültür yere düşer.¹⁴ Dört bir yandan öylesine bir ok yağmuruna tutulmuştur ki yere düştüğünde vücudu toprağa temas etmez; âdeta oklardan yapılmış bir yataкта dinleniyor gibidir.

Pāṇḍavaların kampında müthiş bir zafer sevinci, Kauravalar kampında ise sonsuz bir matem yaşanır. Her iki tarafın da saygı duyduğu kahraman kişinin yere düşüşü nedeniyle bir ateşkes yapılır. Hayranlık ve kederle dolu olan Pāṇ-

14 Burada akla yatkın olmayan bir açıklamayla (VI, 116) Bhīshma'nın savaşın ortasında Yudhishtira'ya, hayattan bıktığını ve ölmek istediğini söylediği, onun da basit bir hareketle adamlarına onu öldürmeleri için saldırı emri verdiği söylenir. O arada göksel canlılar olan Vasular ve Rshiler Bhīshma'nın ölüm kararını beğeniyle karşılarlar (VI, 120). Bunlar metne sonradan eklenmiştir ve Pāṇḍavaları aklamak için uydurulmuş olsa gerektir. Eski metinde ise kuşkusuz Bhīshma güçlü bir kahraman ve Pāṇḍavalar da şövalyelik ruhuna yakışmayan davranışta bulunan düşmanlarıdır. VI, 116'daki hikâye, Bhāsa'nın Dūtāghaṭotkaca adlı eserine konu olmuştur (W).

đavalar ve Kauravalar, ölmekte olan kahramanın çevresinde toplanırlar. Bhīshma, çevresine toplanan kahramanları selamlar ve konuşmaya çalışır. Yavaşça başını kıpırdatır ve bir yastık ister. Derhal en güzel yastıkları getirirler. Fakat o gülümseyerek onlara başka bir şeyi işaret eder. Arcuna okluğundan üç ok çıkartır ve onlarla Bhīshma'nın başına destek yapar.

Bhīshma rahatlayarak istediğı şeyin bu olduğunu, bir savaşçı için en uygun olanın yapıldığını söyler. Ölmekte olan kahraman Duryodhana'ya etkileyici bir tonda barış yapmasını öğütler, "evlat bırak bu savaş benim ölümümle bitmiş olsun" der. Ancak nasıl ölümcül hasta ilacı reddederse, Duryodhana da Bhīshma'nın bu ileri görüşlü öğüdünü dinlemez.

Küstah fakat soylu Karṇa da, ölmekte olan kahramana saygı sunmak üzere yaklaşır. Yaşlı komutan donuk bir yüzle ona bakar ve tek eliyle ona sarılarak, barış yapmak gerektiğini ona da söyler. Hatta biraz daha ileri giderek ona Kuntī'nin oğlu, Pāṇđavaların da kardeşi olduğunu hatırlatır. Ancak Karṇa Duryodhana'ya bağılı kalması gerektiğini ve savaşta Pāṇđavalara karşı bir asker olarak görevini yapacağını söyler. Başka türlüünü yapamayacaktır. Bütün barış çabaları boşa çıktıktan sonra, acı da olsa Bhīshma, Karṇa'ya savaşma iznini verir.

DRONA PARVAN

Artık Bhīshma devreden çıkmıştır; Karṇa savaşa katılır ve ilk iş olarak yaşlı savaş hocası Drona'yı ordu komutanı olarak önerir. On birinci günden on beşinci güne kadar savaşı o yönetir.

Savaşın on üçüncü gününde Pāṇđavaların başına üzücü bir olay gelir. Arcuna'nın genç ve cesur oğlu Abhimanyu gö-

zū pek bir şekilde düşman hatlarının içine girer. Sindhu kralı Duşşāsana'nın oğlu Cayadratha onu tahrik ederek, koruyucularından ayırır ve kendi hatlarına doğru çekerek onu öldürür. Arcuna oğlunun öcünü feci şekilde alacağına yemin eder. Böylece savaşın on dördüncü gününün en büyük olayını Arcuna ile Cayadratha'nın çarpışmaları oluşturur. Bu dövüş, bütün gün süren çarpışmalardan sonra, Cayadratha'nın ölümüyle son bulur. Arcuna onu söz verdiği gibi "güneşin batışından önce" öldürür. Bu olaylar olduğu sırada Bhīma da Kaurava ordusuyla kıyasıya çarpışmış ve Dhṛtarāshtra'nın oğullarından çoğunu öldürmüştür.

Ancak bugün güneş battığı halde savaş kesilmemiştir ve devam etmektedir. Savaşçılar o kadar kendilerini kaptırmışlardır ve o kadar hınç içindedirler ki karanlığın yaklaşmasına aldırılmazlar ve savaşa ara vermezler. Meşaleler ve lambalarla savaşa devam ederler. Kahramanlar şaşırtıcı maharetler gösterirler. Özellikle Karṇa Pāṇḍavaları çok sıkıştırır ve zor durumlara düşürür. Kṛṣṇa'nın tavsiyesi üzerine Rākshasa Ghaṭotkaça Karṇa'nın üzerine gönderilir. Ghaṭotkaça Kuru ordusuna büyük zararlar verir, ancak güçlü devle kahramanca dövuşen Karṇa onu öldürmeyi başarır. Dev Ghaṭotkaça ölmesine rağmen bütün Kuru ordusunu öyle bir parçalar ve yerlerde ezer ki tamiri olanaksız yaralar açar. Pāṇḍavalar, Bhīma'nın oğlu Ghaṭotkaça'nın ölümünden fazlasıyla üzüntü duyarlar. Sadece Kṛṣṇa sevinir, çünkü Karṇa İndra'nın verdiği bir kere kullanılabilen mızrağı kullanmıştır ve artık onu Arcuna'ya karşı kullanamayacaktır.

Savaş, her iki tarafın savaşçıları uykuya yenik düşene kadar, bütün şiddetiyle devam eder. Sadece en dayanıklı savaşçılar ayakta kalabilir. Onlar bile güçlkle devam ederler. Geri kalanların çoğu usanmış ve sersemlemiş halde fillerin, atların ve arabaların üzerinden yere düşerken, bir kısmı da kör olur, aklını oynatır ve hatta kendi arkadaşlarını öldür-

meye başlar. Arcuna savaşçıların bu haline acıyarak biraz olsun uyumaları için izin verir. Karşı taraf da bu seslenişe sevinçle uyar ve hem tanrılar hem de insanlar bunun için Arcuna'ya şükrederler. Atlar, filler ve savaşçılar uyumak üzere savaş alanının ortasına yatarlar.

Aşağıda bu etkileyici sahnenin Kalidāsa'nın sanatını andıran betimlemesinden alıntılar verilmiştir (VII, 185: 37):

"Uykuya yenik düşen bütün büyük araba savaşçıları sessizlik içindedirler. Hepsi de bir yerlere yatarlar; bazıları atlarının, bazıları arabalarının, bazıları da fillerinin üzerinde veya yerde yatarlar. Sopaları, kılıçları, mızrakları, baltaları ve diğer silahlarıyla oldukları gibi şuraya buraya uzanırlar... Yerde yatan ve güçlükle soluyan filler, çevrelerinde dev yılanların tısladığı kum tepeciklerine benzemektedir... Kendinden geçmiş, bilinçsizce yerde yatan orduların bu hali, hünerli bir ressamın bir tuval üzerine yaptığı olağanüstü bir resme benzemektedir... Derken ay bütün haşmetiyle Doğu yönünden kırmızı ışıklarını göndermeye başlar... Göz açıp kapayınca kadar yer ayın ışınlarıyla yıkanır, derin ve anlamsız karanlık süratle kaçar... Ancak ayın parlak ışınları savaşçıları, tıpkı güneş ışınlarının yüz yapraklı nilüfer çiçeğini uyandırması gibi, uyandırır. Ayın parladığı an, okyanusun med-cezir hareketiyle uyanması gibi, bu asker okyanusu da uyanmıştır. Ey kral, derken, bu cennetin en yüce katına ulaşmak isteyenlerin yarattığı dünyayı yok edecek savaş, yeniden başlar."

Kanlı mücadele karanlık şafağın sökülüşüne kadar kesintisiz sürer. Artık savaşın on beşinci günüdür. Güneş doğar ve her iki ordunun askerleri atların, fillerin ve arabaların üzerinden inerler ve yukarıdaki güneş tanrısına bakarak, birbirlerine kavuşturdukları elleriyle sabah ibadetine başlarlar. Bu çok kısa süren aradan sonra savaş şiddetle devam eder. En muthiş savaşçılardan ikisi, kral Drupada ile kral Virāṭa, Droṇa'nın ellerinde can verirler. Pāṇḍava kahramanları Droṇa'yı

öldürmeye çok çalışırlar ama başaramazlar. Droṇa ve Arcuna'nın teke tek dövüşünü göksel canlılar hayretle izlerler. Hoca ve öğrencinin bu mücadelesi sonuçsuz biter, çünkü Arcuna dövüş sanatında Droṇa'dan hiç de aşağı değildir. Kṛṣṇa gene şeytanca bir plan düşünür. Kṛṣṇa'nın teşvikiyle Bhīma, Aśvatthāman adındaki bir fili öldürür. Sonra Droṇa'nın duyacağı şekilde "Aśvatthāman öldü" diye bağırır. Droṇa'nın oğlunun adı da Aśvatthāman olduğu için Droṇa bu haberi duyunca dehşete düşer; ancak haberin doğruluğundan şüphededir. Ona doğruyu söyleyecek tek kişi erdem (*Dharma*) sembolü Yudhishtīra'dır. Kṛṣṇa onu da yalan söylemeye ikna eder ve Droṇa bu yalana inanmak zorunda kalır. Kedere yenik düşerek, elindeki silahları yere atıp, derin düşünce içinde öylece beklemeye başlar. An o andır ve Drupada'nın oğlu Dhṛṣṭadyumna hemen seksen beş yaşındaki Droṇa'nın başını uçurur. Arcuna soylu hocalarının öldürülmemesi gerektiğini söyler ama onu kimse dinlemez. Dhṛṣṭadyumna görevi tamamlar, Kuruların dehşetten donakalmış komutanının başını keserek oradan kaçır. Aśvatthāman babasının ölüm haberini aldığı anda çok öfkelenir ve Paṇçalalar ile Pāṇḍavalardan babasının kanlı öcünü alacağına yemin eder.

KARṆA PARVAN

Droṇa'nın ölümünden sonra Kaurava ordusunun başına Karṇa geçer ve sadece iki gün orduyu yönetir. Savaşın on altıncı günü Bhīma ile Aśvatthāman, Arcuna ile Karṇa cesaret gösterileri yaparak çarpışırlar ancak sonuca gidecek bir hareket yapamazlar. Savaşın on yedinci günü sabahı Karṇa, Madra kralı Śalya'nın kendisinin arabacısı olmasını ister. Çünkü Kṛṣṇa gibi iyi bir arabacısı olan Arcuna ile çarpışması için bu gereklidir. Śalya önce aşağı kasttan birine hiz-

met etmekten rahatsızlık duyarak isteksiz davranır, ancak sonradan razı olur ve Karṇa'nın huzurunda istediği her şeyi yapacağını söyler. Karṇa'nın arabasını sürerken onu küçümser ve hakaretler yağdırır. Śalya'nın Karṇa'dan üstün olmadığı bir gerçektir. Madra'ya, Śalya'nın ülkesine sövüp sayar, onu yalancılık ve ikiyüzlülükle suçlar, akrabalarıyla zina yapan sarhoş ve ahlaksız bir insan olduğunu söyler. Öte yandan Śalya da Karṇa'ya, onun halkı olan Angaların karılarını ve çocuklarını sattığını söyler.¹⁵ Sonunda Duryodhana araya girerek onları yatıştırır ve sonra savaşa giderler.

Arcuna Karṇa'ya ulaşmaya çalışırken, Bhīma da Dhṛtarāshtra oğullarından pek çoğunu öldürerek büyük katliam yapar. Gülle gibi ağır sopasını savurarak Duṣṣāsana'yı arabasından düşürür, hemen üzerine atlar ve göğsünü yararak kanını içer. Böylece daha önce verdiği sözü yerine getirmiş olur. Bu korkunç sahneden tüyleri ürperen düşman askerleri geri çekilirler. Aynı anda Arcuna ile Karṇa karşı karşıya gelirler ve korkunç bir teke tek savaş başlar. Bu, biri İndra'nın biri de Sūrya'nın oğlu olması nedeniyle, aynı zamanda iki tanrının da katıldığı bir savaştır. İki vahşi filin hortumlarını kaldırıp birbirine kükreyerek saldırması gibi, iki kahraman da birbirini şiddetli bir ok yağmuruna tutar. Arcuna Karṇa'yı yere düşürmeye çalışır fakat başaramaz. Derken Karṇa'nın arabasının bir tekerleği yere gömülür.¹⁶ Karṇa arabasının bir tekerleğini kurtarmaya uğraşır; bir yandan da Arcuna'ya, savaş kuralları gereğince, dövüşe ara vermesini söyler. Ancak Kṛṣṇa Arcuna'yı buna izin vermemeye ikna

15 Bu ilginç konuşmaların geçtiği bölüm (VIII, 33-45) halk bilim ve uygarlık tarihi açısından oldukça ilginçtir (W).

16 Bu olay Śalya'nın ihaneti sayesinde olur. Bu talihsizliğin nedeni de, kendisine karşı kabahat işlediği bir Brahman'ın Karṇa'ya lanet etmesidir (VIII, 42: 41 ve 90: 81). Arcuna ile Karṇa arasındaki dövüş oldukça geniş olarak anlatılmıştır (VIII, 86-94). Oldenberg bu anlatımın destanın eski teması üzerine eklenmiş yeni bir anlatım olduğunu söyler (*Das Mahabharata*, s. 50) (W).

eder ve şövalyeliğin bir sembolü olarak bilinen Arcuna, arabası ile uğraşmakta olan Karṇa'yı haince bir davranışla öldürür. Ölen kahramanın vücudundan parlak bir ışık çıkar ve ölmüş olmasına rağmen görünüşündeki güzellik kaybolmaz.

Pāṇḍava kampında müthiş bir neşe vardır. Kaurava tarafı ise korku içindedir.

ŞALYA PARVAN

Bunca zorluğa rağmen Duryodhana kuvvetlerini toplar ve onlara savaşın geri kalan kısmı için kuvvet vermeyi başarır. Savaşın on sekizinci günü ordunun başına Şalya geçmiştir. Yudhishthira Şalya ile teke tek dövüşmeyi tercih eder. Uzun ve şiddetli bir dövüşten sonra Yudhishthira Şalya'yı öğleye doğru öldürür. Kauravalar kaçarlar. Sadece Duryodhana ile Śakuni küçük bir kuvvetle ümitsiz bir direniş içindedirler. Sahadeva Śakuni'yi öldürür. Arcuna ve Bhīma korkunç bir katliam yaparlar. Artık Kaurava ordusu tamamen yok edilmiştir.

Duryodhana bir göle doğru kaçarak orada saklanır. Kṛtavarman, Kṛpa ve Aśvatthāman da kaçmışlardır. Güneş henüz batmıştır. Kauravaların kampı terk edilmiş haldedir. Pāṇḍavalar Duryodhana'yı ararlar ve çok geçmeden bulurlar. Yudhishthira onu teke tek dövüşe davet eder. Duryodhana sabah oluncaya kadar dövüşmeye hazır olmadığını, bu göle de korkudan değil sadece yorgunluktan kaçıp geldiğini söyler. Ancak Yudhishthira dövüşün o anda ve o yerde yapılmasında ısrar eder ve içlerinden öldürdüğü tek bir kişi bile olsa kral olarak kalacağına dair söz verir. Dövüş Duryodhana ile Bhīma arasında olur. Sopalarla yapılacak dövüş her zamanki gibi karşılıklı laf atışmalarıyla başlar. Savaşta yer

almamış olan Kṛṣṇa'nın kardeşi Baladeva sopa dövüşünü seyretmek için uzun bir yoldan gelir. Tanrılar bile olayı şaşkınlık ve hayranlıkla izlerler. İki boğanın boynuzlarıyla birbirine girmesi gibi iki kahraman da sopalarıyla çatır çutur birbirlerine girerler. Her tarafları kan içinde kalmasına rağmen dövüşmeye devam ederler. Bir parça et için dövüşen iki kedi gibi sopalarıyla birbirlerinin ellerini yüzlerini yırtarlar. Her ikisi de bütün hünerlerini ortaya koyduğu halde herhangi bir sonuç alınamaz. Derken Kṛṣṇa Arcuna'ya bu gidişle Bhīma'nın Duryodhana'yı açık dövüşte asla yenemeyeceğini, çünkü kuvvetli bir savaşçı olmasına rağmen Duryodhana'nın ondan daha becerikli olduğunu söyler. Ancak ona Bhīma'nın, Kurular Draupadī'ye zulüm yaparken Duryodhana'nın kalçasını kıracağına dair verdiği sözü hatırlatır. Bunun üzerine Arcuna Bhīma'ya kendi kalçasını eliyle hafifçe şaplatarak gösterir. Bhīma bu işaretten ne demek istendiğini gayet iyi anlar ve rakibi havada uçarak bir sonraki pozisyonda dövüş için üstünlük sağlamaya çalışırken sopasıyla kalçasına öyle bir vurur ki Duryodhana fırtınada kökünden sökülen bir ağaç gibi yere yapışır. Dövüşü izlemekte olan Baladeva, Bhīma'ya öfke dolu sözler söyler. Çünkü onursuz bir hareket yapmıştır. Sopa dövüşünde belden aşağı vurmak yasaktır. Baladeva'nın kardeşi olan Kṛṣṇa onu, Bhīma'nın yanlış davranmadığı yolunda ikna etmeye çalışırsa da bu çok zordur. Baladeva gururlu bir eda ve öfke ile arabasına biner ve arabasını sürmeden önce de Bhīma'nın dünya durdukça onursuz bir dövüşçü, Duryodhana'nın ise onurlu bir dövüşçü olarak anılacağını söyler.

Bunun üzerine Yudhishṭhira Kṛṣṇa'yı Hastināpura'ya gönderir ve ondan Dhṛtarāshtra ile Gandharī'yi yatıştırıp teselli etmesini ister. Kṛṣṇa da bu işi en iyi şekilde yerine getirir. Pāṇḍavalar geceyi kamplarının dışında bir yerde, nehir kenarında geçirmeye karar verirler.

Çok geçmeden Aşvatthāman ve iki kaçak arkadaşı Duryodhana'nın başına gelenleri işitirler. Hemen dövüşün cereyan ettiği yere gelirler ve yerde bacakları kırılmış olarak yatan kahramanı görerek ağlaşırlar. Aşvatthāman, her ne kadar ortada bir ordu kalmamışsa da Duryodhana'nın kendisini ordu komutanı yapmasını ister ve sonra da bütün Pāṇḍavaları ortadan kaldıracığına dair yemin eder.

SAUPTİKĀ PARVAN

Pāṇḍava Kampına Gece Baskını

Üç Kaurava kahramanı Duryodhana'dan ayrıldıktan sonra savaş alanından biraz uzakta bulunan bir ağacın gölgesine oturarak geceyi beklerler. Kṛpa ve Kṛtavarman uyumalarına rağmen, intikam hırsı ve öfke dolu olan Aşvatthāman uyumaz. Altında bulundukları ağacın dallarında uyumakta olan bir karga sürüsü görür. Birdenbire o sürüye, gözleri ölüm saçan bir baykuşun saldırışını ve bütün uyumakta olan kuşları öldürüşünü izler. Gece yarısı cereyan eden bu olay ona, uyumakta olan düşmanlarının da böyle öldürülebileceği fikrini verir. Diğer iki kahramanı uyandırarak onlara planını anlatır. Kṛpa, uyumakta olan savunmasız kişileri öldürmenin yanlış olduğunu söyleyerek onu caydırmaya çalışır. Ancak Aşvatthāman Pāṇḍavaların çoktan doğruluk köprüsünü yüz parçaya böldüklerini söyleyerek çıkışır. Artık intikamın gereklerini izleme zamanıdır ve yaşayan hiçbir canlı onu bu maksadından uzaklaştıramayacaktır. "Bir solucan veya kanatlı bir böcek olarak bile doğacak olsam gene de babamın katilleri olan Paṇçalaları uyku anında öldüreceğim" (X, 5: 18-27). Bu niyetle arabasına biner ve düşman kampına doğru yola koyulur. Bir hırsız gibi sürünerek kampa girerken diğer ikisi de kampın kapısında, kaçmaya çalışanları öldürmek

için nöbet tutarlar. Aşvatthāman, babasını öldüren Dhṛṣhtadyumna'nın çadırına hışımla girer ve bir tekme ile onu uyandırır, sonra da bir sığır boğazlar gibi boğazlayarak öldürür. Sonra çadırdan çadıra geçerek tıpkı ölüm tanrısı gibi yatakları başında bir bir uyumakta olan kahramanları, en ufak bir acıma hissi bile duymaksızın öldürür. Öldürdükleri arasında Draupadī'nin beş oğlu ile Śikhaṇḍin de vardır. Gece yarısından önce bütün ordu savaşçıları ortadan kalkmıştır. Binlerce kişi kan gölü içinde debelenmektedir. Çiğ et yiyici şeytanlar olan Rākshasalar ve Pişaçalar, sürüler halinde kendilerine kan ve etle ziyafet çekmek üzere dört bir yandan kampa sokulurlar. Sabah güneşi doğduğunda kamp yeniden ölümcül sessizliğine bürünür.

Üç kahraman acele ile ölmekte olan Duryodhana'nın bulunduğu yere gelirler ve ona düşman kampında yaptıkları katliamı anlatırlar. Duryodhana işittiği bu habere çok sevinir ve ruhunu huzur içinde teslim eder.

Aynı anda katliamdan tek sağ kalan kişi olan Dhṛṣhtadyumna'nın arabacısı gizlice Pāṇḍavalara gelmiş ve onlara acı haberi, yani bütün ordunun, Draupadī'nin oğulları da dahil olmak üzere, yok edildiğini bildirmiştir. Yudhishtīra bilincini kaybeder, kardeşleri de bu acıyı onunla paylaşırlar. Draupadī'yi ve ailenin diğer kadınlarını aratır. Kampa gider ve gördüğü manzara karşısında ruhen yıkılır. Derken Draupadī ona doğru yaklaşır ve acı alaycı bir tavırla, oğullarının ve kardeşlerinin ölümünden duyduğu büyük ıstırapla kocası Yudhishtīra'yı kazandığı büyük zaferden ötürü kutlar. Acısı kadar Aşvatthāman'a duyduğu nefret de sınırsızdır. Bu korkunç olayın intikamı alınmadan herhangi bir şey yemeyi reddeder.¹⁷

17 Destanın orijinalinde, eklemeler ve yeni düzenlemeler yapılmış olduğundan, Aşvatthāman'dan nasıl öç alındığı pek belirgin değildir. Sadece anlaşılmaz ve kafa karıştıran yukarıdaki olaylar anlatılır (W).

Bhīma Aśvatthāman'ın peşine düşer ve onunla dövüşür ancak onu yenemez. Olup biten her şeye rağmen Aśvatthāman, kafasında duran ve Draupadī'nin istediği bir mücevheri gönüllü olarak Bhīma'ya verir (Daha önce hiç bu mücevherden bahsedilmez). Bundan başka ona muhteşem bir silah verir. Bu silahla, Arcuna'nın gelini Uttarā'nın karında bir embriyo olarak durmakta olan Kuru ırkının son nesli de yok edilebilecektir. Bu nedenle Uttarā daha sonra ölü bir çocuk doğurur, ancak bu çocuk Kṛshṇa tarafından canlandırılır. Bu, Canamecaya'nın babası Parikshit'dir ve Mahābhārata'nın, ilk defa bu kişinin yılan kurbanı töreni sırasında okunduğu rivayet edilir. Öte yandan Kṛshṇa Aśvatthāman'a öyle bir lanet okur ki bu lanete göre o üç bin yıl, tek başına bütün insanlardan uzak, kan kokusu yayarak, cehalet akıtarak ve bütün hastalıkları taşıyarak yeryüzünde gezinecektir.¹⁸

STRĪ PARVAN

Kadınların Ölüler İçin Ağlaması

Saṅcaya ve Vidura boş yere tarifsiz bir keder içindeki yaşlı kör kral Dhṛtarāshtra'yı teselli etmeye çalışırlar. Kendini öylesine yerden yere atar, öylesine üzülür, parçalar ki sonunda onu teselli etmeye Vyāsa bile gelir. Her şeye rağmen ölülerin cenaze töreninin yapılması gerekmektedir. Bu nedenle kral karısı Gandharī'yi ve sarayın diğer hanımlarını gönderir. Onlar da ağlaya ağlaya savaş alanının yolunu tutarlar. Yol üzerinde sağ kalan üç Kaurava kahramanına rastlarlar ve onlar kadınlara yaptıkları gece katliamını anlatırlar. Sonra Pāṇḍavaların öç almasından korktukları için kaçmaya de-

18 Bu yazılanlardan hangilerinin destanın eski haline ait olduğunu söylemek güçtür. Kesin olan şey ise ölülerin ardından ağıt yakıldığıdır (W).

vam ederler. Aradan çok geçmeden beş Pāṇḍava kardeş, yanlarında Kṛṣṇa ile birlikte, çıka gelirler ve yas tutmakta olan kalabalığa katılırlar. Birçok güçlükten sonra Kṛṣṇa, Pāṇḍavalara ile yaşlı kral ve kraliçe arasında bir çeşit barış yapılmasını önerir. Ama Gandharī'nin, yüz oğlundan tek birini bile sağ bırakmayan Bhīma'yı affetmesi çok zordur. Bütün oğullarını yitirmiş olan Draupadī de büyük acılar içindedir.

Yaşlı kişilerin oluşturduğu kalabalık savaş alanına varır. Ezilmiş cesetler etrafında bir yandan yırtıcı kuşlar, çakallar ve et yiyen yaratıklar kaynaşırken, bir yandan da gözü yaşlı analar, karılar dolaşmaktadır. Her şeyi gören Gandharī, Kṛṣṇa'ya doğru ağlamaya başlar. O sırada gözü Duryodhana'ya takılır ve kederle savaş arifesinde kendisine nasıl elveda dediğini hatırlar. "Bir zamanlar nazlı güzellerin yelpazeleriyle kendisini serinlettiği kişiyi, şimdi yırtıcı kuşlar kanatlarını çırparak yelpazeliyor."

Orada sadece cesur oğlunu, toz içinde yatan yüz evladını görmez; cesetler arasında saçları darmadağın olmuş, keder içinde bir oraya bir buraya koşuşturan gelinlerini de görür ve şefkatle onlara doğru ilerler. Kılıçtan geçirilmiş filler arasında yatan ve uzuvları parçalanmış olan akıllı oğlu Vikarṇa'yı görür. "Filler onu, tıpkı sonbahar bulutlarının ayı kapatması gibi gölgelemişlerdir." Sonra Arcuna'nın genç oğlu Abhimanyu'yu görür. Ölmüş olmasına rağmen yakışıklılığı hâlâ bozulmamıştır. Talihsiz karısı onu kenara çeker, ona vurur, ağır silahlarını üzerinden alır, kanlı saçlarını düzeltir ve bağlar, başını kucağına yaslar ve ölmüş kahramana şefkat dolu sözler söyler. Ondan, cennetteki kızlarla gönül eğlendirirken zaman zaman kendisini de hatırlamasını rica eder. Sonra Gandharī'nin bakışları Karṇa üzerine sabitleşir. Bir zamanlar herkesin korktuğu kahraman şimdi fırtınadan devrilmiş bir ağaç gibi yatmaktadır. Sonra damadı Sindhu kralı Cayadratha'yı görür. Kızı Duṣṣalā gözyaşları arasında koca-

sının başını ararken, diğer karıları da açgözlü yırtıcı kuşları boş yere kovalayıp durmaktadır. Gene hemen orada Madra kralı Şalya'yı görür. Dilini akbabalar yemiştir. Karıları, tıpkı çamura saplanmış bir filin tutkunu olan dişi filler tarafından etrafının sarılması gibi, onun etrafında oturmuş, ağlaşmaktadırlar. Oklardan yapılmış karyolasında yatan Bhīshma'yı da görür. "Tıpkı güneşin batması gibi, insanların güneşi olan bu kişi de daimi istirahatına çekilmektedir." Gandharī, Droṇa, Drupada ve ölmüş diğer kahramanlar için ağladıktan sonra Kṛṣṇa'ya öfke dolu sözler yağdırır ve onu Pāṇḍava ve Kaurava nesillerinin yok oluşunu önlememekle suçlar. Onu lanetler. Bu lanete göre otuz altı yıl sonra kendi ırkının yok oluşuna tanık olacak ve kendi de vahşi doğanın içinde çok fena bir şekilde ölecektir.

Yudhishtīra bütün ölüler için cenaze merasimi yapılmasını emreder. Ölülerin yakılacağı odunlar yığılır ve üstlerine yağ dökülür. Ölülerle birlikte hoş kokulu ağaçlar, pahalı ipek kumaşlar ve savaşta parçalanmış araba ve silahlar da yakılır. Törenler ve ağlaşmalar bittikten sonra, hep birlikte ölüler için içki dökmek ve geleneksel hareketleri tamamlamak üzere Ganj nehri kıyılarına inerler.¹⁹

ŞANTİ PARVAN

Bu bölüm ve bunu izleyen bölüm *nīti* (bilgelik ve politik davranış), *dharma* (ahlak ve hukuk) ve *mokṣha* (kurtuluş) konularında kısalı uzunlu bilgiler veren bölümlerdir. Şanti Parvan özellikle felsefe ile, Anuśāsana Parvan ise hukuk ile ilgilidir.

Bu iki bölümün destanın temel konusu ile fazlaca bir ilgisi bulunmamaktadır. On birinci bölümün (Stri Parvan) ko-

19 Destan'ın eski biçimi bu noktada sona erer. Yeni biçimi ise kahramanların hikâyelerini anlatarak devam eder (W).

nusu gerçekte on dördüncü bölümde (Aşvamedhika Parvan) devam eder.

On ikinci kitap (Şanti Parvan) Yudhishthira'nın, cesur kahramanların ve yakın akrabaların katledilmiş olmasından duyduğu derin üzüntüyü betimleyerek başlar. Bütün olup bitenlerden kendini sorumlu tutmakta ve suçluluk duygusu yüzünden dünyadan elini eteğini çekip, ormanda bir çileci gibi yaşayarak, hayatına son vermeyi tasarlamaktadır. Kardeşleri onu bu kararından caydırmaya çalışırlar. Bu konu oldukça uzun konuşmaların yapıldığı ve "acaba dünyadan el etek çekmek mi gerekir, yoksa bir aile reisi ve bir ülke kralı olarak yaşamına devam mı etmek gerekir" sorularının tartışıldığı oldukça kapsamlı bir yeri işgal eder. Bilge Vyāsa da ortaya çıkarak tartışmaya katılır ve bir kralın ilk önce görevlerini yerine getirmesi, ondan sonra hayatının son devrelerinde orman hayatını düşünmesi gerektiğini söyler. Bundan başka Bhīṣma'ya danışırılar çünkü o Yudhishthira'nın bir kral olarak yapması gereken şeyleri öğretecek tek kişidir. Böylece Yudhishthira, kral olarak atandıktan sonra, maiyetindeki kalabalıkla birlikte savaş alanına gider ve orada oklardan meydana gelen yatağında yatmakta olan Bhīṣma'dan bir kralın ne gibi görevleri olduğunu sorar. Bhīṣma'nın hukuk, ahlâk ve felsefe dolu konuşmaları on ikinci ve on üçüncü bölümlerin konusunu oluşturur.

On ikinci bölümün ilk yarısı iki bölümden oluşur: Bir Kralın Görevlerinin Öğretimi (*Rācadharmānuṣāsa Parvan*) ve Tehlike ve Felaket Anındaki Hukukun Öğretilmesi (*Āpadadharmānuṣāsa Parvan*). Burada kralların önemi ve görevleri, politik davranma bilgisi (*nīti*), dört kastın görevleri, hayatın dört aşaması (*āśramalar*), ana babaya ve öğretmenlere karşı görevler, keder ve tehlike anında nasıl davranılacağı, dünyadan el etek çekme ve çilecilik, gerçeğe bağlı kalma ve hayatın üç amacı (*dharma*, *artha* ve *kāma*) gibi konularda bil-

giler verilir.

Bu bölümün ikinci yarısı ise filozofik bir yaklaşımla ele alınan "Kurtuluşa Götüren Görevlerin Öğretilmesi" (*Mokṣa-dharmānuṣāṇa Parvan*) dir. Burada da kozmogoni ve psikoloji ile ilgili konular, ahlak prensipleri ve kurtuluş yolundaki doktrinler, pek çok güzel efsaneler, meseller, diyaloglar ve ahlak vecizeleri anlatılır. Paha biçilmez kıymette olan bu bölüm Hint felsefesine kaynak teşkil eder.

ANUṢĀSANA PARVAN

On ikinci bölümün bir "felsefe el kitabı" niteliğinde olmasına karşılık on üçüncü bölüm olan Anuṣāṇa Parvan bir "hukuk el kitabı" gibidir. Burada büyük bir kısmı, ünlü Manu kanunlarını aynen aktaran veya birtakım paralellikler kuran bölümler oluşturur. Bu bölüm hukuk kitapları olan Dharma-ṣāstralara benzemekle beraber çok sayıda yavan ve saçma öykülerle boğulmuş durumdadır. Bu da on ikinci bölüm gibi destanın konusuyla ilgisi olmayan ve destana sonraki dönemlerde eklenmiş bir bölümdür. Brāhmanların toplumun diğer sınıfları üzerindeki üstünlük ve egemenliğini abartılı ve küstah bir dille vurgulayan öykülerle doludur. Bölümün büyük bir kısmı cömertlik üzerinedir (*dānadharma*). Bu cömertlikten anlaşılan da yalnızca Brāhmanlara hediyeler vermek, onları geçindirmektir.

Bu bölüm Bhīṣma'nın göğе yükselişiyile (*Blūṣmasvar-gārohana*) son bulur.

ĀṢVAMEDHĪKA PARVAN

Ölüler için yapılan törenler, Kuntī'nin Yudhishtira'ya, Karṇa'nın da kendisinin bir çocuğу ve onun da ağabeyi olduğunu açıklamak için bir fırsat olur ve Kuntī Yud-

hishthira'dan Karṇa için de güzel bir tören yaptırtmasını ister. Yudhishthira'nın kederine, akrabaların ve dostların ölümünün üzüntüsünden başka bir de kardeş katili olmanın üzüntüsü eklenir. Kimse onu yatıştıramaz ve Yudhishthira ormana çekilip bir çilekeş olmaya karar verir. Kardeşleri ve Kṛṣṇa onu bu kararından caydırmaya ve ülkenin başında kalmasına ikna etmeye çalışırlarsa da başaramazlar; kararında ısrar eder ta ki Vyāsa gelip de ona bir at kurbanı töreni (*Aśvamedha*) yaptırtmasına ve bu yolla bütün günahlarından arınabileceğine ikna edene kadar. Yudhishthira bu öneriyi uyar. Tören için hazırlıklar yapılır. Tören gereğince kurban edilecek at bir yıl istediği gibi gezip dolaşması için serbest bırakılır. Ata eşlik etmek ve onu korumak için Arcuna seçilir. Arcuna atı diyar diyar takip eder. Bu takip sırasında Kuru savaşıdan kurtulan ve kendine düşmanca duygular besleyen kabilelerle karşılaşır ve onlarla pek çok savaş yapmak zorunda kalır. Büyük kahramanlıklar gösterir, fakat gereksiz yere kan dökmekten olabildiğince kaçınır. Bütün yenilmiş durumdaki kralları törene davet eder. Bir yıl dolduğunda kurban atıyla beraber Hastināpura'ya geri döner ve büyük coşkuyla karşılanır. Tören ziyafeti başlar, bütün krallar toplanırlar. At belirli usüller çerçevesinde kesilir ve kutsal ateşe atılarak kurban edilir. Pāṇḍavalar atın özünden çıkan dumanı içlerine çekerek günahlarından arınırlar. Kurban töreni bittikten sonra Yudhishthira Vyāsa'ya "bütün dünyayı" verir. Vyāsa bu hediyeği cömertçe geri çevirir ve din adamlarına daha çok altın vermesini öğütler. Yudhishthira bu öğüde uyarak din adamlarına çok miktarda altın verir ve günahlarından arınmış, iyi ve dindar bir kral olarak ülkesini yönetir.

ĀṢRAMAVĀSĪKA PARVAN

Dhṛtarāshtra'nın Sonu

Yaşlı Kral Dhṛtarāshtra'ya ailenin başı olarak hâlâ bütün konularda danışılmakta ve eşi Gandharī ile birlikte kendisine en yüksek saygı gösterilmektedir. Böylece yaşlı kral Yudhishṭhira'nın sarayında Pāṇḍavalarla iyi ilişkiler içinde on beş yıl yaşar. Sadece bütün çocuklarını ellerinden alan ve zaman zaman yaşlı amcasını yakışksız sözlerle üzen, cüretkâr Bhīma'yı affedememiştir. On beş yıl sonra yaşlı kral ormana çekilmeye karar verir. Yudhishṭhira güçlkle razı olur. Kṛshṇa ise, dindar kralların ömürlerinin son günlerini ya savaş alanında savaşçı olarak, ya da ormanda çilekeş olarak geçirmelerinin bir gelenek olduğunu söyler. Böylede Dhṛtarāshtra ile Gandharī ormana giderler. Onları Kuntī, Sañcaya ve Vidura izler. Bir süre sonra Pāṇḍavalar ormana onları ziyarete giderler. Tam bu sırada ermiş Vidura ölmektedir. İki yıl sonra Pāṇḍavalar Dhṛtarāshtra, Gandharī ve Kuntī'nin bir orman yangını sırasında öldükleri haberini alırlar. Sañcaya ise Himālayalara gitmiştir.

MAUSALA PARVAN

Kṛshṇa ve Soyunun Yok Oluşu

Kuru savaş alanındaki büyük savaştan otuz altı yıl sonra Pāṇḍavalar, Gandharī'nin Kṛshṇa ve soyunun yok oluşu ile ilgili lanetinin gerçekleşmekte olduğuna dair işaretler alırlar. İki kabile içki içme yarışması sırasında tartışmaya başlar. Çok geçmeden buna diğer kabileler de katılır. Tartışma büyür. Sopalarla yapılan büyük bir savaş olur ve bu savaş sonunda Yādava kabileleri birbirlerini öldürürler. Kṛshṇa kar-

deşi Baladeva'yı arar ve onu tam ölmek üzereyken bulur. Baladeva'nın ağzından beyaz bir yılan çıkar ve süratle kendisini bekleyen çok ünlü yılan şeytanların bulunduğu okyanusa gider. Kṛshṇa ıssız bir ormanda yere uzanır ve derin düşüncelere dalar. Orada dolaşmakta olan Cara (Yaşlılık) adındaki bir avcı onu geyik zannederek okunu fırlatır ve onu vücudundaki tek öldürülebileceği nokta olan topuğundan vurarak öldürür.

MAHĀPRASTHĀNĪKA PARVAN

Pāṇḍavaların Son Yolculuğu

Pāṇḍavalar sadık dostları olan Kṛshṇa'nın ölümünden sonsuz keder içindedirler. Çok geçmeden son yolculuklarına çıkmaya karar verirler. Yudhishṭhira Parikshit'i kral yapar ve halkına elveda der. Sonra beş kardeş ve eşleri Draupadī ağaç kabuklarından elbiseler giyerek, yanlarında bir köpek- le, tırmanmak üzere Himālayalara ve varmak istedikleri kutsal Meru dağına doğru yola çıkarlar. Yolda ilk önce Draupadī ölür; ardından Sahadeva, sonra Nakula, sonra da Arcuna ölürler. En son Bhīma öldükten sonra, Indra göksel arabasıyla gelir ve Yudhishṭhira'yı cennete götürmek üzere yakalar.²⁰ Ancak Yudhishṭhira kardeşleri olmadan cennete girmeyeceğini söyler. Indra ona kardeşlerini ve karısını cennete göreceğine dair söz verir. Yudhishṭhira ise kendilerine eşlik eden köpeğin de cennete alınmasında ısrar eder. Indra ise buna izin vermez. Sonunda köpek kendisinin aslında tanrı Dharma olduğunu açıklar ve Yudhishṭhira'nın bağlılığına karşı büyük bir memnuniyet gösterir. Bu şekilde cennete ula-

20 Pers destanında Keyhüsrev de benzer şekilde yüksek bir dağa tırmanır ve cennete ulaşır. Yudhishṭhira'nın kardeşleri gibi, kendisine eşlik eden Pehlivanlar (kahramanlar) da yolda ölürler. Ancak bu benzerliğin altında bir bağlantı aramak yanlış olur (W).

şırlar, fakat Yudhishthira orada kalmak istemez çünkü karısını ve kardeşlerini görememiştir.

SVARGĀROHANA PARVAN

Duryodhana'yı ise göksel tahtına kurulmuş ve kendisine iz-zet ikramda bulunuluyor şeklinde görünce cennetten tiksiniir ve kardeşleri veya Karṇa gibi kahramanlar tarafından yönetilen dünyaları yeğler. Sonra tanrılar ona bir elçi gönderirler ve o elçi Yudhishthira'yı cehenneme götürür. Orada günahkârlara çok büyük işkenceler yapıldığını görür. Tam bu korkunç sahneleri seyretmiş geri dönüyorken kalması için yalvaran sesler duyar. Acıma hisleriyle geri döner ve işkence gören ruhların kim olduklarını merak eder. Ona bunların kardeşleri ve arkadaşları olduğu bildirilir. Acı ve haksızlığın yarattığı öfke duygularıyla elçiye geri gönderir ve ondan tanrılara cennete gelmeyeceğini, cehennemde kalmak istediğini söylemesini ister. Ancak çok geçmeden İndra Yudhishthira'nın yanına gelir ve ona durumu açıklar. Günahı çok olanlar önce cennete sonra cehenneme, bir kaç küçük günahı olanlar ise önce cehenneme ceza çekmeye, sonra da sonsuz mutluluğu yaşamaya cennete gönderilmektedir. Kendisi de önce Droṇa'ya yalan söylediği için cehenneme girecektir. Kardeşleri ve dostları da kendi günahlarını temizlemek için buradadırlar. Sonra çok geçmeden cehennemın tüm korkunçluğu geride kalır, hep birlikte kendilerini cennette bulurlar ve tanrılar gibi olurlar.

HARİVAMŞA DESTANI

Harivaṃṣa Destanı*

Harivaṃṣa destanı üç ana kitaptan oluşur. Bunlar:

- 1- Harivaṃṣaparvan,
- 2- Viṣṇuparvan,
- 3- Bhaviṣyaparvan'dır.

HARİVAṂṢAPARVAN

Hari, tanrı Viṣṇu'nun sayısız isimlerinden biridir. "Harivaṃṣa" ise "Hari'nin Soyu" anlamına gelir. Bu ilk kitapta tıpkı Purāṇalardaki gibi, yaratılış konusundan ve çok çeşitli mitolojik olaylardan bahsedilir. Bunların arasında kutup yıldızı haline gelen Dhruva'nın, tanrılar ve şeytanların dişi ataları olan Dakṣa ve kızlarının öyküleri de vardır. Vena'nın öyküsünden, Veda ve kurban sunmaya karşıt gösterilen Titan ve onun oğlu insanlığın ilk kralı Pṛthu'dan ayrıntılarıyla bahsedilir (Pṛthūpākhyānā, Adhy. 4-6: 257-405). Kral Īkṣvāku ve

* Winternitz, s. 446-452.

soyunun hanedanı olan güneş hanedanlığına dahil edilen Vişvāmitra ve Vasiṣṭha'nın öyküleri gibi sayısız öyküler anlatılır. Sonra ay tanrısı Soma'nın oğlu Atri'den neşet eden ay hanedanlığının şeceresi sayılır. Soma'nın torunlarından biri olan ünlü Purūravas ve onun Urvaṣi ile olan aşk macerası oldukça eski bir biçimde anlatılır. Prūruvas'ın neslinden olanlar arasında Nahusha ve Yayati de vardır. İkincinin oğlu olan Yadu, Yadavaların atasıdır. Onun oğlu olan Vasudeva'dan da, tanrı Viṣṇu'nun dünyada bedenlenmiş hali olan Kṛṣṇa ortaya çıkar. İnsan tanrı Kṛṣṇa'nın doğuşundan sonra birçok olay anlatılır. Bunlar ikinci kitabın konusunu oluştururlar.

VİSHṆUPARVAN

Bu kitap, bir ölümlü haline gelen tanrı Viṣṇu'nun Kṛṣṇa adıyla doğumundan ölümüne kadar geçen olaylarını kapsar. Gençliği, aşk maceraları, kahramanlıkları, çoban yaşamı büyük bir içerikle anlatılır. Buradaki Kṛṣṇa insansı bir Kṛṣṇa olduğu için, mükemmel insanın nasıl olacağını göstermekte ve bu yönüyle Mahābhārata'daki Pāṇḍavaların kurnaz dostu Kṛṣṇa'dan ayrılmaktadır. Edebiyat Tarihi ve Dinler Tarihi açısından önemli sayılabilecek bu bölümün özeti aşağıda sunulmuştur:

Mathura şehrinde Kaṁsa adında kötü bir kral vardır. Ermiş Nārada ona, ölümünün Vasudeva'nın karısı, babasının kızkardeşi Devakī'nin sekizinci oğlunun ellerinden olacağını bildirir. Bunun üzerine Kaṁsa, Devakī'nin bütün çocuklarını öldürmeye kalkışır. Devakī'yi adamları sayesinde kontrole alır ve çocuklarından altısı doğar doğmaz öldürülür. Yedinci çocuk Kṛṣṇa'nın erkek kardeşi Balarāma'dır (veya Baladeva) ve uyku tanrıçası Nidrā tarafından, doğmadan önce Devakī'nin rahminden Vasudeva'nın öbür karısı

Rohinī'nin rahmine geçirilerek ölümden kurtarılır. Sekizinci çocuk olan Kṛṣṇa da, Vasudeva'nın doğumundan hemen sonra onu çoban Nanda ile karısı Yaşoda'nın aynı anda doğan kızları ile yer değiştirmesi sonucu Kaṃsa'nın kötülüğünden kurtulur. Böylece kız çocuğu Kaṃsa tarafından kayalara vurularak öldürülürken, Kṛṣṇa çobanların arasında bir çoban çocuğu olarak büyümeye başlar. Keza Rāma da, Vasudeva tarafından emniyetli bir şekilde büyümesi için çobanlara verilir ve böylece iki kardeş çobanlar arasında büyürler. Henüz süt emen Kṛṣṇa o yaşında bile birçok mucize yaratır. Bir gün, süt anası Yaşoda, uyumakta olan çocuğu bir vagonun içine yatırır ve uzun süre onu aç bırakır. Çocuk el-leri ve ayaklarıyla çabalamaya başlar ve çok geçmeden ağır vagonu ayağıyla devirir. Kṛṣṇa ve Rāma çılgınca eğlenerek, ormana ve kırlara doğru koşarlar ve zavallı çoban karısının başına büyük işler açarlar. Bir seferinde de, kadıncağz nasıl baş edebileceğini bilmediğinden küçük Kṛṣṇa'nın vücuduna bir ip dolandırır ve onu ağır bir havana sıkıca bağlar, sonra da "hadi şimdi de koş da görelim" der. Fakat çocuk sadece havanı sürüklemekle kalmaz, aynı zamanda havanın takılarak kökünden çıkarttığı dev gibi iki ağacı daha beraberinde götürür. Dehşete kapılan süt ana ve çevredeki çobanlar, ağacın dalları arasında hiçbir yara almadan ve gülerek oturan çocuğa şaşkınlıkla bakarlar.

Yedi yıl geçtikten sonra çocuklar çobansı yaşamdan sıkılırlar. Kṛṣṇa vücudundan bir sürü kurt meydana getirir. Bundan korkan çobanlar sürüleri uzakta otlatmak gereğini duyarlar. Böylece sürülerini Vṛnda ormanına götürürler. Burada çocuklar sevinçle ormana koşarlar. Bir gün Kṛṣṇa tek başına kâh oynayıp şarkı söyleyerek, kâh ot öttürerek, kâh flüt çalarak Yamunā nehri kıyısı boyunca yürür ve yılanların kralı Kālīya'nın yaşadığı derin göle varır. Bu kral bütün mayetiyle birlikte gölü zehirlediğinden, burası yabancılar için

pek tekin bir yer değildir. Hızlı bir kararla Kṛshṇa korkunç ejderhayı öldürmek üzere göle dalar. Çok geçmeden beş başlı, ateş soluklu canavar gözüktür. Yılanlardan oluşan bir kalabalık ısırarak için öfkeyle genç kahramanın üzerine saldırır. Ancak Kṛshṇa kendini kurtarır, canavarın kafalarını ezer, ortadaki kafasına kuvvetle sıçar; ejderha pes eder ve bütün yılanlarla birlikte derinliklere doğru kaçır.

Daha sonra eşek biçiminde olan ve Govardhana dağınyı koruyan ifriti öldürür. Bir başka dev olan Pralamba ise Kṛshṇa'nın kardeşı Rāma tarafından öldürölür.

Sonbaharda çobanlar gelenekleri gereğince yağmur tanrısı İndra'nın onuruna büyük bir şölen düzenlemek isterler. Kṛshṇa İndra'ya tapınmanın boş olduğunu söyler. "Bizler ormanlarda dolaşan ve her zaman ineklerden sağladığımız zenginlikle geçinen çobanlarız. Bizim tanrımız inekler, tepeler ve ormanlardır" der. Bu sözleri sarf ederek, çobanları İndra bayramı yerine bir dağ kurban törenine davet eder. Çobanlar da buna uyarlar. Bu duruma çok kızan İndra, aşağıya müthiş bir fırtına gönderir. Fakat Kṛshṇa Govardhana dağınyı havaya kaldırarak onu çobanların ve sürülerin üstünde bir şemsiye gibi tutar, onları fırtınadan korur. Yedi gün sonra fırtına diner, Kṛshṇa dağı yerine koyar ve İndra' Kṛshṇa'nın yüce tanrı Vishṇu olduğunu anlar.

Bunun üzerine çobanlar bir tanrı olarak ona dua etmeye ve tapınmaya başlarlar. Fakat o gülümseyerek, onların bir akrabası olarak kalmak istediğini ve zamanı geldiğinde gerçek doğasını göreceklerini söyler. Böylece çobanlar arasında bir çoban gibi, neşe içinde gençliğini yaşar. Boğa güreşleri ve en güçlü çobanlar arasında yarışmalar düzenler. Fakat onun asıl sevdiği şey, güzel sonbahar gecelerinde kendine âşık güzel kadın çobanlarla dönerek dans etmektir. Ay ışığında şarkı söyler, hareketler ve mimikler yapar, canlı gözlerle bakar, yürür, oynar.

Bir seferinde Kṛshṇa gene kadın çobanlarla birlikte hoşça vakit geçirirken, Arishtā adında öküz biçiminde bir ifrit belirir. Kṛshṇa onun boynuzlarından birini koparır ve onu o boynuzla öldürür.

Kṛshṇa'nın bütün kahramanlıkları Kaṃsa'nın kulağına gider ve onu derin bir endişeye sevk eder. Onu yolundan döndürmek için iki genç kahramanı Mathura'da aratır. Orada bir festival yapılmaktadır. Onlar da oraya güreşmek için gelmişlerdir. Şehre geldikten kısa bir süre sonra Kṛshṇa mucizeler ve güç gösterileri yapmaya başlar. Tanrıların bile gremeyeceği kralın büyük yayını gerer ve müthiş bir çatlama sesiyle onu ikiye böler. Kaṃsa gençlerin üzerine azgın bir fil salar. Kṛshṇa filin dişini söker ve o dişle fili öldürür. Gene Kaṃsa'nın gençlerin üzerine gönderdiği iki güçlü güreşçi de öldürülür. Öfkeden köpüren Kaṃsa, yaşlı-genç bütün çobanların krallığın dışına atılmalarını emreder. Kṛshṇa bir aslan gibi Kaṃsa'nın üzerine atılır, onu sürükleyerek arenanın ortasına getirir ve öldürür.

Bir süre sonra iki kardeş ünlü bir üstattan yay sanatını öğrenmek üzere Uccain'e giderler. Bu kişinin oğlu denizde kaybolmuştur ve Kṛshṇa'dan oğlunu bulup getirmesini ister. Bunun üzerine Kṛshṇa yeraltı dünyasına iner, ölüm tanrısı Yama ile dövüşür, onu yener ve çocuğu babasına geri getirir.

Kaṃsa'nın öcünü almak isteyen kayınbabası Carāsandha birçok müttefikleriyle birlikte Yādavalara karşı savaşmak üzere çıka gelir. Mathura'yı kuşatır, Kṛshṇa tarafından defalarca geri püskürtülmesine rağmen saldırılarını yineler, fakat sonuçta geri çekilmeye mecbur kalır. Carasandha ile yapılan savaşlar uzun seriler halinde anlatılmıştır.

Gene uzun uzun anlatılan öykülerden biri de Rukminī'nin kaçırılması öyküsüdür. Vidarbha kralı Bhīshmaka kızı Rukminī'yi kral Śiṣupala'ya vereceğine dair söz verir.

Evlilik eğlencelerinin yapıldığı sırada Kṛṣṇa kardeşi Rāma ile birlikte oraya gelir ve gelini kaçıır. Bu duruma bozulan prensler onun peşine düşerlerse de Rāma tarafından geri püskürtülürler. Kaçırılan kızın erkek kardeşi Rukmin, Kṛṣṇa öldürölüp kızkardeşi getirilmedikçe yaşadığı şehre asla dönmeyeceğine yemin eder. Şiddetli bir dövüş olur, Rukmin yenilir. Rukminī'nin hatırı için Kṛṣṇa onun canını bağışlar. Rukminī ile Kṛṣṇa'nın evliliği ise Dvārakā şehrinde olur. Kṛṣṇa'nın ondan on oğlu olur. Daha sonra yedi kraliçe ve on altı bin kadınla daha evlenir ve onlardan da binlerce çocuğu olur. Rukminī¹ ile Kṛṣṇa'nın bir oğlu olan Pradyumna daha sonra Rukmin'in bir kızıyla evlenir. Onların oğlu Aniruddha da Rukmin'in bir torunu ile evlenir. Aniruddha'nın evliliği sırasında Rāma ve Rukmin arasında oynanan bir zar oyununda tartışma çıkar ve Rāma Rukmin'i öldürür. Bu bölüm Rāma için yazılmış bir methiyedir (*Bala-devamāhātmyakathana*, *Adhy.* 120: 6788-6786).

Bunu Naraka'nın öldürölüşü (*Narakavadha* *Adhy.* 121-123: 6787-6988) öyküsü izler. Bu Naraka, tanrıça Aditi'nin küpelerini çalan bir hırsız ve aynı zamanda tanrılara çeşitli güçlükler çıkaran bir şeytandır. Kṛṣṇa, İndra'nın ricası üzerine onunla dövüşür ve onu öldürür.

Bunu izleyen öyküde Kṛṣṇa'yı İndra ile dövüşürken görürüz (*Pāricātaḥarana*, *Adhy.* 124-140: 6989-7956). Ermiş Nārada bir keresinde Kṛṣṇa'ya cennetteki Pāricāta ağacından sevgilisi Rukminī'ye vermesi için bir çiçek getirir. Bunun üzerine Kṛṣṇa'nın diğer karılarından biri olan Satyabhāmā büyük bir kıskançlık duyar ve Kṛṣṇa cennetteki Pāricāta ağacını kökünden söküp getirene kadar surat asar. Ancak İndra ağacı vermek istemez. Bunun üzerine Kṛṣṇa onu dövüşe davet eder. İki tanrı arasında şiddetli ve uzun bir dövüş olur. Sonuçta tanrıların anası Aditi iki tarafı da yatıştırır.

1 Rukminī aşk tanrısının insan olmuş halidir (W).

Bu bölümü oldukça kapsamlı didaktik bir bölüm izler (*Puṇyakavidhī*, *Adhy.* 136-140: 7722-7956). Burada bilimsel erotizm olan Kāmaśāstra ele alınır. Ermiş Nārada Śiva'nın karısı Umā'ya danışarak Kṛshṇa'nın karıları ile karşılıklı bir konuşma yapar. Bu, Puṇyakalar ve Vratākalar, yani törenler, festivaller, adaklar konusunda yapılan bir eğitimidir. Bu eğitimle, bir kadın vücudunu çekici hale getirmesini ve bunu kocasına nasıl sunacağını öğrenebilir. Bu törenler sadece erdemli kadınlar için yararlı olduğundan, başlangıçta kadınların görevleri üzerine biraz eğitimden bahsedilmektedir.

Bunu izleyen bölüm (*Śatpuravadha*, *Adhy.* 141-144: 7957-8198) gene Kṛshṇa'nın şeytanlarla olan savaşlarını anlatır. "Altı kaşabanın" (*Śatpura*) Asurları dindar Brahmadatta'nın kızlarını kaçırmalar. Kṛshṇa hemen yardıma koşar ve Asurların şefini öldürerek Brahman'a kızlarını geri getirir.

Sonra tamamıyla Śivait karakterli bir bölüm gelir (*Andhakavadha*, *Adhy.* 145: 8199-8300). Burada Kṛshṇa'nın yaptığı bir şey yoktur; sadece tanrı Śiva'nın bin başlı ifrit Andhaka'yı nasıl öldürdüğü anlatılır.

Bu bölüm ise (*Bhānumatīharana*, *Adhy.* 147-149: 8301-8549) Kṛshṇa ile ilgilidir ve burada Asura Nikumbha'nın ölümüyle ilgili bir başka öykü anlatılır. Kṛshṇa ve Rāma'nın başkanlığındaki Yādavalılar büyük bir festival düzenlemek üzere deniz kenarındaki kutsal yıkanma yerine doğru hac yolculuğuna çıkarlar. Kṛshṇa'nın on altı bin karısı, Rāma'nın tek karısı Revatī ve Yādava'nın gençleri, binlerce eğlence kadını hepsi de dans ederek, şarkı söyleyerek, yiyip içerek, su içinde ve deniz kıyısında oynatarak onlara her türlü zevki tattırırlar. Bu eğlenceler sırasında ifrit Nikumbha, Yādavalardan Bhānu'nun kızı Bhānumatī'yi kaçırmak için Kṛshṇa'nın oğlu Pradyumna Asura'yı izler ve çalınan kızı geri getirir; Nikumbha'yı ise Kṛshṇa bizzat öldürür.

Bunu izleyen kısımlar (*Adhy.* 150: 8550) hemen hemen

tamamen Kṛṣṇa'nın oğlu Pradyumna ile ilgilidir. İlk önce Pradyumna ile Asura Vacranābha'nın kızı arasındaki evlilik anlatılır. Cennet kuşları, tıpkı Nala ile Damayantī öyküsünde olduğu gibi, iki âşık arasında çöpçatanlık yaparlar. Pradyumna Prabhāvatī'yi elde edebilmek için bir aktör kılığına girer ve tiyatro oyuncuları grubuyla birlikte Vacranābha'nın sarayına gelir. Çeşitli oyunlar sergilenir ve Asurlar bunlardan âdeta büyülenirler. Pradyumna ise geceleri gizlice Prabhāvatī ile buluşup gönül eğlendirmektedir. Çok geçmeden Vacranābha iki âşığın gizlice seviştiklerini öğrenir ve müthiş öfkeye kapılarak Pradyumna'yı yakalatıp prangaya vurdurmak ister. Ancak Pradyumna kendisine yaklaşmaya çalışan her savaşıyı öldürür. Asura kralını da öldürdükten sonra sevgilisiyle birlikte Dvārakā şehrine gelir.

Pradyumna ile ilgili diğer bir hikâye (*Śambaravadha*, *Adhy.* 163-167: 9208-9487) onun gençlik aşkı ile ilgilidir. Burada, doğumundan yedi gün sonra Asurlar tarafından nasıl kaçırıldığı ve ifrit Şambara'nın evinde nasıl büyüdüğü anlatılır. Şambara'nın karısı Māyāvatī genç Pradyumna'nın aşkından yanıp tutuşur ve ona kendi oğulları olmadıklarını, Kṛṣṇa ve Rukminī'nin oğulları olduğunu söyleyerek onu aydınlatır. Bunun üzerine Pradyumna Şambara'yı müthiş bir dövüşten sonra² öldürür ve Māyāvatī ile birlikte yaşadığı şehre gelir. Orada anne ve babası tarafından neşeyle karşılanır.

Daha sonra hiç gereği yokken Rāma'nın, göksel canlıların bir listesini içeren günlük duası (*Baladevāhnikā*, *Adhy.* 168: 9488-9591) araya sokulur.

Çok kısa birkaç öyküden ve Kṛṣṇa'ya sunulan şükran sözlerinden sonra kitap "Bāṇa Savaşı" öyküsüyle (*Bāṇayuddha*, *Adhy.* 175-190: 9806-11062) son bulur. O arada Prad-

2 Bir dövüşte kendisine, Pradyumnakṛta Durgāstava, *Adhy.* 168: 9588-9591 kısmındaki ilahilerde yakardığı tanrıça Durgā yardım eder (W).

yumna'nın Aniruddha'nın Asura kralı Bāṇa'nın kızı Ushā ile olan aşk ilişkisi de anlatılır. Ushā tanrı Şiva'nın sevgisilidir. Kṛṣṇa, Bāṇa'nın sert baskısı altında olan Aniruddha'nın yardımına koşar. Bāṇa ile yapılan savaş Şiva ile Viṣṇu arasında dünyayı tehdit eden bir savaşa dönüşür. Fakat tanrı Brāhma dünyanın yardımına koşar ve iki tanrı arasında barış sağlar. Onlara Şiva ile Viṣṇu'nun bir olduklarını söyler. Bunu, iki özdeş tanrıya sunulan bir ilahi (*stotra*) izler (*Harīharātīmakastava*, *Adhy.* 184: 10660-10697).³

Aniruddha ve Ushā arasındaki evlilik yapıp, bu olay Dvārātī'de büyük bir ihtişamla kutlandıktan sonra bölüm sona erer.⁴

BHAVİSHYAPARVAN

Bu üçüncü kitap Purāṇa metinlerinin ayrı ayrı toplanmış bir nüshasıdır. Bhaviṣhyaparvan yani "Geleceğin Bölümü" adı, bölümün ilk kıtalarında dünyanın geleceği ile ilgili kehanetlerin bulunmasından dolayı verilmiştir. Burada, Canameca-ya'nın sunmak istediği at kurbanının öyküsü anlatılır. Fakat Vyāsa ona kehanette bulunur ve tanrılarının bulunmadığı çağ olan Kṛta çağının gelmekte olduğunu, bu yüzden kurbanın başarılı olmayacağını bildirir. Bu, erdem ve dindarlık devri olan Kṛta çağında mümkün olabilecektir. Bu bölüm (*Adhy.* 191-196: 11063-11273)⁵ tam bir bütünlük arz eder ve bağımsız bir şiir olarak adlandırılabilir. Bundan sonra Yaratılışın iki yönü (*Paushkaraprādurbhāva*, *Adhy.* 197-222: 11279-

3 Burası Hint Edebiyatında Trimurti'den bahseden birkaç yerden biridir. Hari (Viṣṇu) ve Hara (Şiva) sadece birbirleriyle değil, aynı zamanda Brahma ile de özdeşler (W).

4 Viṣṇu ve Şiva ile ilgili ilahiler (*stotralar*) Harivaṃṣa'nın bir destandan başka büyük bir dinsel eser olduğunu göstermektedir (W).

5 11082. şlokada Harivaṃṣa'nın bittiği açıkça belirtilmekte ve Canameca-ya'nın at kurbanının bu destana bir ek olduğu vurgulanmaktadır (W).

12277) üzerinde durulur. Üçüncü bölüm ise Vishnu'nun domuz, yarı aslan yarı insan ve cüce biçimindeki bedenlenişleriyle ilgilidir (*Adhy.* 223-263: 12278-14390). Bunu, gene ikinci kitabın sonundaki gibi, Vishnu ve Şiva inanışlarının uyumunu yansıtan bölüm izler. Sırayla Vishnu Şiva'ya, Şiva da Vishnu'ya bir ilahi söyler (*Kailasayatra, Adhy.* 264-281: 14391-15031).

Kaynakça

- Doğrul, Ö. Rıza, *Rāmāyana*, Nakışlar Yayınevi, İstanbul, 1975.
- Dowson, John, *A Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion*, New Delhi, 1998.
- Kaya, Korhan, "Hint Destanları Rāmāyana ve Mahābhārata Üzerine," AÜ, *DTCF Dergisi*, c. 37, Ankara, 1995, s. 1-2.
- Keith, A. B., *A History of Sanskrit Literature*, Clarendon Press, Oxford, 1928.
- Macdonell, A. A., *A Practical Sanskrit Dictionary*, Oxford University Press, Oxford, 1958.
- Macmillan Contemporary Dictionary*, ABC Kitabevi, İstanbul, 1986.
- Monier-Williams, Sir Monier, *A Sanskrit-English Dictionary*, Motilal Banarsidass, Delhi, 1990.
- Rajagopalachari, C., *Rāmāyana, Bharatiya Vidya Bhavan*, Bombay, 1996.
- Rajagopalachari, C., *Mahābhārata, Bharatiya Vidya Bhavan*, Bombay, 1996.

Redhouse Sözlüğü, 12. baskı, İstanbul, 1985.

Shastri, H. P., *The Rāmāyana of Valmiki, Shanti Sadan*, 3 c., Londra, 1959.

The Bhagavadgītā, V. Nabar, S. Tumkur, Wordsworth Classics, Londra, 1997.

The American College Dictionary, Random House, New York, 1964.

Webster's New American Dictionary, Books Inc., New York, 1968.

Wilkins, W. J., *Hindu Mythology*, Rupa-Co, New Delhi, 2000.

Wilson, H. H., *The Viṣṇu Purāṇa*, Punthi Pustak, Kalküta, 1972.

Winternitz, M., *A History of Indian Literature*, I. c., Kalküta Üniversitesi, Kalküta, 1927.